



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



**Denne bog er trykt udelukkende til privat distribution.**

## INDHOLD

	Side
I. Toldskriver Niels Aalholm og hans slegt . . . . .	7
II. Haave gaard og dens eiere . . . . .	23
III. Toldskriver Niels Aalholms optegnelser om gaards- og havebruget paa Haave gaard m. v. 1757--1775 . . . . .	41
IV. Yngre skjøder; gravskrifter m. v. . . . .	111

I.

TOLDSKRIVER NIELS AALHOLM  
OG HANS SLEGT



**Toldskriver i Arendal Niels Aalholm.**  
Efter maleri tilhørende J. J. P. Aalholm.



**Ellen Ibsdatter Taur.**

Toldskriver Niels Aalholms første hustru.  
Efter maleri tilhørende J. J. P. Aalholm.

## Toldskriver Niels Aalholm

var født i 1715 omkring midten af september maaned paa Tyholmen i Arendal og døbt i denne bys kirke den 22 september, en datum, han forøvrig selv anførte som sin fødselsdag. Forældrene var den danskfødte chirurg i Arendal *Mathias Jensen Aalholm* fra Nysted paa Lolland og 3die hustru *Birgitte Nielsdatter Haave* af Tromøen, om hvilke der forøvrig henvises til oversigtstavlen side 19.

I sin tidlige ungdom kom Niels eller, som han efter datidens tilbøielighed til at latinisere undertiden skrev sig, *Nicolaus Aalholm* paa kontoret hos tolder i Arendal kammerraad *Johan Gustav Riedemann*<sup>1)</sup>). Endnu findes nemlig i behold i den Aalholmske familie hos udgiveren af nærværende publikation eksemplarer af toldforordninger og reskripter, oprindelig tilstillede Arendals toldkammer, hvilke den unge Niels Aalholm sees at have dateret og paategnet sit navn. Aarsagen til at forældrene fik ham anbragt paa toldkontoret er uden tvil at finde i det særdeles venskabelige forhold, hvori de stod til *Riedemann* personlig. For det første havde Niels Aalholms moder *Birgitte Nielsdatter Haave* i en tid forinden sit ægteskab i 1710 været husjomfru hos den tidligere tolder *Antonius Gynther Hillings* og hustru *Maren Andersdatter*<sup>2)</sup>), der i 1714 indtraadte i sit fjerde,

---

<sup>1)</sup> *J. G. Riedemann* blev begravet 29 novbr. 1751 i Arendal, 71 aar gl. og var søn af generalauditor *Johan Gustav Riedemann*, der var født i Rostock 1648 og døde i Christiania 1708.

<sup>2)</sup> *Maren Andersdatter*, født 1664 og begravet 18 juli 1714 i Arendal,



kortvarige ægteskab med kammerraad Riedemann, og dernæst var chirurg Aalholm og Riedemann naboer paa Tyholmen. Hvor her byens raadhus nu ligger, laa dengang Riedemanns hus med en tilstødende betydelig have, der nu tilhører konsul Evensen, og bagenfor denne have, noget høiere oppe, byggede chirurg Aalholm i 1720 sin vaaning, der med enkelte forandringer fremdeles ligger der og nu eies af fotograf Løvfold. Endelig besad kammerraaden sin avlsgaard Lofstad paa Tromøen, hvor ligeledes chirurgen en tid eiede Haave gaard, der var hans hustrus odel og senere gik over til sønnen Niels Aalholm.

Toldskriver i Arendal blev Niels Aalholm rimeligvis ved kammerraad Riedemanns død i 1751; i dette aar blev han ogsaa kasserer for byens «mudderkasse», et kommunalt tillidshverv, som han indehavde til sin død. Under byfoged Henrik Arnoldus Taulows sygdomsforfald i 1756 var Aalholm konstitueret byfoged i Arendal, og i 1759 konstitueredes han som foged i Nedenes i Jens Juells sidste embedsaar. I 1741 og 1772 og uden tvil i mellemliggende aar modtog Aalholm valg som «elegeret mand» : kommunerepræsentant; som privat administrator i dødsboer og som samfrænde ved skiftebehandlinger sees han at fungere, hvad der alt med bestemthed understreger den medborgerlige tillid, han var i besiddelse af.

Hvorlænge han fungerede som toldskriver, kjendes ikke med sikkerhed, men i 1754 ved sin første hustrus død indehavde han bestillingen, og det er rimelig, at han først traadte tilbage ved aaret 1760, fra hvilken tid Niels Aalholm drev kjøbmandsskab i Arendal samtidig som han virkede som kommissionær for det Anker og Wærn tilhørende Moss jernverk, der besad bl. a. Vaagsnes, Rønneklev og Gundersbo jerngruber.

---

var en datter af den rige skibsrheder i Arendal *Anders Sofrensens* og *Kirsten Ellefsdatter Havsøen*. Hun var gift fire gange:

1ste gang omkr. 1684 med kjøbmand *Arne Thorbjørnsen*, begravet 26 novbr. 1698 i Arendal.

2den gang omkr. 1699 med flensburgeren, tolder *Christian Antoni Cramer*, begr. 11 febr. 1705 i Arendal.

3die gang 30 septbr. 1706 med tolder *A. G. Hillings*, begr. 16 marts 1713, 42 aar gl. i Arendal.

4de gang 2 mai 1714 med tolder, kammerraad *J. G. Riedemann*, se side 11 note 1, der efter hendes død giftede sig paany 10 april 1715 i Christiania med *Helene Sibylle Sesterfletth*, hvis far var general *Vincent Henrik von Sesterfletth*. — Se Arendals Geistlighed side 16 og 92.

Nils Aalholm var to gange gift:

1ste gang 20 juli 1740 i Arendal med *Ellen Taur*, født i Christianssand og død 3 decbr. 1754 i Arendal<sup>1)</sup>, datter af købmand i Christianssand *Ib Henriksen Taur* og *Helje Jensdatter Asdal*. Se forøvrig side 20.

2den gang 14 novbr. 1759 i Arendal med *Ulriche Friedriche Malling*, der havde været hans husholderske fra 8 april 1756. Hun var født 6 septbr. 1735 i Arendal og døde 6 aug. 1814 paa Haave gaard paa Tromøen<sup>2)</sup>, begravet 11 aug. paa Arendals kirkegaard paa Thorbjørnsbo; datter af grubeinspektør *Ole Andersen Malling* og *Mette Cathrine Schrøder*<sup>3)</sup>. Se forøvrig side 21.

Gjennem sin første hustru Ellen Taur kom Niels Aalholm tydeligvis paa flere hold i besiddelse af midler, der satte ham istand til allerede i ungdomsaarene at lægge grundvolden til sin velstand paa jordegods.

- I. Ved skjøde af 20 decbr. 1735 købte han af sin moster *Anne Nielsdatter Haave, sal. Rasmus Groth's*<sup>4)</sup>  $2\frac{1}{8}\frac{5}{4}$  kalvskind i Haave gaard paa Tromøen for 67 rd. 2  $\frac{1}{2}$ .
- II. Ved skjøde af 6 juni 1737 blev han af sin far chirurg *Mathias Aalholm* overdraget  $9\frac{5}{8}\frac{3}{4}$  kalvskind i samme gaard, Haave, idet Niels Aalholm for egen regning til et beløb af 500 rd. havde drevet og vundet den odelsproces om gaarden, som hans forældre havde fundet sig opfordret til at anlægge for sine børns skyld uden at dog chirurgen selv hertil havde midler nok.

Niels Aalholm sad saaledes nu med hele Haave gaard.

<sup>1)</sup> *Ellen Taur's* alder angives ved skiftet efter hendes morfader *Jens Michelsen Asdal* den 8 aug. 1718 til da at være «14 aar», hvorefter hun skulde være født i 1704 eller 1705; derimod sætter ministerialbogen hendes alder ved begravelsen i decbr. 1754 til «44 aar», hvorefter hendes fødselsaar skulde være 1710 eller 1711. Da de ved skiftet 1718 opgivne aldersaar for hendes søskende alle stemmer temmelig nøiagtig, medens paa den anden side ministerialbøgerne for afdødes aldersaars vedkommende viser sig langt fra korrekte, maa Ellen Taur's fødselsaar vistnok beregnes efter den første opgave.

<sup>2)</sup> I Arendals ministerialbog anføres hun død 7 aug. 1814, 81 aar gl.

<sup>3)</sup> *M. C. Schrøder* opholdt sig i Niels Aalholms hus fra 1759 til † 1771.

<sup>4)</sup> *Anne Nielsdatter Haave*, en yngre søster af chirurg *Aalholms* hustru, var født 1690 paa Haave gaard og skifte holdtes efter hende 8 novbr. 1737 i Arendal, hvor hun 27 juni 1720 ægtede enkemand, mestersmed *Rasmus Groth*, der blev begravet 14 juni 1729 i Arendal og var søn af løjtnant *Claus Groth* paa Eker og hustru *Anne Clausdatter*. Retsprotokol nr. 3031 fol. 155, Rigsarkivet.

- III. Ved skjøde af 30 aug. 1744 købte han endvidere 3 kalvskind jordegods og skog i gaarden Gjervold paa Tromøen for tilsam. 60 rd. af *Jørgen Aanonsen*, der selv ved skjøde af 23 octbr. 1734 havde købt  $9\frac{1}{16}$  kalvskind i denne gaard af *Peter Herbjørnsen Lofstad*.
- IV. Ved skjøde af 1 juli 1753 kom Aalholm for en pris af 10 rd. i besiddelse af Skodenestjernet under gaarden Gjerstad i Tromø sogn.
- V. Ved skiftet 3 aug. 1758 efter *Amund Johansen Grebstad* blev Aalholm sluttelig udlagt 1 hud  $1\frac{17}{8}$  kalvskind i gaarden Gjømle ved Vigkilen i Fjære for et beløb paa 311 rd. 18 3.
- Den samlede skyld paa hans eiendomme beløb sig saaledes nu til 2 huder  $4\frac{17}{8}$  skind eller  $28\frac{17}{8}$  skind, hvortil kommer Skodenestjernet.
- I Arendals by besad Niels Aalholm følgende huse:
- I. Ved auktion 29 octbr. 1739 over postmester *Jørgen Lunds* hus og tomt paa Tyholmen købte købmand *Fohan Etters Beck* huset, hvorimod Niels Aalholm erhvervede sig en del af tomten og lod her opføre sit vaaningshus. Det blev færdig til indflytning ved hans bryllup 20 juli 1740, gl. matr.-nr. 228, nyt nr. 240, og ligger fremdeles uforandret og i familiens besiddelse, med fjøsbygning og have, hvori Aalholm havde sine mistbænke.
- II. Ved skiftet efter sin far i 1741 fik Aalholm dennes hus nyt matr.-nr. 275 a paa Tyholmen, der er nævnt side 12; dette solgte han dog atter den 16 febr. 1751 til skrædder *Fredrik Christian Fridslev*.
- III. Under 6 jan. 1774 overtog Niels Aalholm sluttelig sin søster Anne Catharine sal. Smiths hus gl. matr.-nr. 229, nyt nr. 244 paa Tyholmen. Det solgtes  $\frac{19}{5}$  1783 til blokmager *H. J. Hjorth*.

Hvad nu brugen og driften af hans faste eiendomme angaar var forholdet følgende. Medens gaarden Gjømle udelukkende brugtes til høavl uden fjøshold, kunde Aalholm ved at transportere fôret herfra til sin gaard i byen — en transport, der foregik med leiet jagt i to à tre reiser — holde en kvægbesætning, der var betydelig større end Haave gaard alene kunde føde. Sine melkekjør beholdt han i byen, medens de kjøer, der for tiden afgav lidet eller intet melkeudbytte, blev

anbragt paa Haave. Herved fik han saavel til sine mistbænke i byen som til gaardsbruget en mængde gjødsel, der ved siden af den rigelige tangtilførsel — en herlighed ved Haave gaard, Tromøens bedste tangstrand — udgjorde en væsentlig faktor i gaardsdriften.

Paa 1700-tallet var der paa Tromøen ikke mindre end 12 gaarde, som embedsmænd og fremtrædende borgere i Arendal eiede og brugte som avlsgaarde, hvor de opholdt sig i sommer-tiden, uden derfor at være gaardbrugere i egentlig forstand:

1. Haave gaard tilhørte som anført *Niels Aalholm*.
2. Lofstad var som ligeledes nævnt tolder *Riedemanns*.
3. Sandum tilhørte sorenskriverne *Brønsdorff*, se s. 72.
4. Storeng eiedes af byfoged *Nicolai Femmer*, se s. 113.
5. Pusnes tilhørte den rige *Peder Thomassen*, derpaa *Jacob Ebbell* og prokurator *David Weidemann*.
6. Brattekleiv var *Peder Thomassens*.
7. Vaagsnes tilhørte *Lars Nielsen Røer*.
- 8 og 9. Lovisenlund og Roligheden tilhørte *Dedekam'erne*.
10. Simonstø var *Erik Nielsen Lunøes* eiendom.
11. Gjesøen tilhørte *Christian Clemenssen Toldorff* og
12. Taagevold trælasthandler *Stian Baggesen Berg*<sup>1)</sup>.

Med den betydelige handelsvirksomhed, Arendal pleiede med udlandet, særlig England, fulgte den lette adgang til at hjemføre og forsyne avlsgaardene med haveprodukter, hvis dyrkning her i landet ikke var almindelig i hin tid<sup>2)</sup>.

Den i det følgende gjengivne regnskabsbog over gaardsdriften og havebruget paa Haave gaard m. v., som Niels Aalholm paa et enkelt aar, 1761, nær har ført fra 1757 til sin død i 1775 og som vel nu er en sjældenhed i sin slags, giver meget interessante og for hortologiske forskere visselig værdifulde oplysninger om, til hvilket fremskredent standpunkt dyrkningen af, hvad der kaldes kjøkkenhaven, var naaet ved Arendal saa tidlig som ved midten af det 18de aarhundrede. Helt bort-

<sup>1)</sup> En vandmølle i Taagevoldbækken paa Gjervold eiedes efter *Berg* af skibsrheder *Mogens Groos* og derpaa af dennes søn, presten *hr. Lars Bertel Groos*, ved hvis død i 1805 den blev kjøbt af toldskriver Niels Aalholms søn *Mathias Schrøder Aalholm*.

<sup>2)</sup> I 1764 udgav N. H. Tyrholm: «*Du Hamels Underretning, hvorledes Træer, Urter og Frø best kan forsendes tilsøes*».

seet fra frugthaven, hvorom dog regnskabsbogen leverer oplysninger af betydning, virker det helt besynderligt, at der paa Tromøen, hvortil der slet ikke var knyttet traditioner fra ældre herregaardsliv eller endog fra embedsgaarde, blomstrede et — ikke som liebhaveri, men rationelt drevet — havebrug, hvis indehaver godtgjør sig at være vel forfaren i alle finesser. Aske og brændt tang indgaar som skattet gjødningsstof i driften, og den i vore dage praktiserede aarlige vevling med forskjellig udsæd paa samme jordstykke iagttoges ogsaa dengang. Ja, tiden for saaning og udplantning fra mistbænkene blev valgt efter omhyggelig undersøgelse af almanakens astronomiske meddelelser.

Hvad der dog først og fremst springer i øinene er det, at en regelmæssig dyrkning af poteter har været drevet her tidligere end dette kjendes fra andre kanter af landet. Der kan nemlig ingen tvil være om, at Aalholm har dyrket dem før aaret 1757, da regnskaberne begynder. Han nævner poteterne i dette aar som gamle kjendinge, ved hvem der intet merkeligt er, og alene den mængde, han avlede af dem i de nærmest følgende aar, viser at deres dyrkning er af ældre dato.

Beretningerne om, at poteten indtil midten af det 18de aarhundrede var fuldstændig ukjendt hertilands, maa derfor nu anskues som noget tvilsomme og iethvertfald kan ikke Ullensvangpresten, provst *Atke* længer have æren af at regnes som «den første, der satte poteter her i landet, i 1757». Naar provst *Hertzberg* i Finnaas af *Atke* fik «en hatfuld» poteter til udsæd i 1758, viser det tydelig nok at forholdene der var helt primitive i sammenligning med avlingen paa Haave. Omtrent samtidig med potetens første dyrkning i Ullensvang berettes der, at den ogsaa var kjendt ved Kragerø, og dette var iallefald tilfældet i 1758, hvad der i forbindelse med meddelelserne fra Haave gaard synes at vise, at poteten rimeligvis tidligst har været dyrket nedover kysten af Sørlandet<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Dr. F. C. Schübeler: Die Pflanzenwelt Norwegens, 1873, s. 265. Naar der heri anføres, at det var fra den «hatfuld» poteter, presten Hertzberg modtog af *Atke*, «at poteterne egentlig indførtes iallefald i den sydlige del af landet», da forholder dette sig altsaa ikke saaledes. O. A. Øverland: Illustr. Norges Historie V. 2 side 1959 (Folkeudg. X side 419); Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I side 399; Budstikken I—III.

Den interesse, Nils Aalholm nærede for jordbrug og have- dyrkning, har tydeligvis bragt ham ind paa studiet af herhen hørende litteratur, hvad der igjen har affødt, at han selv optraadte som forfatter. I 1757 — netop det aar, hvormed hans optegnelser begynder — udgav han i Kjøbenhavn «Den svenske agtsomme Faarehyrde», oversat paa dansk, in 4to, og i 1759 sammesteds «Underretning om at brygge Øl», in 8vo. Aalholm opføres med disse skrifter i Worm's «Lærde Mænd» I side 6 og III side 2, men forfatteren forvexler heri Aalholms borgerlige stilling med sønnen *Mathias Aalholms*, der var født i 1741 og døde i 1768 som prest paa St. Thomas; jfr. ogsaa Nyerup og Krafts: Litteraturlexicon (1820) side 3.

I april 1775 blev saavel Niels Aalholm som hans hustru Ulriche Friedriche, født Malling, angrebet af flekfeber [typhus exanthematicus], en sygdom, hvis spirer stadig næredes i byens gamle kanaler med sit ofte bedærvede, stillestaaende vand og som jevnlig krævede sine ofre i Arendal, indtil de gamle smittekilder endelig gjenkastedes ca. 1869. «Efter nogle dages svaghed» afgik Aalholm ved døden mellem kl. 7 og 8 aften den 2 mai 1775 i sit hus paa Tyholmen og blev begravet 9 mai i Arendal. Hans hustru var da «sengeliggende og meget svag», men overvandt dog sygdommen og fortsatte sin ægtefælles forretning, indtil sønnen Mathias Schrøder Aalholm overtog den efter i mange aar at have faret tilsjøs.

Om Niels Aalholms børn i begge ægteskaber henvises til oversigtstavlen side 19.

De publikationer, hvori der findes kortere eller længere meddelelser om Niels Aalholm og hans familie, er følgende:

1. Hans Holk: Danmarks og Norges Handelsspejl, 1770, 1777, 1780.
2. Jens Worm: Lexicon over lærde Mænd, 1771 og 1784; I s. 6 og III s. 2.
3. Nyerup og Kraft: Litteraturlexicon, 1820 s. 3.
4. M. S. D[edekam]: Bidrag til Kjøbstaden Arendals Beskrivelse. 1860.
5. Holger F. Rørdam: Kirkehist. Samlinger, 1877, 1879, 1891—1893.
6. Personahist. Tidsskrift, 1882.
7. I. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon, 1885. I s. 4 flg.
8. J. Landgraff: Grimstadslægter 1892 og 1901.
9. F. Foss: Arendals Byes Historie, 1893, særlig s. 422 flg.
10. Finne-Grønn: Arendals Geistlighed, 1897, s. 76 flg.
11. [J. J. P. Aalholm:] Oversigtstavle over slotsfoged paa Aalholm Jens Madsens descendents gjennem sønnen Mathias Aalholm, chirurg i Arendal. 1906. Patent.

Som herunder skal Nafn Lykkaarsted af Liden, <sup>1)</sup> "Dummedyde"  
 Liden, Hængev, sind Væker, som her paa Indg. Toldbod  
 om beliggende og andholdt til Confiscation, skal jeg  
 træffe herunder tillykke. Liden vilde forhandle  
 ved Auction her paa Stædet, om mueligt i  
 eftermiddag, efterat saadant tilførn ved Trommeslag  
 er bekendtgjort. Liden/aa saadant tilførn om Trommeslag  
 er bekendtgjort. (Nafn af Bondskarverne  
 skal paa Stædet blive bekendtgjort -  
 jeg forbliver med største estime  
 Velædle Hr. Byfogedes!

Arendals Indg. Toldkammer  
 den 19 Decembr. 1754

Niels Aalholm

**Toldskriver Niels Aalholms haandskrift og navnetræk <sup>1)</sup>.**

[Gjengivet i  $\frac{1}{2}$  størrelse.]

<sup>1)</sup> Skrivelsen er stilet til: «Kongl. Majts. Byfoged Velædle Henrich Arnoldus Thaulow» og lyder:

Een liden deel vahre bestaaende af Smør, Bomuldstø, The, Strømper med videre, som her paa Indg: Toldbod er beliggende og andholdt til Confiscation, skal jeg tienstl: beede Mhhr. Byfoged vilde forhandle ved Auction her paa Toldboden, om mueligt i eftermiddag, efterat saadant tilførn ved Trommeslag er bekendtgjort. Vahrene og Conditionerne skal paa Stædet blive bekendtgjort —

jeg forbliver med største estime  
 Velædle Hr. Byfogeds  
 tienstskyldigste  
 tiener  
 Niels Aalholm,

Arendals Indg: Toldkammer  
 den 19 Decembr: 1754.

## Oversigtstavle over familien Aalholm.

Jens Madsen, slotsfoged paa Aalholm, Lolland i Danmark, fra 1654 til 1663 og forvalter i Kjettinge birk, Aalholm  
lehn fra 1661 til 1670.

\* 1656 Anne [Mortensdatter?]. Af deres syv børn var:

Mathias Jensen Aalholm, døbt  $^{24}/_{10}$  1666 i Nysted paa Lolland, chirurg i Arendal, hvor begr.  $^{1}/_{6}$  1740. \* 1) . . . . ., \* 2) Helvig Kierulf, født ca. 1677 i Borgund i Romsdals amt og begr.  $^{24}/_{11}$  1708 i Arendal, dtr. af foged i Søndmør, senere raadmand i Christianssand Peder Lauritzsen Kierulf og Bodil Madsdr. Glad, \* 3)  $^{2}/_{10}$  1710 i Arendal: Birgitte Nielsdr. Haave, født 1682 paa Tromøen og begr.  $^{18}/_{8}$  1750 i Arendal, dtr. af Niels Christophersen Haave og 2den hustru Dorthe Jørgensdr. Flood. Af hans ni børn blev de følgende voksne, alle født i Arendal:

Peder Aalholm, db. $^{2}/_{5}$ 1706, levede 1728. Ham tilkom- mende midler henstod <i>in</i> <i>sequestro</i> 1740.	Anne Cathrine Aalholm, db. $^{19}/_{8}$ 1712 og begr. $^{9}/_{7}$ 1782. * $^{11}/_{1}$ 1732 organist i Arendal: Andreas Petersen Smith, født 1690 og begr. $^{22}/_{2}$ 1742.	<p style="text-align: center;"><b>Niels Aalholm,</b></p> db. $^{22}/_{10}$ 1715 og † $^{2}/_{5}$ 1775 i Arendal, toldskriver. * 1) $^{20}/_{7}$ 1740 Ellen Taur, † $^{3}/_{12}$ 1754. * 2) $^{14}/_{11}$ 1759 Ulriche Friedriche Malling, født $^{6}/_{9}$ 1735 og † $^{9}/_{8}$ 1814. Se side 21. Han havde følgende børn, alle født i Arendal:	Dorthe Aalholm, db. $^{29}/_{3}$ 1721 og begr. $^{4}/_{9}$ 1750 i Arendal. * 1) $^{18}/_{8}$ 1740 Julius Hans Gerhard Spinch, født 1709, begr. $^{27}/_{9}$ 1744 i Arendal. * 2) $^{23}/_{11}$ 1747 Isach Jansen Møller, født ca. 1714 og † $^{10}/_{6}$ 1779 i Fjære.					
Mathias, f. $^{19}/_{5}$ 1741, † $^{15}/_{12}$ 1768 som prest i St. Thomas.	Helene, f. $^{30}/_{11}$ 1742. Se noten side 53.	Johan Gustav Riedemann, f. $^{7}/_{7}$ 1744, † $^{2}/_{1}$ 1776 paa Borneo; ugift sjømand.	Birgitte Dorothea, f. $^{2}/_{8}$ 1746. Se noten side 75.	Ole Malling, f. $^{20}/_{10}$ 1760, † ved vaade- skud, begr. $^{9}/_{11}$ 1780.	Mathias Schrøder, f. $^{10}/_{1}$ 1764, † $^{25}/_{10}$ 1836 som trælasthandler i Arendal. Se side 29 og 92.	Jens, f. $^{28}/_{8}$ 1765, † 1813 tør $^{20}/_{8}$ i Skagerak. Se noten side 92.	Ellen Taur, f. $^{24}/_{11}$ 1766, † $^{12}/_{6}$ 1826 i Arendal.	Mathias, f. $^{24}/_{12}$ 1771 druknede, begr. $^{9}/_{7}$ 1779.



## Oversigt over toldskriver Niels Aalholms 1ste hustru Ellen Ibsdatter Taur's slegt.

Christen Jensen til Hiis og Asdal i Øiestad var forvalter af provstiets gods<sup>1)</sup> og døde mellem 1623 og 1624 i ægteskab med Barbara Pedersdr. Asdal, der i 1624 eiede 6 huders gods i Asdal og  $\frac{1}{2}$  hud i Bamle sammen med sine syv børn:

Dorthe * Hans Mæsel.	Peder Christensen Hiis, over 40 aar i 1650.	Anne * Torjus Braastad.	Jens Christensen Asdal, Formuende træ- lasthandler i Aren- dal ogeier af Asdal. * Helje Ellingsdr.	Johan Christensen.	Tørres Christensen Asdal.	Sigrid Christendtr. * hr. Salve Thomassen, sogneprest til Øiestad fra 163. til † dechr. 1669; søn af gaardbruger i Odder- nes Thomas Dvergsnes og Thorgerd Olafsdr., der døde i Øiestad ca. 1650.
-------------------------	---------------------------------------------------	-------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------	---------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Christen Jensen Asdal, født ca. 1643, formuende trælasthandler i Arendal, eier af Asdal; skifte $\frac{4}{8}$ 1691. * Magnhild Nielsdr., der blev * 2 gang svogerens Jens Michelsen.	Barbara Jensdr., skifte $\frac{3}{10}$ 1693. * ca. 1677 Jens Michelsen, først købmand i Chr.sand, senere trælasthandler og jordegodsieier paa Asdal, hvor † $\frac{28}{7}$ 1718 i høi alder; skifte $\frac{8}{8}$ 1718 <sup>2)</sup> . Han blev * 2 gang ca. 1695 Magnhild Nielsdr., skifte $\frac{17}{2}$ 1711 <sup>2)</sup> , enke efter Christen Jensen Asdal.	Elling Jensen Asdal * Cathrine Johansdr. Povelsen Riis.
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------

Jens, skifte $\frac{15}{8}$ 1719 <sup>3)</sup> , ugift.	Helje * 1701 Johannes Basse i Øiestad.	Margrete * Christen Hansen, Vrængen i Øiestad.	I. Michel, 39 aar i 1718.	Jens, † 1718 29 aar gl.	Karen Jensdr., * 1696 Valentin Suhm, postmester, bosat i Sandstø i Øiestad, hvor skifte $\frac{7}{12}$ 1720 <sup>4)</sup> .	Helje Jensdr. Asdal, † ca. 1714 i Chr.sand. * ca. 1701 Ib Henriksen Taur, købmand i Chr.sand <sup>5)</sup> . Han blev * 2 gang 1716 sin kusine Margrete Dahl, † 1736, dtr. af Morten Andersen Dahl og Maren Ibsdtr.	II. Christen Jensen, født 1699, tilsjøs i 1718.
------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------	------------------------------------------------------------	------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------

I. Barbara Taur, 15 $\frac{1}{2}$ aar i aug. 1718. * Jens Sørensen Hoff i Porsgrund.	<b>Ellen Taur,</b> 14 aar i 1718. * <b>Niels Aalholm.</b>	Henrik Taur, i 12te aar i 1718. † ugift 1728 <sup>6)</sup> .	Hr. Jens Taur, født $\frac{8}{8}$ 1710, 9 $\frac{1}{2}$ aar i 1718. Resid. capellan til Stavanger domkirke.	Søren Taur, 4 aar i 1718. † $\frac{4}{8}$ 1744 i Chr.sand; underfoged.	II. Morten Taur, født ca. 1719. † $\frac{28}{7}$ 1741 ugift i Amsterdam.
-----------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------

<sup>1)</sup> Denne hans stilling er det vel, der har forledet forskellige forfattere til at opføre ham som «provst» og sogneprest til Øiestad i 1623. Her var imidlertid hr. Peder Brasen sogneprest fra før 1609 til efter 1634. — <sup>2)</sup> Retsprotokol nr. 2416 fol. 30 og fol. 246, Rigsarkivet. — <sup>3)</sup> Retsprotokol nr. 2466 fol. 44. — <sup>4)</sup> Se: Arendals Geistlighed s. 77. — <sup>5)</sup> Personalhist. Tidsskrift 3 s. 155 flg. — <sup>6)</sup> Skifte i Retsprotokol nr. 2156 fol. 655, Rigsarkivet.

## Oversigt over toldskriver Niels Aalholms 2den hustru Ulriche Friedriche Malling's slegt.

Mathias Christensen Schrøder blev  $\frac{9}{7}$  1692 sorenskriver i Vestre Robygdelaget og fik  $\frac{22}{4}$  1717 bestalling at succedere Ludvig Stoud som borgermester i Christianssand; efter Stouds død  $\frac{5}{12}$  1719 tiltraadte han dette embede  $\frac{9}{2}$  1720 og †  $\frac{11}{8}$  1731 i Christianssand; skifte samme dag<sup>1)</sup>).

\* 1693 i Hornnes: Margrete Sørensdtr., †  $\frac{7}{5}$  1739, 69 $\frac{1}{2}$  aar gl., i Chr.sand, enke efter Niels Kjeldsen Wendelboe, der var sorenskriver i V. Robygdelaget fra  $\frac{28}{1}$  1688 til †  $\frac{28}{6}$  1692, og datter af sorenskriver i V. Robygdelaget fra  $\frac{5}{7}$  1662 til  $\frac{28}{1}$  1688  
Søren Nielsen og Abelone Mortensdtr.

1. Birgitte Christine Schrøder, født ca. 1693 [?], † $\frac{28}{12}$ 1753 i Flekkefjord * $\frac{25}{9}$ 1716 i Hornnes Hr. Edvard Storch, født ca. 1672, begr. $\frac{5}{8}$ 1728. Sogneprest til Valle <sup>2)</sup> .	2. Mette Cathrine Schrøder, født 1697, begr. $\frac{21}{12}$ 1771 i Arendal. * 1 gang $\frac{25}{1}$ 1727 i Chr.sand: Ulrik Fredrik Sønderborg, født $\frac{14}{10}$ 1694 i Arendal; fik $\frac{27}{11}$ 1716 bestalling at efterfølge sin far Peter Petersen Sønderborg som byfoged i Arendal, tiltraadte 1726 og døde $\frac{12}{8}$ 1733 paa embedsreise <sup>3)</sup> . * 2 gang $\frac{3}{8}$ 1735 i Arendal: Ole Andersen Malling, født $\frac{17}{2}$ 1699 i Randers, † $\frac{1}{8}$ 1739 i Arendal, grubeinspektør og forvalter over de ved Arendal beliggende malmgruber, der tilhørte greve Ferdinand Anton Danneskjold-Laurvigens som eier af Laurviks verk <sup>3)</sup> .	3. Anne Margrete Schrøder, * 1720 i Chr.sand major Ulrik Fredrik Brinch, født 1697, † $\frac{23}{3}$ 1770 i Chr.sand <sup>4)</sup> .	4. Michael Hansen Schrøder, db. $\frac{22}{5}$ 1707 i Hornnes, underofficer i Fodgarden i Kjøbenhavn 1731. * $\frac{30}{5}$ 1750 i Chr.sand: Karen Iversdtr.	5. Ellen Christine Schrøder, db. $\frac{27}{1}$ 1709 i Hornnes. * 1731 Johan Larsen.
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------

Ferdinand Ulrike Eleonore Peter Sønderborg, db. $\frac{23}{8}$ 1729 i Arendal, db. $\frac{18}{2}$ 1728, begr. $\frac{9}{8}$ 1728.	Peter Mathias Sønderborg, db. $\frac{15}{8}$ 1795 i Chr.sand, * $\frac{28}{11}$ 1756 i Chr.sand Peter Thomsen Fusmann, begr. $\frac{23}{6}$ 1734.	Ulriche Friedriche Malling, født $\frac{9}{9}$ 1735 i Arendal. * Niels Aalholm, † $\frac{14}{11}$ 1738 i Arendal.	Kirstine Margrete Malling, døbt $\frac{1}{7}$ 1738, * Niels Aalholm, † $\frac{14}{11}$ 1738 i Arendal.	Christian Brinch, døbt $\frac{30}{12}$ 1720 i Hornnes, infanterikaptein; † $\frac{8}{12}$ 1787 paa Havstad i Tromø pr.gjeld <sup>5)</sup> . * 1 gang $\frac{19}{9}$ 1755 i Evje: Abelone Hagerup, dtr. af sorenskriver Reinhold F. Hagerup. * 2 gang $\frac{20}{3}$ 1759 i Valle: Johanne Cathrine Møllerup, dtr. af sogneprest Niels Møllerup. Fem børn gift i Arendal, deraf to sønner:	Johan Mathias Brinch, døbt $\frac{20}{10}$ 1723 i Hornnes, † $\frac{12}{3}$ 1773 i Chr.sand. * $\frac{13}{13}$ 1757 Karen Margrete Hagerup, † $\frac{8}{3}$ 1773 i Chr.sand, dtr. af sorenskriver R. F. Hagerup.
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Niels Møllerup Brinch, skibsrheder paa Tromøen, hvor skifte $\frac{1}{1}$ 1804 paa Omdal <sup>5)</sup> . Søn: verftseier Chr. N. Brinch i Christiania.	Jacob Christian Brinch, kjøbmand i Arendal.
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------

<sup>1)</sup> Retsprotokol nr. 2156 fol. 366, Rigsarkivet; se forøv. Personalhist. Tidsskrift 2 III. — <sup>2)</sup> Personalhist. Tidsskrift 3 II s. 317; Wiberg: St.tavle over fam. Storch, 1863. — <sup>3)</sup> Se: Arendals Byes Historie s. 352 og Arendals Geistlighed s. 26. — <sup>4)</sup> Se: Arendals Geistlighed s. 19. — <sup>5)</sup> Retsprotokol nr. 5515 fol. 225 og nr. 5519 fol. 685, Rigsarkivet; Arendals Byes Historie s. 334.



## Oversigt over sorenskriver Mathias Christensen Schrøders slegt. Tillæg til s. 21.

Michel Hansen Mørch var kongens foged i Robygdelaget i aarene omkring 1620. Flere børn, hvoraf:

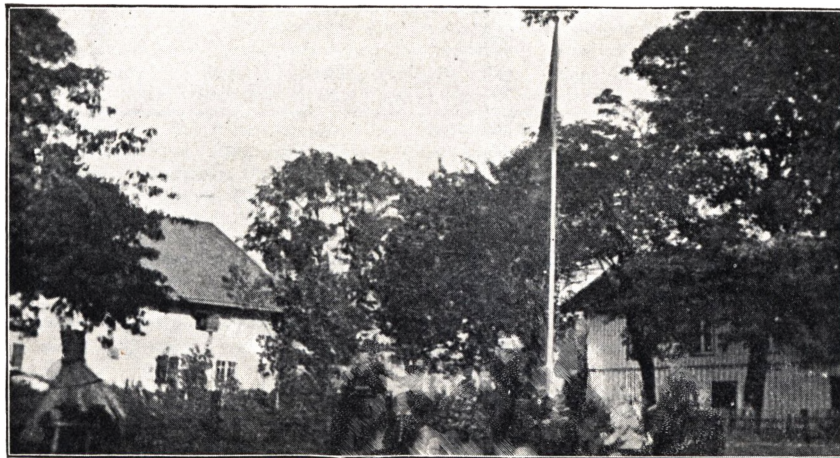
Anna Michelsdr. Mørch, \* 1ste gang med Hans Thomassen<sup>1)</sup>, der fra 1627 til sin død mellem 1640 og 1644 var kromand og tolder i Flekkerø, og \* 2den gang ca. 1644 med Mats Christensen, foged i Robygdelaget 16[46] til 16[52], derpaa raadmand og endelig <sup>9</sup>/<sub>8</sub> 1661 borgermester i Christianssand; afsked 1665 og død omkr. 1681, skifte <sup>22</sup>/<sub>7</sub> 1681. Hans bror var vistnok den Ole Christensen Fosland, der i 1681 havde odel til Mats' gaard Øvre Fjermeland i Vegusdal<sup>2)</sup>.

I. Michel Hansen, raadmand i Chr.sand i 1680-aarene, formuende trælsthandler, † 1701. * Anne Mortensdr. Rolfsen.	Peder Hansen, trælsthandler i Chr.sand 1673.	II. Anna Matsdr. * ca. 1661 mag. Jonas Andersen Undal, sogneprest til Chr.sand 1665 til † <sup>14</sup> / <sub>8</sub> 1691; stiftsprovst <sup>3)</sup> .	Margrete Matsdr., † ca. 1690 i Chr.sand, * ca. 1680 mag. Anders Pedersen Scheen, sogneprest til Chr.sand 1691 til † <sup>17</sup> / <sub>8</sub> 1697; stiftsprovst <sup>4)</sup> .	Karen[?] Matsdr., * byskriver i Chr.sand Ebbe Frederik Petersen, skifte <sup>11</sup> / <sub>7</sub> 1724.	Christen Matsen, raadmand i Chr.sand, fhv. raadmand 1687; trælsthandler 1700. * . . . . , ilive 1700.		
Mats Michelsen Leon, skibsrheder i Chr.sand, skifte <sup>20</sup> / <sub>10</sub> 1730 <sup>5)</sup> . * 1 gang Ingeborg Nielsdr. * 2 gang Maren Pedersdr. Balle.	Anne Cathrine Leon * Daniel Jensen Schaaning, skifte <sup>16</sup> / <sub>7</sub> 1729 i Chr.sand <sup>5)</sup> . Uden børn.	Hans Michelsen Leon, † uden børn.	Morten Michelsen Leon, skibsrheder i Chr.sand, skifte <sup>7</sup> / <sub>1</sub> 1731 <sup>5)</sup> . * Elisabeth Sørensdtr. Nielsen Brun.	Jens Michelsen, efterlod «arvinger» 1732.	Maren Michelsdr., † 1751. * Knut Christensen, rebslager i Chr.sand.	Anne Michelsdr. * Hans Andersen, skifte <sup>28</sup> / <sub>8</sub> 1701 i Chr.sand <sup>6)</sup> .	<b>Mathias Christensen Schrøder</b> , sorenskriver i V. Robygdelaget 1692, borgermester i Chr.sand 1720 [1717] til <sup>11</sup> / <sub>8</sub> 1731. Se side 21.

<sup>1)</sup> Hans Thomassen blev gift 1ste gang ca. 1627 med enken efter den tidligere kromand Willum Pedersen. — <sup>2)</sup> Personalhist. Tidsskrift 5 III s. 35. — <sup>3)</sup> ligesaa 5 III s. 26. — <sup>4)</sup> ligesaa 5 II s. 230. — <sup>5)</sup> Retsprotokol nr. 2156 fol. 503, 547 og 561. — <sup>6)</sup> Retsprotokol nr. 2154 fol. 203, Rigsarkivet.

II.

## HAAVE GAARD OG DENS EIERE



**Haave gaard.**

Efter fotografi fra omkr. 1888.

[En del personer i centrum er fjernet.]

## Haave gaard og dens eiere.

Gaardens navn er dannet af det oldnorske intetkjønsord «Hof» og betyder et hedensk tempel, der saaledes har havt sin plads paa gaardens grund; den rette skrivemaade skulde derfor være: Hove. Navnet blev i 1593 skrevet: Hoffue, i 1601: Houffue, senere varieres mellem disse skrivemaader indtil 1700-tallet, da gaarden skrives: Hove; i det 19de aarhundrede er navnet jevnlig skrevet: Haave.

Den i nærheden liggende gaard Hofstøel, hvis navn betyder: Hove-sæter, er maaske oprindeligt udgaet fra Haave.

Haave gaard havde en matrikulskyld paa 1 hud og regnedes fra 1600-tallet som ødegaard, tilhørende kronen uden at det kan sees, i hvilket aar eiendomsoverdragelsen til denne er foregaaet.

I 1601 og 1602 betalte *Ketil* paa *Hoffue*, der da regnedes som halvgaard, 30  $\beta$  til Akershus slots befæstning; i 1610 erlagde han sammen med Thord Nedre Sandum paa Tromøen 9 dl. til underhold af en krigsknekt. I 1612 kaldes Ketil en ødegaardsmand og betalte den for fogderiets ødegaarde fastsatte skat paa  $\frac{1}{2}$  dl.

I 1621 havde *Maren Hoffue* leiet af kronen 3 gjedskind i Haave for 3 aar og deraf givet  $1\frac{1}{2}$  ort og i 1624 leiet for 3 aar  $\frac{1}{2}$  hud og 1 gjedskind i samme gaard og deraf givet ligeledes  $1\frac{1}{2}$  ort. Samme aar blev Maren ilagt bøder paa  $3\frac{1}{2}$  dl. «for wloulige Auerkning hun haffuer laadet giørre i for.ne Hoffue schoff». Blandt sagesfald i 1625 opføres: *Adtzer Hoffue* med en bod paa  $\frac{1}{2}$  dl. for begaaet leiermaal.

I 1645 opføres i kopskatmandtallet som bosat paa Haave: «*Herlauff och Hansess quinnde och en Daatter Maren*»; skatten var tils. 18 3.

I 1647 havde *Peder Hoffue* leiet gaarden med skyld i hud af kronen, men:

I 1648 indtræder *Herloff Houffue* atter som leier af denne kronens gaard og vedblev som saadan til 1659, da Haave som nedenfor meddelt blev pantsat af kronen til Isach Falck. Herlof vedblev imidlertid brugen under den nye herre til 1663, da kronen solgte Haave til gjestgiver Ole Jensen [Bruun], og har uden tvil ogsaa forpagtet gaarden af ham, da han i 1664 fremdeles bor paa Haave. Herlof var nu 66 aar gl., altsaa født ca. 1598, og havde en søn *Peter Herlofsen*, født ca. 1642; hans hustru Maren havde af et tidligere ægteskab to døtre: *Maren Pedersdatter* [gift før 1688 med *Adser Skare*] og *Mette Pedersdatter*, der begge kaldes Herlofs stiftøtre. Disse navne peger tydelig hen til en familieforbinding mellem Herlof og de tidligere leiere Maren og Peder Haave<sup>1)</sup>.

### 19 mai 1659

pantsatte kronen Haave gaard til den rige trælasthandler i Risør og Tønsberg **Isach Lauritzsen Falck**<sup>2)</sup> som sikkerhed for ydet pengeforstrækning. Falck, der var født 1601 ved Tønsberg og døde  $\frac{9}{3}$  1669 i Risør som en meget betydelig jordegodseier, blev tilbudt gaarden tilkjøbs og gjorde ogsaa et bud, men dette blev ikke accepteret. En anden kjøber meldte sig dog ret snart og

### 31 marts 1663

solgte kronen Haave gaard til gjestgiver i Arendal **Oluf Jensen [Bruun]**, der vistnok ligeledes var en Tønsbergenser; iethvertfald havde han slegtninge paa de kanter, idet sognepresten til Ramnes *hr. Jens Andersen Spydeberg* var gift med hans moster *Maren Bryntesdatter*. Oluf blev imidlertid ikke gammel paa Haave. Allerede i 1664 afgik han ved døden, 43 aar gl., efterladende enken *Else Henriksdatter* med tre børn, hvoraf én

<sup>1)</sup> Nedenes Lehnregnskaber 1602 flg., Rigsarkivet. — <sup>2)</sup> Se Personalhist. Tidsskrift 4. IV. og 5. I.

søn, *Samuel Olufsen Bruun*, der blev student 1677 og senere resid. capellan til Bamle og Kragerø. — Else hensad med Haave gaard indtil:

#### 4 august 1665.

Paa denne dag indgik hun sit andet ægteskab med **Peder Jørgensen Mæsel**<sup>1)</sup>, en velstaaende lensmandssøn af Froland sogn i Øiestad prestegjeld, der nu overtog Haave gaard, som han brugte til sin død i 1670<sup>2)</sup>.

#### 20 septbr. 1670,

ved skiftet efter Peder Mæsel, der ingen børn efterlod, gik gaarden tilbage til *Else Henriksdatter* og hendes børn af første ægteskab, men allerede i det følgende aar:

#### 1671

indgik Else sit tredie og sidste ægteskab med enkemand, fhv. sorenskriver i Øvre Telemarken **Povel Drucken**, søn af raadmand i Maribo *Hans Drucken* og *Johanne Madsdatter Lerche*, og han blev nu eier og bruger af Haave til 1680. Drucken døde i 1688, begr.  $\frac{7}{8}$  i Arendal<sup>3)</sup>.

#### 10 juni 1680

blev Haave kjøbt af **Niels Christophersen Haave**, født 1633 paa Gjervold i Tromø sogn, der i 1679 havde indgaaet [sit andet] ægteskab med *Dorthe Jørgensdatter Flood*, en raadmandsdatter af Tønsberg og hvis mor *Anne Stockman* var en søster af ovenn. sorenskriver Druckens første hustru *Alhed Stockman*. Med hende havde han 6 børn, der voxte op. I 1695 afgang Niels Christophersen ved døden og enken Dorthe hensad da med Haave, indtil hun i det følgende aar giftede sig paany og derfor forinden lod afholde skifte.

#### 21 septbr. 1696,

ved skifte denne dato paa Haave fulgte gaarden *Dorthe Flood* og hendes børn i hendes andet ægteskab med **Anders Nielsen Skare**, der brugte Haave til sin død i 1717 og:

<sup>1)</sup> Se: Arendals Geistlighed s. 36 og 73.

<sup>2)</sup> Iflg. matrikullen af 1668 i Rigsarkivet: «Hoffue, Bondegods. Skyld: 5 lispd. tunge. — Kand saa 1 $\frac{1}{2}$  tønde, føde 5 nød, 1 øg, 6 smaller. — Leeding:  $\frac{1}{2}$  ort, Arbeidspenge: 1 ort, Korn tiende 2 $\frac{1}{2}$  quart., Ost og quegtiende: 8 β.»

<sup>3)</sup> Om fam. Drucken se Arendals Geistlighed s. 73.



7 juni 1717,

fra skiftet d. d. vedblev *Dorthe Flood* som eier af gaarden.

17 octbr. 1722

afholdtes skifte efter *Dorthe Flood* og Haave gik da over til hendes eneste efterlevende søn af sidste ægteskab: **Niels Andersen Haave**, der for sin egen part blev udlagt noget over  $\frac{7}{12}$  af eiendommen og indehavde resten paa medarvingernes vegne<sup>1)</sup>. Medarvingerne var hans ældre halvsøskende, Niels Christophersen Haaves efterladte børn, hvoraf to sønner, der saaledes var nærmere odelsberettiget til Haave. Da disse to sønner, *Førgen* og *Povl Nielsen* imidlertid begge døde ugifte og skifte holdtes efter dem  $\frac{17}{12}$  1735, blev deres søster *Birgitte Nielsdatter Haave* nærmest odelsberettiget og hendes ægtefælle chirurg *Mathias Fensen Aalholm* lod ved sin søn *Niels Aalholm* anlægge odelsproces, der ved dom  $\frac{15}{5}$  1736 gik i hans favør.

[I] 20 decbr. 1735,

ved skjøde af denne dato købte nævnte **Niels Aalholm** af sin moders eneste gjenlevende søster *Anne Nielsdtr. Haave sal. Groth's*  $2\frac{1}{8}\frac{5}{4}$  skind, der var hendes arvepart i Haave gaard, og

[II] 15 mai 1736

indløste chirurg **Mathias Aalholm** og hustru *Birgitte Nielsdatter Haave*  $9\frac{5}{8}\frac{3}{4}$  skind [eller de  $\frac{7}{12}$ -dele] i samme gaard fra Niels Andersen Haave.

6 juni 1737,

ved skjøde af denne dato overdrog chirurg *Mathias Aalholm* sin del,  $9\frac{5}{8}\frac{3}{4}$  skind, til sin søn ovennævnte **Niels Aalholm**, som derved blev eier af hele Haave gaard med samlet skyld 12 skind eller 1 hud. Han brugte eiendommen til sin død:

2 mai 1775,

da den gik over til hans enke **Ulriche Friedriche Aalholm**, født *Malling*, der senere eiede Haave i 32 aar.

<sup>1)</sup> Iflg. matrikullen 1723 i Rigsarkivet: «H o v e. Opsidder: Niels Anderssen, skylder 1 hud, gl. leilendingsskat 2 ort. — Odelskat 24  $\beta$ , Aarlig tiende: blandkorn 5  $\beta$ , ost 8  $\beta$ , penge  $85\frac{1}{3}$   $\beta$ . — Toldene: Amtmanden 4, Fogden 4, Laugm. 6, Sorenskr. 8, Skolepenge 1, Veimæster 2, Mæsteren 2, tinghold 12, tils. 41  $\beta$ ».

**27 april 1807**

overtog **Mathias Schrøder Aalholm** gaarden. Han var ovenn. toldskriver Niels Aalholms og 2den hustru født Mallings søn og født  $^{16}/_1$  1764 i Arendal, var i mange aar skibsfører og senere trælasthanter; gift  $^{22}/_8$  1810 i Fredrikshald med *Karen Kiær*, født  $^{7}/_{12}$  1787 paa Strømsø og datter af skibsfører *Hans Hansen Kiær* og *Johanne Marie Ullern*. Schrøder Aalholm eiede Haave i  $29\frac{1}{2}$  aar, til sin død:

**25 octbr. 1836,**

fra hvilken tid hans enke *Karen Aalholm*, født *Kiær*, havde Haave gaard i  $34\frac{1}{2}$  aar, indtil:

**28 mai 1871,**

da hun afgik ved døden paa Haave. Gaarden gik derpaa over til sønnen skibsrheder **Hans Aalholm**, født  $^{14}/_{12}$  1812 i Arendal og død  $^{5}/_6$  1893 i Hisø; gift  $^{7}/_9$  1845 i Herrestad, Uddevalla, med *Anette Juliane Peterson*, født der  $^{20}/_3$  1827.

**28 octbr. 1891**

solgte Hans Aalholm Haave gaard, som derved gik ud af slekten, hvem den havde fulgt fra 1663 eller i  $228\frac{1}{2}$  aar, deraf i nedstigende mandslinie fra 1737 eller i 164 aar.

\*

**Kongeskjøde 1663 paa Haave gaard til Oluf Jensen [Bruun].**

Gjør hermed for alle Witterligt, at Efftersom hans Ko: Ma: min AllerNaadigste Herres och Konges Naad.ste Commission och befaling er mig tilhende kommen, Indehollende at ieg tilige med B: Niels Lauridssen af Christiania och B: Anders Matzen af Tønssberg schulle tilbiude hans Ko: Ma: Wndersaatter her Syndenfields, som vdj nest forleden Feide Thid efter Naadigste Andmoedning hafuer gjort Wnderdan.ste Forstreckning, huorefore dennem hans Kongl: Ma: och Cronens Jordegoeds er satt till Forsichring, om endten de Pandthaffuende Gaarders besiddere eller Andre høystbiudende vill sig samme Gaarde och Goeds till bestandig Oddell och Eyendomb tilforhandle, och ieg des forinden schulle lade Schovffuene grandsche och besichte, hvorvit, siden Pandtsettelsen scheid, kand vere hugget, Item

huad første Bøxsell siden kand vere falden, huor ved hans Ma.s: Interesse tillige hoes høyeste tilbjudelse tilbørlig bør i acht Thages efter Commissionens viedere Indhold, aff dato den Kongl. Residentz vdj Kiøbenhafn d: 6 April: 1662.

Da effterdj Erlig och Welforstandig Mand *Isach Lauridtsen* Borger och Indvoner vdj Tønssberg haffuer veret forsichret med den Gaard Hoffue, beliggendes vdj Audesidens Lehn i Throme Sogn, Effter hans Pandtebrefs videre Indhold, vnder forige hr. Stadtholder Welbr. her Niels Trolles haand och Zeigl aff dato Aggershuus d. 19 May Anno 1659, huilchen Gaard, med dess Aarlig Landschylde som ehr en huad med bøxsell och ald anden herlighed, nu er transporterit til Erlig och Welacht Mand *Olle Jenssen* formedelst hand høyere bøed och gaff; Och haffuer vj Gaardens beschaffenhed till høyistbem.te hans Ma: Interressis befording vdj flittigste maader ladet grandsche och effterspørge, och ej for Wintterens Forhindring schyld haffuer kundet erlange nogen fuldkommen Widschab och besichtelse om detz beschaffenhed som sig burde, huorfore om nogen w-louglig Schoughugst, imoed Naad.ste Pandtforschriffning er begaaed, da hans Ma: dess Schougschades paatahle sig Naad.ste forbeholden. Och efftersom ingen haffuer villet erchlere sig høyere, end forn.te Olle Jenssen biudet och betalt haffuer, Thj haffuer vj hermed paa hans Ko: Ma.s: Vegne och Naad.ste behoug Soldt, Schiødt och afhendt, Saasom Vj hermed selger, Schiøder och aldellis afhender fra høystbem.te hans Ko: Ma: Wores aller Naad.ste Herre och Konge och hans Kongl: Ma.s: souverain Kongl: Arffuinger och effterkommere och til forn.te Olle Jenssen och hans Arffuinger for.te Gaard och Plads med Landschylde, bøxsell, aabod och ald anden Thilliggende herlighed, Saauit En Wndersatt och OdelsEyere er berettiget af deris Gaarde och Jordegods, vere sig vdj Ager, Eng, Schouf och March, Fischevand och Fægang, vden och inden Gierdes, till Fields og Fiære, indtet med alle Wndertaget af huis nu tilligger och af Arildtz Thid tilligget haffuer och med rette tillige bør, Saa hans Ko: Ma: och Effterkommende Koninger ingen ydermeere rett eller Rettighed haffuer till eller vdj for.te Gaard och Goeds |: Saauit Odels Eyendomb Andgaar: | i nogen maader, mens hermed hiembles hannem och hans arffuinger till Stedsvarende Odell och Eyendomb, Wpaaancket

och W-paataldt i alle maader, huilchet de och her effter hafuer sig saa nøttig och gafnlig at giøre, som de best vill och kand, |: dog hans Kongl: Ma.s: Regalia och høyhed, Schatt, Leding, Foering och Anden detzlige Kongl: Rettighed, ligesom af andet Odelss Goeds i Norge w-forkrenchet forbeholden :| Saa och alle de Master, om nogen vdj forn.te Gaard och Goedtzis tiliggende Schovffue findes, som før des allerede till hans Ma.s: Thienniste och Fornødenhed Cronet<sup>1)</sup> ehr, Saa och om noeget W-Cronede Mastetræer der i Schovffuen offuer Thiuffue Palmer<sup>2)</sup> findes, Da de hans Ma: eller dessen Ombudsmand først at tilbudes for billig betahling, førend de till Andre maae afhendes, Iligemaader ingen ved dette Kiøb nogen anden at præjudicere paa land och Strømme enten med Biugning, Saugstøed, Thimmerleg, Thimmerkiørsell och Førsell, Thimmerhengseler, Boerleg och Opsetning, langt mindre maae forhindre nogen deris Thømmersløb och Flødning till deris Brug eller i nogen Anden maade, vnder huad prætext det och vere kand, menss i alle maader som till des af alle Formaals Thid en huer at vere och bliffue W-behindret. Dette vores giorte Kiøb och giffne Schiøde haffuer hans Ko: Ma: Naad.st vdj Commissionen loffuet at at ville ratificere, huorfore Kiøberen bem.te Olle Jensen forderligste Naad.ste Confirmation och Stadt Festelse her paa haffuer at søge till fuldkommen Schadesløsshed i alle ved børlige maader, Detz till ydermeere Witterlighed haffuer vi dette hoes vores Zignetters paatrøchelse med egne hender vndertegnet, Actum Aggershuus d. 31 Martij 1663.

Iffuer Krabbe (L. S.), Niels Lauritzen (L. S.), Anders Madtzen (L. S.). Kongl. confirmeret og stadfæstet 31 mai 1664.

[Kongeskjøder 1662—1668, nr. 19. Rigsarkivet.]

### **Anne Nielsdatter Haave sal. Rasmus Groth's skjøde 1735 paa $2\frac{1}{8}\frac{1}{4}\frac{5}{4}$ skinds skyld i Haave gaard til Niels Aalholm.**

No. 1.  $\frac{1}{2}$  Rdr. 1735. Kiendes og hermed for alle vitterlig gjør Jeg underskrevne *Anne Nielsdatter Sal. Rasmus Grothes*, boende udi Arendahl at have Solgt Skjødet og afhendt, som

<sup>1)</sup> ∅: merket med kronens merkeøx; merket var en krone.

<sup>2)</sup> palm [∅: en haandsbred], et længdemaal, i England = 7,62 cm.

ieg og hermed ifølge af dette mit brev kraft aldeles Sælger Skiøder og afhænder efternefnte mine Eiende tiid efter anden arvede deler udi gaarden Haave skyldende i Hud i Tromøe Sogn og Holts Præstegæld beliggende, til min ældre Søster Søn *Niels Mathiasen Aalholm* saaledes som følger. — 1) De mig efter min Salig Fader *Niels Christophersen* arvelig tilfaldne og efter Skiftebrevets formeld af Do. 21de og 22de Sept. Ao. 1696 tilkommende  $\frac{3}{4}$  K.-skind. 2) Hvad ieg efter min afg. Søster *Margrethe Nielsdatter* tilkommer, som vel udi Skifte Forrætningen efter hende passeret datered 2den martij 1699, anføres ickun at være  $\frac{1}{2}$  K.-skind, men som erfahres samme at være misreigned er ved nøiere efterreigning befunden arvelodden rettelig at være  $\frac{3}{8}$  K.-skind. 3) Den arvelod mig efter min Salig moder *Dorthe Førgensdatter* tilfaldt, der udi Skifte Forrætningen dat. 17 Octob. 1722 er anskreven aleene at være  $\frac{1}{3}$  K.-skind, men da ved samme deeling befindes i lige-maade at være mislighed, formeedelst at ved Skiftets behandling er forgiæt at anføre halvdeelen af den lodd, bemelte min Sal. Moder arvede efter hendes afdøde Datter *Margrethe Nielsdatter* som er  $\frac{3}{8}$  K.-skind, tillægges mig den deraf tilkommende andeel, der da med det forrige bliver  $\frac{1}{3}\frac{1}{4}\frac{7}{8}$  K.-skind. 4) Det ieg efter tvende mine sambrødre *Povel* og *Førgen Nielsønner* har arvet som Skiftebrevet efter dem forrætted den 17 Decembr. 1735 forklarer at være  $1\frac{7}{11}$  K.-skind, tilsammen  $2\frac{1}{6}\frac{1}{8}\frac{5}{4}$  K.-skind for hvilcked ovenskrevne mit arvegods nemlig Toe Et hundrede fem og førgetiuge Sex hundrede fire og firdsens tive deele Kalvskind udi gaarden Haave bemelte min kjære Søster søn *Niels Mathiasen Aalholm* efter foregaaende sluttet venlig accord med Samtykke af min andordnede Courator *Mathias Jensen Aalholm* haver ieg efter mit eget nøye erlagt og betalt penge = 67 rd. 2  $\text{fl}$  — siger Tredsenstiuge og syv Rixdaler Toe ort courant, saa sælges skiødes og hermed bebreves hannem foranførte min Eiendom udi merbemelte gaard Haave med skoug, march, Huuse bygninger og ald anden til bemeldte Gaard og gods af alders Tiid liggende og med rette tilhørende Herlighed af hvad nafn næfnes kand, og ieg eller mine arvinger kiender os yder meere ingen ret eller berettigelse til eller udi bemeldte Gods og dets Herligheder at have, men skal følge og tilhøre min kiære Søster søn *Niels Mathiasen Aalholm* hans arvinger

og ædtlæg, som en frelst, fri og uigienkaldelig Eiendom med all dispensation og beboelse; for hvilcked Kiøb ieg forpligter mig og arvinger een for alle for og alle for een at være hans fuldkommen og rette Hiemmelmand samt skadesløsholdere. Dette til bekræftelse under min og Courator *Sr. Mathias Fensen Aalholms* Hænder og Signetter saa og formaaet de Mesieurs *Morten Simonsen* og *Andreas Smitt* med Os til vitterlighed at underskrive og forsegle.

Arendahl den 20 Dec. Ao. 1735.

**Anne Nielsdatter Sal. Rasmus Grothes** L. S.

*Mathias Fensen Aalholm* L. S.

Til vitterlighed efter begiær

*Morten Simonsen* L. S.      *P. Smith* L. S.

Tydelig læst og Protocollered inden Retten paa Høste Skatte og Sage Tingedfor Strengereed Skibrede udi Næskiilen den 29 October aar 1736.

*H. Undall.*

**Chirurg Mathias Aalholms skjøde 1737 paa  $9\frac{5}{8}\frac{3}{4}$  skind i Haave gaard til sønnen Niels Aalholm, samt**

**Jørgen Aanonsens skjøde 1744 paa  $9\frac{1}{6}$  skind i Gjervold til Niels Aalholm.**

No. 3.  $1\frac{1}{2}$  Rdr. 1737. Kiendes ieg underskrevne *Mathias Fensen Aalholm* og hermed for alle vitterlig gjør at som ieg dels som Arv med min Hustrue *Birgitha Nielsdatter* dels efter indløsning følgelig ergangne Domme er tilkommende og bleven Eiere af  $9\frac{5}{8}\frac{3}{4}$  K.-skind Jordegods udi gaarden *Haave* beliggende udi Tromøe Sogn og Holts præstegield; Saa efterdi min kiære søn *Niels Mathiasen Aalholm* ved forskud og forstrækning til Processens udføer og Gaardens indløsning ved bekostning og udlæg til de paa gaarden værende Stue Huusers i Standsættelse og endelig med reede penge tilsammen udi alt = 500 rd. siger fem hundrede Rigsdaler Courant haver gjort fyldest for besagde gods udi den berørte gaard, altsaa bliver benefnte min søn *Niels Mathiasen Aalholm* udi kraft af dette

atter berørte  $9\frac{5}{8}\frac{3}{8}\frac{1}{4}$  dele K.-skind Gods hermed skjødet, solgt og bebrevet til fuldkommen dispensation, til ugienkaldelig brug og stedsvarende besiddelse, som hans rette aasæde og odcl for sig og sine arvinger upaaanket af mig, min Hustru og hans øvrige Sødskende og det med alt hvis af samme  $9\frac{5}{8}\frac{3}{8}\frac{1}{4}$  K.-skinds Gods dependerer og dertil hører, saasom Huusebygninger, skoug, march, ager og eng inted i nogen maade mig min hustru eller børn forbeholden. Til dette kiøbs Stadfæstelse ieg egenhændig dette Skiøde haver underskrevet og mit Signet hostrøgt samt formaaed til vitterlighed De Messieurs *Sr. Niels Frandsøn* og *Morten Simonsen* samme at underskrive og forsegle.

Arendahl den 6 Junii 1737.

**Mathias Jensen Aalholm** L. S.

Til vitterlighed efter begiær

*Morten Simonsen* L. S. *N. Frandsen* L. S.

Tydelig læst inden Retten, da det almindelig Sommer Skatte og Sage Ting for almuen af Strengereid Skibrede administreredes udi Næskiilen den 17 Juli 1737, bekræftes udi Velædle og Velbr. Hr. Cancellie Assessor og Sorenskriver *Undalls* absence af hans edtagne Fuldmægtig *Christen Ørbeck*.

Ligesaa indleverede Enken til hiemmel for Stærvboets eiende 3 K.-skind jordegods i gaarden Gjerrevold paa Tromøe et skjøde af *Førgen Aanonsen* til afg. *Niels Mathiasen Aalholm* udstæd, datered 30 aug. 1744, tinglyst 17de novembr. a. ej., saalydende:

No. 1.  $\frac{1}{2}$  Rdr. Jeg underskrevne *Førgen Aanonsen* vedstaar og for alle vitterlig gjøre at have solgt og afhændet, ligesom jeg herved sælger skjøder og afhænder *Sr. Niels Mathiasen Aalholm* 3 Kalvskind jordegods og skov af den part eller de  $9\frac{1}{16}$  Kalvskind, jeg udi gaarden Gjervold beliggende paa Tromøe i ditto sogn og Holtz præstegjeld efter det af *Peter Herbiørnsen Lowstad* under dato Gjerrevold den 23 october aar 1734 udstæde skjøde er eiende, og hvilke 3 K.-skinds gods, saavidt ager og eng angaar, er udbyttet afmerched og indpæled i *Førgen Aalvesen*, *Anne Mad.e Thomesens* enke og *Anne Sal*.

*Aslag Torjusen* som Lodseiere deres overværelse, men hvad skov og jordvei uden giærdes betræffer da skal disse 3 K.-skind først ligge og følge en proportioneret eller jevne part fra gaardens giærde til Jerestad Vandet, og dernæst en ved træers blænking udmærket Skovdel, liggende nordvest hen imod Tromø Sund, grændsende til Sandum gaards skov paa søndre Siide op til Jerrevolds øvrige skov paa de andre Siider; og som velbemelte *Sr. Niels Mathiassen Aalholm* efter venlig sluttet Accorde haver betalt mig for indbemelte 3de Kalvskinds gods den summa 60 rd. — skriver Tredsindstiuge Rigsdaler, saa skal samme saaledes som beskrevet er efterdags tilligemed frit og ubehindret Fiskeri i bemelte Jerrestadvandet følge og tilhøre ham og arvinger til fuldkommen raadighed, brug og benyttelse som hans og deres rette Odel og Eiendom, uancked og ukiæret af mig eller arvinger hvorudinden jeg forpligter mig og arvinger en for alle og alle for en at være hans og deres rette og trygge Hiemmel's mand. Dette til bekræftelse har jeg her under teigned mit navn og sædvanlige Signette hostrygt item formaaed de 2de gode Dannemænd *Anders Christensen Sandum* og *Wrold Rasmussen Sandum* som overværende ved udbytningen og kjøbets slutning med mig til vitterlighed at underskrive og forsegle paa gaarden Haave Tromø Sogn den 30 aug. Ao. 1744.

I. A. S. L. S.

Ovenstaaende 3de bogstaver er af *Førgen Aanonsen* som hans boemærche selv skrevet, og at indbemelte 3 K.-skinds jordegods i vores overværelse er udbyttet samt penge derfor betalt, det til vitterlighed bekræfter

*Anders Christensen Sandum* L. S.

*Wrold Rasmussen Sandum* L. S.

Tydeligen læst udi rette paa Tvedestrands tingsted den 17de November 1744, da almindelig Sageting blev holden for Strengerids Skibrede, udi Justits Protocollen paa fl. 33 ekstraheret og udi den anordnede Tinglysning'sbog ord til andet indført,

testerer *P. Brønsdorff*.



**Niels Aalholm bortforpagter Haave gaard 1737.**

No. 3265.

C. 6

No. 1. Een Halv Rigsdaler ved for Alle Vitterliggiør, med hinanden frivillig at være bleven foreened og Contraherit saaleedis:

Jeg *Niels Matthiæsen Aalholm*, som af Min Kiære Fader *Matthias Aalholm* efter Kiøbebrev af 1737 er tilskiødet Gaarden Haawe udi Tromøe sogn og Holts Præstegield beliggende, bevilger og tillader *Ole Olsen* berørte Gaard at beboe og bruge Af Ager og Eng samt behøvende huus Værelsser, og fornøden brændefang, af Gaarden skougs vinfælder og nedblæste Greene der til andet, eller videre ei kand være tienlig, hvorføre inted træe af skougen ellers, uden forespørssel hos Mig, og mit minde maa nedfældes, af hvilket foreskrevne han sig maa benytte indtil Jeg maatte blive til sinds: Gaarden selv at tiltræde eller andre derpaa at sætte, hvorom han Een Maaned forud af Mig skal nyde underedntning til Gaardens vedbørlige Røddiggjørelse, afflötning og Extradition.

Jeg: *Olle Olson* Derjmod forpligter Mig ej alleene vedbørlig at holde Mig alt forskrevne til efterrettelighed, og efterlevelsse, intet af den berørte Mig til beboelsse og brug bevilgede Gaard Haaves vedhørige skougs træer uden Min Jorddrots minde og tilladelsse til at fælde eller Mig tilegne, Men meere skougen freedige og Conservere og Alleene brændefang af nedfaldne Greene Og Vindfælder at skal tage til nødvendighed, saa Jeg udi værende tiid Gaarden Mig til brug forundes ej i ringeste maader skal tilføje min Jorddrot benefnte *Niels Matthiæsen* nogen skade eller eller præjudice paa hans Ejendom, men heller derhen see, at Gaarden til nytte og Gavn for hannem vorder dyrket, hvorfor Jeg og forbinder Mig i Krafft af dette, at skal gjøre og indrette een hoved diige paa Gaarden og 3 diiger liggende væsten for gaarden nær søe bredden paa dessen Ejendeele, alle saa forsvarlige og dybe som fornødentlig udkræves kand, hvilket arbejde skal være til betaling for Gaardens Brug dette aar bereignet fra Paaske nestafviget og til Paaske førstkommende Ao. 1738, men ifald saadanne diigers indrettelsse og forferdigelse icke enten vorder forsvarlige eller af Mig for-

sømt, skal Jeg derfor betale til *Monsieur Niels Matthiæsen Aalholm* udi Penge Sex Rigsdaler, hvilke 6 rd. han uden lovmaal hos Mig maa lade udvurdere, saa fremt Jeg skulle findes veigerlig til des erlæggelse. Naar da meerbemelte *Monsr. Niels Aalholm* bliver sindet Gaarden at tiltræde, og Mig saadant tilkiendegiver Een Maaned forud, som forhen determineret, skal Gaarden strax dereffter Røddiggjøris af Mig frafløttes og hånem til brug og benyttelse enten for sig selv eller Andre, ligesom han det maatte for got befinde, vorde overleverit og jndrømmet, og det udi liige god stand som den nu af Jord, Huusse, Ager, Eng og Skoug befindes. At dette paa begge sider af os holdes og effterkommes skal, have vii vore hænder og Signeter til bekræftelse undersatt samt formaaed de Messieurs Andreas Schmidt og Julius Gerhard Spink som overværende ved dette vores indgangne Forliig til Vitterlighed med Deris hænder og Signeter at Stadfæste.

Gaarden Haave dend 6te Junii Anno 1737.

**Niels Matthiæsen Aalholm**      **Ole—O. O. S.—Olssøns**  
 p. m.                                                  Navn.

Til Vitterlighed:  
*I. G. Spink.*      *P. Schmit.*

**Grundseddell 1765 paa en tomt paa Haave gaard.**

No. 19. Tolv Skilling.  
 1765.

Da *Sr. Niels Aalholm* under Dags dato har meddeelt mig sin Grunde Sæddel paa den Tomt og Grund paa hans Gaard Haave i Tromøe Sogn dens Ejendeeler, som mine iboende Huuse samt derved indhegnede Hauge og Gaards Rum er opbygget og indrettet paa, af følgende Indhold:

No. 9780

Underbekræfte Niels Aalholm bekjender hermed at have til Leje overladet *Ulve Salvesen* den Tomt og Grund paa min Gaard Haave i Tromøe Sogn dens Ejendeele som hans med

min Tilladelse opbygte og nu iboende Huuse staar paa tilligemed derhos indhegnede Gaards Rum og Hauge; hvilken Tomt og Grund som ligger strax ved det Steengierde, der bytter imellem Haave og Sandum Gaarder, er af følgende Begreb og Streckning: Strax ved og paa Sørsiden af Veien og det Leed som hænger i oven.te Steen Gierde tager denne Tomt og Grund sin Begyndelse, og gaar saa derfra langs med berørte Steengierde Sør hen til man faar det Maal af 32 Siællanske Alen, derfra vester over til Skoven faar man det Maal 36 alen, derfra Nord hen til Vejen 32 Alen, derfra langs med Vejen paa dens Søndre side ongefær i øster til det Sted, Maalet begyndtes neml: ved Leedet i Steengierdet 40 Alen. Hvad som nu er inden for dette paa fiire Sider beskrevne Maal, det er hvad Ulve Salvessøns Huuse, Hauge ellers Gaards Rum paastaar, og hannem med Hustroe overlades til skiellig Brug og Benøttelse for Deres Lives Tiid, imod at de til mig, eller efterkommende Ejer af Haave Gaard betaler i Aarlig Afgifft 2 ort 16 3, og sig ellers i hvis billigt lydagtige beteer; men naar de begge ved Døden afgaar vil det beroe paa mit, eller efterkommende Jorddrotts Godtfindende, om Tomten og Grunden fremdeles imod nyt Fæste og Afgift maa følge Husene, eller hvoe det Kiøber eller Arver samme dem skal bortflytte, da Tomten og Grunden uden noget Vederlag for Opdyrkelse Gaarden efter deres Død hiemfalder. Imidlertid skal det være dennem tilladt fri tarvelig Ildebrand at søge i Skoven af Vindfeldet og Trots eller Tørre Greene og Rødder, dog maa icke noget Træ feldes uden sær Tilladelsse, saafremt ej Fæsted skal være forbrudt. Dette til Bekreftelse har jeg denne Grunde Sæddel med egen Haand undertegnet og mit Zignete hostryckt udi Arendal den 16de Julii 1765.

(L. S.) **Niels Aalholm.**

Saa Reverserer jeg mig herved til troeplygtskyldig at efterkomme hvad mig efter denne Grunde Sæddel paaligger neml: i rette Tiid hvert Aar til Jule Aften efter Loven Lejen de 2 ort 16 3 at betale, mig imod Jorddrotten Lydagtig i hvis billigt er opføre, intet Træ i Skoven nedfælde til min Ildebrand, men samme søge af Vindfelder, tørre Greene, Rødder og detslige, mindre til noget andet Brug med videre.

Arendal den 16 Juli 1765.

V. S. S.

Ulve Salvessens Navn

## Notater af Niels Aalholm vedk. Haave gaard.

### Haave Gaards Skov:

#### Lang

fra den øverste og østerste Ende til man kommer i Linie med  
Gaardens vestre Jorde hvor den Rette Skov vedtager  
36 stenger

#### Bred

fra bemelte Jorde og til Søen . . . . . 53 stenger

#### Lang

fra atterbenefnte vestre Jorde og vester hen til  
skougens vestre ende . . . . . 279<sup>1</sup>/<sub>2</sub> stænger

#### Bred

fra et sted i Skougen ved dens Nordre Strand-  
bred kaldet det vesterste Kinnæs, til Strand-  
bredden paa dens Syndre side saavidt skov  
er og træer voexer . . . . . 64<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Stænger  
er saaleedis Lengden udi alt 315<sup>1</sup>/<sub>2</sub> stenger, hver Stang paa  
8 Alen eller 2524 Alen eller 5096 fod. — og bred 516 alen  
eller 1032 fod.

### Reigning over

Den paa Haave Gaards strand opbyggede Brygge eller  
Bolwerks Bekostning saavel af Materialia som Arbejds Løn

14 tylter Vragebielker à 1 rd.	14 rd. —.
for at bringe dem ud betalt . . . . .	2 —
4 tylter 8 træer Eige Vragebark[h]uner à 1 $\text{fl}$	1 rd. — 16 3.
16 stk. 8 tomers spigger . . . . .	1 $\text{fl}$ 12 $\beta$ .
6 stk. 6 tomers dito. . . . .	10
Olle Lia arbejd i 20 dage à 1 $\text{fl}$ 10 3	7 — 8
Lars Lia udi 20 dage à 1 $\text{fl}$ 2 3	5 — 1 — 16
Ole Olsøn i 22 dage à 1 $\text{fl}$ 2 3 . . . . .	5 — 3 — 20
Wrold Lillebake i 22 dage à 1 $\text{fl}$ 2 3 . . . . .	5 — 3 — 20
Brendvin til bemelte Mænd à dagen 2 3	1 — 3 —
	<hr/>
	Summa 43 rd. 3 $\text{fl}$ 6 3.

Ahrendal

d. 4 December 1738.

N: Aalholm m. p.

### Niels Aalholm om Haave gaards skoggrænser.

Ao. 1758 den 25 Juni været i Skoven til min Andeel i Gaarden Gierrevold med Jørgen Maasbek og i det Nordvestre Hjørne oplagt paa et Berig nest ved Myren, hvor en Bytte Furre var nedhuggen, 2de store Steene, hvis skarpe Kant viiser Skovens Streckning derfra Øster og Sør efter. i øster møder op paa et høyere Field over Myren en stoer Furre med 3de Skaarer i og i Sør en stoer Furre hvis Top formerer en Klyft. — paa Myren en Kort Distance fra Bytte Steenen stoed et Gran Træe som Netto var saa højt som mit Længste Spanske Røer 2de gange langt —

og der Sonden for var en Buschage af Lige saadanne Furre træer. —

\*

[En stor mængde originaldokumenter og udskrifter vedkommende Haave gaard og dens eiendomsforhold beror i nærværende udgivers besiddelse i Arendal.]

III.

TOLDSKRIVER NIELS AALHOLMS  
OPTEGNELSER

OM GAARDS- OG HAVEBRUGET PAA HAAVE  
GAARD M. V. 1757—1775

De originale optegnelser er indført i en bog i lidet octavformat paa 84 blade eller 168 sider og er indbundet i sort vælskbind af dens nuværende eier, skibsrheder J. J. P. Aalholm i Arendal. Af bogens 168 sider er: side 1 og 2 ubeskrevet, side 3, 4 og delvis 5 indeholder «Regler I henseende til Saaenings og Plandnings Tiiden» etc., side 6 og 7 er ubeskrevet, side 8 ligeledes oprindelig ubeskrevet, men af den nuværende eier paaført en del data om Haave gaard m. v., side 9 til 147 indeholder optegnelserne om gaards- og havebruget og side 148 til 168 er ubeskrevet.

Optegnelserne, der er skrevet med øvet og sikker haand, gjengives i det følgende bogstavret i originalens orthografi [altsaa ogsaa med dens feil] og i sin helhed — kun er de maanedsnævne og aarstal, der gjentages som overskrift paa hver enkelt octavside, sløifet, hvor de forekommer oftere end én gang. Hvor i originalen en enkelt notis kan være indskudt ukronologisk, er den nu henført under ret datum, dog med bemærkning herom i tilføiet note.

Samtlige noter og klammer er tilføiet af udgiveren.

## Regler

I henseende til Saaenings og Plandtnings Tiiden.

1. Alt hvad som har sin Vext over Jorden, saasom Bladvexter: Timian, Merian, Salvie, Sallater og deslige skal man Saae og omplandte i tiltagende Maane, men hvad som skal voxer under Jorden i aftagende Maane —
2. Paa den Tiid Nordlige og Østlige Vinde blæser item i disse Himmel Tegn neml: Krebsen, Vandmanden og Fisken, er det ikke tienlig enten at Saae eller Plandte noget. — Jorden er naar disse Vinde blæsser ubeqvem til all slags Sæds modtagelse, og Rodvexter som saaes i disse Himmel Tegn blive gemenlig ormstuckne og ilde smagende. Naar Vesten og Sønden Vind blæser, og i gode luftige Tegn saasom Vægten og Tvillingen kand man saae følgende Kycken Urter neml: Sallat, Erter, Bønner, Spinat, Kaal og deslige, og det i iste qvarter imod fuld Maane. I de Jordiske Tegn neml: Vederen, Jomfruen, Steenbucken og i aftagende Maane saarer man Rodvexter sc: Gule Rødder, Pastinaker, Petersille Rødder etc. — I Jldtegnene saasom Tyren og Skiøtten, Løven og Scorpionen kand man saae alt det som er af kold Natur saasom Græsskar, Meloner, Agurker, Portulak og deslige —

Ved Frøes aftagelse observeres at det skeer i tørt Vejr og i tiltagende Maane, naar det derhos er vel modent. —

Den Jord, som det ene Aar har været plantet hviid Kaal udi, er det andet Aar best tienlig til at saae alle slags Rødder i.



## A<sup>o</sup>. 1757.

[John Gundersen bekommet 2 rd.<sup>1)</sup>].

22de Maji saaed Tyrckiske Bønner.

31 Maj observeret Potatoes at opkomme, og saaed Sucker Erter  
2den gang paa Haave.

5 Junii var de Tyrkiske Bønner opkommen og en tomme høje.

11te Junii optaget 27 Læs Strandleere à 5 Baarer.

15 og 17de Junii planted Grøn Kaal, Sallat og Sillerie.

18 Junii opgravet 36 Læs Strandleere à 5 Baarer.

19 do. saadet Sucker Erter paa Haave 3die Gang.

1 Tej er 10 Træver

1 Træve 26 Baand<sup>2)</sup>)

1 Baand 3 Næg.

21de observeret Blomster paa Valske Bønner.

29 — ligeleedes paa Sucker Erter og Ax paa Bygget.

Den 1 Julii opgravet 35 Læs Strandleere.

Hugget af Topperne i Haave Skov 40 F. Veed.

Den 8de hugget 14 F. do. og opgravet 35 læs leere.

do. Tellef qvitteret og lovet at komme igien om 5 uger.

12te afskaaren Lavendel knoper og haft moedne Kirsebær.

16de kjøbt 1 ancker Fr. br.<sup>3)</sup>) for 5 rd. 1  $\frac{1}{2}$  20  $\frac{3}{4}$ .

— haft Sucker Erter. —

18 — begyndt med Høesletten paa Nedre Jordet og ved Stranden faaet 16 læs.

---

<sup>1)</sup> Fra [ igien overstreget. — <sup>2)</sup> En treve, trave eller træve regnedes almindelig at indeholde 24 neg skaaret korn, i det Mandalske derimod 26 neg. —

<sup>3)</sup>  $\circ$ : fransk brændevin.

- 26 [Julii] indkiørt 17 læs høe. —  
 27 paa øvre Jordet — 25 læs, nye Jordet — 2 læs.  
 do. slaet paa Jerrevold og faaet — 11 Læs Høe. —  
 28 faaet alt Haave Høet i Huus.  
 [til 30 Julii leveret Anne Haave at sælge — 15 potter Br.<sup>1)</sup>  
 2 tdr. Malt<sup>2)</sup>.  
 Den 6 aug: opskaaren Bygget.  
 do. haft Tyrckiske Bønner.  
 9 do. continueret.  
 10 og 11 opskaaret Rugen.  
 20 aug ladet Creatureerne ind paa Engebedet igien og opløjet  
 Strand Ageren.  
 do. indhostet 1 Læs Tøe.  
 22 og 23 aug saaed 4 Notting Vinter Rug i den med Strand-  
 leere tillavede Ager paa nedre Volden.  
 25de opløjet den vestre Strand Ager, Ageren i øvre Jordet  
 tvært over for Hampe Ageren paa dens Søndre side, saa  
 og den Liden Backe-Ager.  
 1 Septbr: tilsaaed den Liden Backe Ager med 1 Notting Rug.  
 3 do. qvitterede Drængen Lars fra Gaarden — efterat have  
 været der fra 18 Julii. —  
 den 8 Septb. aflucktet de sidste Tyrske Bønner.  
 9 do. havde Erterne af floreret paa Ageren.  
 13de aflucktet Pæerne paa træet uden for Kiøcken Vinduerne  
 og Æblerne af Træet paa Venstre haand i Aleen.  
 16de tilsaaed Ageren Sonden for Hoved Diget med Vinter Rug  
 og AgerReenne [?] til Hamp Ageren med 1½ Skieppe Rug  
 tilsammen.  
 26de indtaget Creatureerne i Vinter Fiøset. —  
 13 Oct. optaget Potatoes og aflucktet Steen Pæerne paa det  
 store Træ ved Lyst Qvarteret.

## 1758.

- Febr. 27 kom Ole Haave i Arbejde.  
 April 22 — qvitteret.

<sup>1)</sup> 3: Brændevin. — <sup>2)</sup> Fra [ igien overstreget.

1758 Indtægt af Haave

*Januarii*

5te: 1 Kalv v: 3 b $\text{\textcircled{R}}$  4  $\text{\textcircled{H}}$  à 3  $\text{\textcircled{B}}$  2 [rdl.] 1 [ $\text{\textcircled{H}}$ ] 12 [3]  
 NB. en Maaned gammel.  
 27de 1 Ditto — 4 b $\text{\textcircled{R}}$  8  $\text{\textcircled{H}}$  à 3 $\frac{1}{2}$  à 4  $\text{\textcircled{B}}$  4 — » — 6 —  
 NB. 7 uger gammel.

*Febr:*

18de 1 Kalv — 3 b $\text{\textcircled{R}}$  8  $\text{\textcircled{H}}$  à 3 $\frac{1}{2}$   $\text{\textcircled{B}}$  . 2 — 3 — 16 —  
 NB. 5 uger gammel.  
 23de Faaet et Lam af den ene Takke.

*April*

14de Faaet 2de Lam af den anden Tacke.  
 22 faaet 1 Potte Smør 22  $\text{\textcircled{R}}$  brutto.

*Maji*

4 — 1 Kalv veltig 4 b $\text{\textcircled{R}}$  10  $\text{\textcircled{H}}$  à 3 $\frac{1}{2}$  til 4  $\text{\textcircled{B}}$  4 — » — 14 —  
 NB. 6 uger gammel.  
 dto. 6  $\text{\textcircled{H}}$  Smør.  
 13de 6  $\text{\textcircled{H}}$ : Smør.  
 Juni 10de klippet den Engelske Vædder og faaet 6  $\text{\textcircled{H}}$  god uld  
 1  $\text{\textcircled{H}}$  Bug do.  
 13de det største Lam og faaet 1  $\text{\textcircled{H}}$  Uld.

*Julii.*

[Juli 1ste saaed nock 1 Lod Norske Høst Næber i den nye  
 Rødning ved Carusse Damen og 1 Lod Botfelske Næber.  
 do. Plantet Grøn Kaal<sup>1)</sup>.  
 24de begyndt med at slaae Høe.  
 Aug. 7 faaet alt høet i Huus.  
 do. afplucket Sucker Erter.  
 9 Ligeleedes saa og Ager Erter.  
 11 begyndt at skiære Byg —  
 26 begyndt at skiære Rug.  
 29 Faaet høet fra Giømler.  
 Septbr. 2 faaet Rugen i Huus.  
 do. faaet et Lam af den Tacke som Læmmet 23 febr.

<sup>1)</sup> Fra [ er indskudt ved aaret 1760 paa en ledig side i notisebogen.

Septbr. 10 anlagt Lyst Qvarteret.

14 afplukket Prærerne paa Træet uden for Kycken Vinduerne og Eblerne paa venstre Haand i Hovedgangen fra Døren af, item [de Store Ebler ved denne?].

15de saaed Ageren Sønden for hamp Ageren med Vinter Byg, ligeledes den gode Byg Ager og Ageren paa venstre haand oven for Steen Broen til lille Backen tilsammen

$\frac{1}{2}$  tønde

do. med Vinter Rug af den Preusiske tilsaaed Kaal

havestk. og det lidet stk. tvert over for samme 2 Notting

16de med dito Rug . . . . . 1 Nott.

saaed Strandleere Ageren i øvre Enden nest

Alleen, og med min egen afede Rug Resten

af ditto Ager . . . . . 1 Skiepe.

Octob 4de saæt Gule Rødder og Paesternacker.

7de afplukket de Langagtige søde Pærer —

do. Pergemutterne og optaget Sellerie, Petersille og hoved samt Savoi Kaal og Vinter Andiver.

13 afplukket Pippings Eblerne.

2den [octb.] Klippet de 2de Søver og 1 ditto Lam og faet 5  $\text{p}$  Uld.

31 Klippet et Gildvædder Lam som blev slagtet og faet  $2\frac{1}{2}$   $\text{p}$  Uld.

Af alle Faarene og Vædderne faet i alt  $19\frac{1}{2}$   $\text{p}$  Uld

à 8  $\text{p}$  er . . . . . 1 rd. 2  $\text{p}$  12 [3]

2de store Lam à  $2\frac{1}{2}$   $\text{p}$ . . . . . 1 » 1 » » »

2 mindre Ditto . . . . . , » » 2 » 12 »

Tilsammen 3 rd. 2  $\text{p}$  » [3]

regnes nu Væddernes beste Uld 6  $\text{p}$  8  $\text{p}$

mere værd pr.  $\text{m}$  bliver . . . » » 2 » » »

er det tilsammen 4 rd. » [ $\text{p}$ ] » [3]

## A<sup>o</sup>. 1759.

April 4 faet et Sølv Lam af den ene danske Tacke.

6te plantet Potatoes og saaed Lucerne Frøe.

18de plantet hæste Bønner og udsadt Rusen efter Aborrrer i Gierestad Vandet.

April 20 saaet Palsternaker, Gule Rød[der], Schortzenere.  
 21de Petersille, Sucker Rødder, Maji Næber og Kaal Rødder.  
 til 3 Maji kommet i Dammen 627 Aborer.

4 do. — . — 76 —

den 2 og 3de planted Valske Bønner og Sucker Erter item  
 saaed Grøn Kaal, Spinat og Spansk Syre, Ager Erter. —  
 saaed Lucerne Frøe ved Stranden og i Nottings Ageren  
 ovenfor Badstuen — item Karve længs Steen Gierdet  
 ved Sur Abelen.

Maji 7de saaed Snit Kaal i Qvarteret Sønden for Bierne.

do. kommet i Dammen 76 Aborer.

26 Planted Hoved og Savoy Kaal.

31 saaed Tyrske Bønner.

do. Planted mere Kaal.

Juni 4de faaet 2de Tacke Lam af den anden Danske Tacke.

Klippet Søverne og faaet

af den engelske Vedder 7  $\text{fl}$  reen uld.

Guldflechen . . 3  $\text{fl}$  do.

den Danske Søv . . 1 $\frac{1}{2}$   $\text{fl}$

den anden do. . . . 2 $\frac{1}{2}$   $\text{fl}$

Septbr 20 — et af Lammene klippet og

faaet . . . 2 $\frac{1}{2}$   $\text{fl}$

————— 16 $\frac{1}{2}$   $\text{fl}$

## 1760.

Febr. 20 Klippet Faarene og faaet af den Engelske Veder 6  $\text{fl}$

buguld 1 »

2de Danske Faar . . . 5 »

Guldflekken . . . 5 $\frac{1}{4}$  »

2de Lam . . . 6 $\frac{1}{2}$  »

————— 23 $\frac{3}{4}$   $\text{fl}$

Martii 18 tillavet Mistbencken i Arendal.

April 2den Faaet et Lam af Guldflecken neml: et Søv Lam  
 som blev kaldet Guldpricken.

21de Faaet et Lam af den ene Danske Tacke.

22de Faaet 2de Lam af den anden Danske Tacke.

do. 30 Plantet Potatoes og Grøn Erter samt saaet Lucerne Frøe.

- Maji 1ste saaet Petersille, Pastenacker, Gule Rødder, Sucker  
Røder, Sucker Erter —
- 3de Botfelske<sup>1)</sup> Næber —
- 5te Plantet 36 Hoved og Savoi Kaal.
- {6te Lagt en Kalkunsk Høne paa 15 Eg.<sup>2)</sup>
- 7de nedlagt 65 stk. Peber Rod ved den vestre og Nordre samt  
 $\frac{1}{2}$  del af østre Kandt af Haugen ved Stranden paa Vestre  
siden af Becken. — Planted 47 stk. Hoved og Safoi Kaal.
- 8de 111 stk. ditto Kaal.
- 9de nedlagt Ager Erter og Valske Bønner —
- 17de saaed Grøn Kaal og nedlagt flere Valske Bønner.
- 31te nedlagt Tyrsk Bønner.
- Junii 2 Ligeledes og Potatoes i Haugen.
- do. 7 saaet Salvie, Sallat og Plantet 17 Stk. Vinter Purre.
- do. observeret Tyrckiske Bønner opkomme.
- do. 12te plantet Kaal Rødder, observeret Potatoes som den  
2 Junii blev nedlagt opkomme.
- do. udsadt Faarene paa Mærdøeholmerne.
- 18de Planted Salvie og 21 Stk. Vinter Purre.
- 20 Planted 108 Stk. Grøn Kaal 36 Stk. Kaal Rabi oven Jorden  
item saaed et lidet Stk. med Norske Næber ved Karudse  
Dammen i første Qvarter skifte. —
- 21 — saaed Spinat. —
- 28 planted Kaal. —
- 28 Selerier planted og saaed Næber ved Karudse Dammen.
- 30 Lagt en Kalkunsk Høne paa 13 æg. —

### Julii

- 3die planted Sellerie, Petersille og Gule Rødder.
- 12te haft tidlige Sucker Erter
- 16de Planted Blomkaal.
- do. Pløyet til Larsmøsse<sup>3)</sup> Rug —
- 26 Plantet flere Blom Kaal
- 25 begyndt med Høesletten. —
- 2 Aug. klar med Høets indbjergning og begyndt med Korn  
Skuren. —

---

<sup>1)</sup> 3: Bortfelder. — <sup>2)</sup> Fra [ igjen overstreget. — <sup>3)</sup> Larsmesse, Larsok  
[Laurentii dag] er den 10 august.

22de [Aug.] begyndt at skiære Rug. —

23de haft Tyrkske Bønner.

Septbr 2den aflucket Sucker Erter til Frøe

Hugget 2 tyl. 40 Fods 17 Tommes Paal[er].

3die Faaet Resten af Avlingen neml. Havre og det engelske Byg,  
Voxen paa Gierrevold, i Huus.

4de saaed Larsmøse Rug i den store Ager paa Volden nest  
Skoven — 3 Skieper.

6te i en Ager i øvre Jordet 1 Skiepe.

24de opskaaret graae Erter, men det burde være skeed 8 dage  
før thi endel var affalden.

do. saaed en Haandfuld Vinter Byg i en Ager i øvre Jordet og  
nogle Hvede Korn. —

do. begyndt for Alvor med at Tærskes og faaet

Engelsk Byg	1 Tønde	$\frac{1}{2}$ skiepe
Læt Do.	—»—	$1\frac{1}{12}$ —

efter 1 Skiepe Sæd — Tilsammen —  $1\frac{1}{4}$  Tønde.

27de havde de Tyrkske Bønner af floreret. —

til denne Tiid aftersket Rug 1 Td. 7 Skp 1 nott:  
Havre 4 Tønder.

Octobr. 2den optaget Næberne ved Karudse Dammen og faaet  
 $2\frac{1}{2}$  Td.

do. 3 optaget 5 Dusin Hoved og Savoi Kaal.

9de Faaet  $6\frac{1}{8}$  Tønde Byg af 6 Rad.

10de optaget 23 stk. hoved og Savoi Kaal.

8de Klippet Faarene og faaet

af den Engelske Vedder god Uld	. 4	Ø
—»— — Buguld	. $2\frac{1}{2}$	
Guldflecken god Uld	3—	
3 Flecken uld . . . . .	$4\frac{1}{2}$	
2det Faar af Engelsk slags	4—	
Guldpricken . . . . .	$3\frac{1}{2}$	
2de Danske Faar . . . . .	4—	

1 B<sup>W</sup> 1<sup>Ø</sup>.

14de aflucket Resten af Frugten i Haven og optaget Peter-  
sille Sellerie, Gule Rødder og Por.

15de optaget 99 stk. Hoved og Savoi Kaal — deraf 71 stk.  
gode og 28 stk. vrag.

do. [15 octbr.] optaget Potatoes.  
 Novbr. 5te og 6te optaget Grøn Kaal.

### A<sup>o</sup>. 1762.

Maji 1ste udplanted Gule Rødder 4 stk., 8 stk. Næber, [Petersille Rødder 1 stk.<sup>1)</sup> Botfeldske Næber til Frøe. Saaet Pastenaker, Petersille og Gule Rødder i 8te Sænger.  
 8de lagt Sucker Erter og Potatoes item saaet: Salvie Kaal Frøe, Kaal Rabi, begge Sorter, Spinat Maj Roer.  
 den 5te og 6te Maji saaet 3<sup>1/2</sup> Skieppe 2 Radet Byg og 2<sup>1/2</sup> Skieppe dansk Byg paa Haave.  
 10 plantet Peber Rod i Haven ved Stranden. —  
 24 Planted Hoved, Safoi og Blomkaal i Haven ved Stranden 336 stk.  
 27 Planted samme slags i Haven ved Karudse Dammen 360 stk.  
 Juni 4 planted Tyrsk og Valske Bønner og Purre.  
 12 Forbedret endel udgangne Hoved Kaal.

#### *Julii*

27de saaet lidet Norsk Næbe Frøe i en Sæng i Urtehaven.

#### *Septbr.*

8de afplucket Pærerne af Træet i Quarteret uden for Kycken Vinduerne og Træet ved Asparges Sængen.  
 10de saaet 9 Nottinger Vinter Rug.

#### *Novembr.*

24 og fremdeles Grøftet Frugt og Kaalhaverne — Knæe dyb.

### 1763.

Maji 27 Planted Hoved Kaal .	542	stk.
Safoi Kaal . . . . .	276	—
Blom Kaal . . . . .	69	—
	<hr/>	
	tilsammen	887
deraf i Haven ved Stranden .	470	—
den gl. Kaal Have	345	—
Frugt Haven.	72	---

<sup>1)</sup> Fra [ igjen overstreget.



*Junii*

14 planted Grøn Kaal, Selleri og nogen Purrie.  
27. saaet Næber. —

*Julii*

29 begyndt Høstningen paa Giømler som kostede følgende —  
Aalve og Gunder hver

11 Dage er . . . . . 22 Dage.

Joen Watne . . . . . 2 —

Aasul . . . . . 11 —

35 dage à 1  $\text{R}$  8  $\text{S}$ :

11 [rdl.] 2  $\text{R}$  16 [3].

Astri bredet i 11 Dage à 16  $\text{S}$  . . . . . 1 — 3 — 8 »

Guri været med 5 Dage à 16  $\text{S}$  . . . . . » — 3 — 8 »

Lejet 2 piger à 1  $\text{R}$  . . . . . » — 2 — » »

1 Hest 1 Dag » 1  $\text{R}$  . . . . . » — 1 — » »

Skyds for mig og Hellene<sup>1)</sup> 3  $\text{R}$  4  $\text{S}$  . . . . . » — 3 — 4 »

Logement 2  $\text{R}$  16  $\text{S}$  . . . . . » — 2 — 16 »

16 — 2 — 4 »

Octobr. 5te optaged den Hvide Kaal og Gule Rødder samt  
afplucket Frugten.

**1764.**

Oct. 22 optaget Gule og Petersille Rødder, Næber og Purre af  
Haven paa Haave.

do. 26 optaget den hvide Kaal.

<sup>1)</sup> *Helene Aalholm*, Niels Aalholms ældste datter, født 30 novbr. 1742 i Arendal, hvor hun blev konfirmeret 2 april 1758, døde 6 juni 1793 i Tranquebar, hvortil hun reiste mellem 10 octbr. 1777 og 21 novbr. 1778 og hvor hun mellem 8 aug. 1781 og 19 aug. 1784 indgik i ægteskab med kgl. dansk missionær *Johann Friederich König*, der kom til Tranquebar 10 juli 1768 og efter i 27 aar at have været prest ved den portugisiske menighed døde sammesteds 4 febr. 1795, 53  $\frac{3}{12}$  aar gl.

König blev gift 1ste gang 26 septbr. 1773 i Nagapatam med *Susanna Breithaupt*, født 27 april 1757 i Wöperi ved Madras og død 24 novbr. 1777 paa første barselseng i Tranquebar; datter af engelsk missionær *Johann Christian Breithaupt* og *Elisabeth Schroder*.

Se: «Neuere Geschichte der Evangelischen Missions-Anstalten zu Bekehrung der Heiden in Ostindien», Halle 1776—1801, Bind I—IV, specielt Stück 20 s. 955 flg., 45 s. 779 og 49 s. 1. [Universitetsbibliotheket].

27 [oct.] optaged Grøn do. — da endnu ingen Sneer var kommen.  
1764 om Høsten var paa Haave:

- 12 Capuner død 1.
- 5 gl: Høner død 11.
- 3 Haner død 1 dræbt 1.
- 8 Høne Kyl. død 3.
- 4 Ender død 2.
- 6 Giess dræbt 1.
- 1 Kalkunsk Hane.

1764 Decbr. 22 slagtet en 5 ugers Kalv vegtig 2 b<sup>⊗</sup> 22 <sup>⊗</sup>.

### 1765.

1765 Janv: 4de en 7 ugers dito vegtig 3 b<sup>⊗</sup> 12 <sup>⊗</sup>.

April 29de saaed i det Søndre kvarter i Haven

2 Sænge med 2 Lod Gule Rødder.

2 do. med 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Lod Petersille Rødder.

1 stoer Sæng, Hoved Gangen og Gangen nest ved Rabatten med 2 Lod Maji Næber.

1 Lod Salvie, <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Lod Spinat <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Kjørvel.

1 Lod Pastinak paa <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Sæng.

<sup>1</sup>/<sub>4</sub> Sæng Hol. Rød Løg. —

<sup>1</sup>/<sub>4</sub> Sæng Røde Beder. —

30te lagt en Sæng Sucker Erter af 5 fods Brede, tog <sup>1</sup>/<sub>2</sub> <sup>⊗</sup> saaed for 4 <sup>⊗</sup> Salvie, 2 <sup>⊗</sup> Kaal Rabi oven Jorden 2 <sup>⊗</sup> do. under Jorden — Grøn Kaal — 3 Sænge, og en Rabat af 2 Fods Brede og 1 Fods Gang med Potatoes.

### Maji

Ao. 1765 den 8 Maji udsendt til Haave 5 Høner og 1 Hane<sup>1)</sup>.

18 Lagt 4re Senge à 3 Fod med PeberRod i Haven ved Karudse Dammen, samt saaed Erter samme steds —

i Frugthaven saaed i Rabaten ved Planckeverket nest Aspares Sengen — Asparges Frøe.

do. begyndte Asparges at viise sig.

29de planted 236 hvid, Sofoi og Blom Kaal.

30te saaed en Sæng med Sennep i Haven ved Stranden — item i Frugthaven Merian og Timian og lagt Tyrkske Bønner.

<sup>1)</sup> Denne linie er i notisebogen indskudt mellem jan. og april.

*Junii*

17de og 18de saaed Botfeldske og Norske Næber item planted endel Grøn Kaal.

den 23de haft spiselige Maji Næber — og seet Blomster paa tidlige Sucker Erter.

*Julii*

1ste planted hvid og Savoi Kaal i øvre Haven af Plandter voxne paa Frie Land og — Grøn Kaal i Frugt Haven.

24de begyndt at slaae paa Haave.

do. Haft tidlige Sucker Erter — faaet 4re giedder.

*Aug.*

1ste Bleven klar med Høesletten paa Haave og Jerrevold og faaet 30 Læs paa Haave og 11 Læss paa Jerrevold af Spile Trom Læss. —

2 reist til Giømlø for at begynde Høesletten, og bleven klar 12te aug. reist hjem den 13de. Faaet 36 Vogn og 8 Trom Læss Høe — Kostet dette:

Gunder, Peder og Aasul

hver 10 Dage à 1  $\text{R} 8 3$  10 [rdl.] » [ $\text{R}$ ] » [3]

Gunild — 10 Dage à 1  $\text{R}$  2 — 2 — » »

lejet en Hest . . . . » — » — 12 »

min egen Hest 10 Dage

à 1  $\text{R}$  . . . . 2 — 2 — » »

Logemente . . . . » — 3 — » »

----- 15 — 3 — 12

deraf sparet Aasul Betal. 3 — 1 — 8 »

Hestens . . . . 2 — 2 — » »

----- 5 — 3 — 8

----- 10 — » — 4

1764 Faaet der 37 Vogn og 16 trom Læss med Høe.

**A<sup>o</sup>. 1766.**

den 23 April da Peder Knudsen qvitterede Haave var der 4 Giæss og 4 Gasser, 10 Verpe Høns 1 Hane 1 Capun 1 And og 1 Andrick, 2 Vedre 2 Faar og 1 lidet Lam.

den 15 April blev den ene Gaass lagt.

16 do. den anden Gaas —

22de nedlagt 12 Næber til Frøe.

23de pløjet til 1 Skieppe Vaar Rug og 2 Notting do. Hvede.

I Haave Skov er nu i behold af Aalves Hugst veed 7

Favne, af Peder Haaves Hugst 2 Favne. --- nedlagt nock

8 Næber til Frøe og Potetes i 2 af de smaae Quarterer —

28 tilsaaed Haven med Persille, Gule Rødder, Røde Beder, Løg,

Salvie, Timian, Merian May Næber, Pastinak, Grøn Kaal,

KaalRabi, og lagt Sucker Rødder, men i Haven ved Stran-

den Peberrod og Sucker Erter — samt  $\frac{3}{4}$  Seng Gule

Rødder og  $\frac{1}{4}$  Dito Løg.

Maji 7 lagt en Høne paa 11 Ande Eg<sup>1)</sup>.

9 planted 116 stk. Hoved Kaal og 20 Safoi Kaal.

22 lagt en Kalkunsk Høne paa 4 Gase Eg og 13 And Eg.

24de planted i Nedre Haven endnu . 274 Kaal

de forrige . . . 136 —

————— 410 stk.

de i øvre Haven . . . 317 »

————— 727 »

#### Deraf

Blomkaal . . . . . 120

Rød Kaal . . . . . 50

Safoi . . . . . 90

Hvid Kaal . . . . . 477

————— 727 »

do. lagt Tyrckiske Bønner og Agurk Kierner.

den 29 og 30 Maji haft mild Regn.

4 Junii sterck Regn — forbedret Kaal.

7 dito plantet Sellerie, Purre og forbedret Kaalen.

den 16de Junii forbedret Hoved Kaalen, plantet grøn Kaalen,

Sellerie og Purre.

den 17 Junii begyndt at spade til og at Saae Næber ved Ka-

russedammen — saaed et Stycke med Næber om Afte-

nen, haft Regn Dagen igiennem dog smaat og Mildt —

men Natten efter megen Regn. —

<sup>1)</sup> Denne linie er i notisebogen indskudt efter 16 april.

## [Junii]

- 18de tyckt Veyr fra Morgen og sterck Regn til Middag. Eftermiddag opholds vejr, saaed om Aftenen for 4 3 Næbe Frøe — Natten der efter lidt Regn.
- 19de Regn Formiddag og Solskin fra Kl. 10 til Aftenen, da atter saaed Næbe Frøe for 6 3.
- 20 Jlinger Formiddag og eftermiddag men opholds fra Kl. 3 saaed for 4 3 Næbe Frøe og saaledes bleven Klar med Næbesaaeningen — hvorpaa 3 Mand arbejdede i 4 Dage og 1 Mand forud 1 Dag med at kiøre Møg. Brugt 31 Læss Møg.
- 21de Deilig Soelskins Vejr, oprettet nyt Leed inden Jærdes imellem Haave og Sandum. Havt Maji Næber men smaae dog Spiselige.

## Julii

- Mandag 14de begyndt Hoeslaatten paa Haave med 3 Mand, godt Solskins vejr.
- 15de Ligesaa — 16, 17, 18, 19, 20 ligesaa. Den 21de slaet paa Jerrevold med 4re Mand hvoraf den ene alene kjørte Høet til Haave — disset Vejr men dog Høe tørke. Faet ind 8 Læss sædet Høe til Middag slaet paa Jerrevold.
- den 22de continueret Slaatten paa Jerrevold med 3 Mand og en Kiører -- til Douers — Nye Jore til Middag og Jerrevold efter middag — disset, Torden og et liidet Regns Jil efter middag — faet 2 Læss Høe ind — Afslaet Jerrevold fra Middag og til Aften.
- den 23de godt Vejr. Bleven klar med Haave og Jerrevold dog var uindbierget Nye Jore Høet og endel af Jerrevold — Faet 18<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Læss Vogn Læss, raat Høe af Jerrevold men ialt af Haave 34 Spiletrom Læss og af Jerrevold 11 ditto læss tørt Høe.
- ditto dato Faet i Huus 3 Læss tørt Jerrevold Høe.
- den 24de Torsdag og 25de Resten —
- den 24de reist til Giømlø og der begyndt Hoeslaatten med 3de Mænd og 1 Qvindfolck. Godt Vejr.
- 25 Bøye Veyr med Jlinger.
- 26 godt Veyr Formiddag men Regn eftermiddag.
- Søndag 27 Solskin og godt Vejr.

- 28 [Julii] Regn Formiddag og godt Vejr eftermiddag med en Frisk Vestenvind —
- 29 Lidt Regn om Morgenen men siden Soelskin og klart Veyr med S.W.Vind til Aften Kl. 7 da atter dusket Vejr.
- 30 lidt Regn om Morgenen men siden klart Vejr Soelskin og Sydvest frisk Vind sær Eftermiddag.
- 31 Soelskin og Sydost Vind fra Morgenen af Sydvest Eftermiddag og Regn bøye Kl. 5 — varede  $\frac{1}{2}$  kvarter — derefter klart Vejr og Vinden til øster.

*Augusti*

- 1 klart Vejr og Soelskin med N.W.Vind fra Morgenen af og lige til Aften.
- 2 deylig Vejr, Østen fra Morgen Sydost imod Middag med godt Vejr hele Dagen.
- 3 Søndag — godt Vejr.
- 4 Mandag — Lidt Regn om Morgenen siden godt vejr.
- 5 Ligesaa. Blevet klar med Høstningen paa Giømlø og faaet Jagten tillad med 7 Favne Birkeved og 19 Vogn Læss Høe — faaet paa Giømlø neml:
- |    |                       |                         |           |           |
|----|-----------------------|-------------------------|-----------|-----------|
| 1: | Af Flaadden           | 10 Vogn                 | og 6 Trom | Læss Høe. |
| 2: | Triungen              | 7 Vogn                  | Læss.     |           |
| 3: | Smaae Agerne          | 4 Ditto.                |           |           |
| 4: | Hassmeslotten         | 10 Ditto.               |           |           |
| 5: | Skivigen              | . . . 7 Ditto.          |           |           |
| 6: | Øvre Jordet           | . . . 3 Do.             |           |           |
| 7: | Aspestøcket           | . . . 2 Do.             |           |           |
| 8: | Kaalhaven             | . . . $\frac{1}{2}$ Do. |           |           |
| 9: | Trettehullet og Dalen | $2\frac{1}{2}$ Do.      |           |           |
- tilsammen 46 Vogn og 6 Trom Læss —  
faaet  $6\frac{1}{2}$  Træve Havre.

Reduceres til  $63\frac{1}{2}$  Trom Læss.

Høstningen paa Giømlø kosted som følger

Gunder, Tellev, Aalve og Aasul, tilsammen

42 Dage à 1 $\frac{1}{2}$ 8 $\frac{1}{2}$ er . . . . .	14	[rdl.] »	[ $\frac{1}{2}$ ] »	[3]
Gunild 11 Dage à 16 $\frac{1}{2}$ . . . . .	1	—	3	— 8 »
Lejde Hester og Folck aparte for . . . . .	»	—	1	— 18 »
Drickepenge . . . . .	»	—	3	— » »

Transport: 17 [rdl.] » [Ø] 2 [3]

Deraf sparet

Aasul 12 dage à 1 Ø 8 β . 4 — » — »

Gunild . . . . . 1 — 3 — 8

	5 — 3 — 8 »
--	-------------

	11 — » — 18 »
--	---------------

Bestrøed endel af Skivigen med Aske.

Aug 13 faaet Høet hiem fra Giømlø, solgt 8 Læss à 1½ rd. med Fragten, fyldt Løen de 2 smaae Loffter og vel det ene stoere Loft næst ved. Gjort 3 Reiser med Jagten efter Høet og 22 Favne Veed.

do. 18 bleven klar med Skuren paa Haave, faaet

Byg 17½ Træve og 3 Baand.

Havre 10½ Træve og 9 Baand.

Rug 6½ Træve 8 Baand.

Hvede 5 Træver 3 Baand.

Tellev skaaren 4 Dage à 1 Ø. Gravet paa Dige 1¼ Dage.  
29de Havde Sucker Erter affloeret.

### *September*

8de og til 17de Tersket paa Haave og faaet

Hvede 1 knap Tønde

Byg 2½ Tønde

Rug 7 Skiepper.

Havre 2¾ Tønde.

paa Giømlø Havre 1½ Tønde.

den 11te plukket Giæssene, men det burde vaaren gjort en Uge eller 1½ uge før; thi mange nye Fiær var allerede udkommen og følgelig de gl. kastet.

For nerværende er paa Haave

10 Capuner.

4 gl. Høns 4 unge do.

7 Kyllinger.

9 Dito som blev sendt hjemmenfra.

11 Giæss 6 Andunger. —

fra 18 Sept: er det tiid at afhente Nyber, siden blødne de. —  
Octbr. 6 og 7de optaget gule Rødder og de beste Hoved  
Kaal — item Næberne ved Carudse Dammen.

solgt Næber til

Rannei . . . . .	2	Skiepper.
Joen Watne . . . . .	1	—
Wilken Jerrevold . . . . .	1	—
Jørgen Aanonsens Encke . . . . .	2	—
foræret Aalve . . . . .	3	af Vrag.
Rannei . . . . .	3	do.

den 8de og 9de Oct. optaget Purre Sellerie Potetes Rødbeder.

Oct. 24 Aalve arbejdet — 6 Dage.

Oct. 10de sprang Lille Østrei.

Oct. 25 optaget den Grønne Kaal Resten af den hvide Kaal og Næber.

## 1767.

Martii 2. betalt Hans Thoersens Kone for 5 Skiepper Aske, som er leveret paa Haawe. —

April 2. betalt Torgie Kamperhoug Spindeløn af 1½ B@ Hamp til Laxegarnet.

13 betalt Hans Thoersens Kari for ½ td. Aske leveret paa Haave. —

30 — udført ½ td. Aske.

## Maji

5 sendt Folk til Giømlø for at tillave og saae det nye Røddede Stykke i Aaspestk. —

9de Saaed i øvre Haven:

2de Senge med Gule Rødder.

2de — — Petersille Rødder.

2de — — Sucker Erter.

1 — — Timian.

1 — — Merian.

1 — — Salvie.

1 — — hol. Løeg.

1 Rabbat — Majj Næber.

i Nedre Haven:

1 Seng med Petersille Rødder.

1 do. — Gule Rødder

1 do. — Majj Næber.



$\frac{1}{2}$  [Seng] Salvie  $\frac{1}{2}$  med Spanske Syrer.

$\frac{1}{2}$  — Løeg  $\frac{1}{2}$  — Melder til Spinat.

i Frugthaven Lagt 1 Qvarter med Potetes — saaed Kaal Frøe og Sallat Frøe i en Rabat.

12te tilsaaed en Ager med 3de Skiepper Hvede.

13de saaed i Nedre Haven  $\frac{1}{3}$  Seng Pastinak  $\frac{1}{3}$  Seng Rødbeder.

[15de Lagt Gaasen paa 14 Eg<sup>1)</sup>.

16 — saaed 1 Notting Hvede i øvre Ageren og 5 Notting Vaar Rug [25de Lagt en Høne paa 13 Ande Eg<sup>1)</sup>.

28 planted — 297 Hoved Safoi og Blom Kaal i det Søndre Qvarter i Frugthaven og 334 ditto i det Nordre Qvarter. — Morbær Træe, 1 Walnød træe og 1 Pære Træe. —

29 Lagt Tyrkiske Bønner og Agurkekjerner samt saaed Spinat.

30 planted 4re Alme Træer.

### *Junii*

1ste plandted 2 Berberis Træer i det Sydoste og Sydveste Hjørne af Haven samt 3te hviide Rosentræer.

2den saaed en Liden Seng Franske Næber ved Carudse Dammen.

11 udført en Jagt fuld Møg —

20de og 22 saaed Næber ved Carudse Dammen i det Sydvestre Stk.

23 og 25 saaed Næber i et nyt Stk. nest ved det nye Steen Gierde i øvre Enden af Ageren samesteds. —

25de planted Grøn Kaal. —

26de planted Sellerie og saaed Resten af Høst Næber. —

den 30te fremdreven 5 Fv. gl. veed og 6 Favne nye Do.

### *Julius.*

4de saaed et lidet stk. oppe ved Steen Gierdet paa Ageren samesteds med Høst Næber, som allene blev overstrøet med Aske.

5 Natten til samme faet et godt Regnsil derpaa.

do. havde Asparges affloreret. —

20de begyndt Høe slaatten paa Haave med 3 Mand. —

27de Ligeledes paa Giømler med 5 Mand og 1 Pige. —

<sup>1)</sup> Fra [ igjen overstreget.

*Augusti*

8de bleven klar med Høstningen paa Giømlø og faaet af			
Flaaden	10 Vogn Læss og	7	Trom Læss.
Triungen . . .	6 Vogn Læss og	2	Trom Læss.
Hasmesslotten	9 Vogn Læss og	3	Trom Læss.
Skivigen . . .	2 Vogn Læss og	11 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	Trom Læss.
Smaae Agrene . . .		7	Trom Læss.
Dalen . . . . .		3	Trom Læss.
øvre Jordet og Aspestk. . .	4 Vogn	og	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Trom Læss.
	tilsammen 31 Vogn		og 35 Tromlæss.
	er Efter udregning — 74 trom Læss.		

omstaaende Høstning koster som følger: Joen Gundersen, Gunder Salvesen, Aasul Nielsen, Tellef Knudsen og Drengen Asgoud arbejdet tilsammen

41 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> dage à 1 $\text{R} 8 \text{ S}$ er . . . . .	13 [rdl.] 3 [ $\text{R}$ ] 8 [3]
Pigen Maren 11 dage à 16 $\text{S}$ . . . . .	1 — 3 — 8 »
Lejet Hester og Folck aparte for . . . . .	1 — 3 — 14 »
Drickepenge . . . . .	» — 3 — » »
	<hr/>
	18 — 1 — 6 »

Deraf sparet

Asgoud 9 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> dag	3 — » — 16
Maren 11 dage	. 1 — 3 — 8
	<hr/>
	5 — » — » »
	<hr/>
reen udgift	13 — 1 — 6 »

Bestrøed Hasmes slotten med Aske, solt 12 Vogn Læss til Gregersen à 5  $\text{R}$  og til Fragt 1  $\text{R}$  læsset.

strøed Aske paa endel af Skivigen og paa den 1ste Ager paa Espestøcket — forbrugt 18 td. Aske.

Af Haave faaet 31 Spile Trom Læss Høe, af Jerrevold 6 Vogn Læss af Myren og 4re ditto af Kiæret.

NB. betalt Salve Hasmesslotten for at optage Rødder paa Skivigen 1 rd. og for 1 Favn veed til 1768 — 12  $\text{S}$ .

*Augusti*

27de ladet Tiære Haven paa Haave dertil medgaaen — 4 fl. uden paa.

do. opskaaren Timian og Merian. Haft Blomkaal. —

28 — thieret Badstuen, Udhusene.

*September*

- 9de begyndt at Skiære paa Haave.  
 10de bleven klar og faaet 1 Tei og 2 Træver Hvede og 10  
 Baand  $9\frac{1}{2}$  Træver Rug. —  
 12te optaget  $2\frac{1}{2}$  Skieppe Blaae Næber.  
 30 — begyndt med at Terske.

*October*

- 3de afplukket Pergemutter og Ebler,  
 5te optaget Potetes.  
 6 opskaaren 2 Senge Petersille. Forseet Frugthaven med nye  
 Stolper.  
 7de udstroet 6 Tønder Aske i Nye Jordet.  
 8de optaget 1 Seng Petersille Rødder og afplukket Løeg,  
 Bostoffer<sup>1)</sup> og Renet Ebler item Pærer af Hjørne Træet  
 ved Agerne det Nordveste Hjørne neml.  
 Aftersket og faaet Ruug  $5\frac{1}{2}$  skiepe goed Rug 2  
 Skieper let do. — Hvede  $2\frac{7}{8}$  Tønde.  
 13de optaget 206 stk. Hoved og Safoi Kaal item 1 Seng Peter-  
 sille Rødder i øvre Haven.  
 15de møget Frugttræerne. —  
 16 — hiemttaget 2 Søver og 1 Veder Lam fra Flangeboe.  
 optaget Næberne ved Carudse Dammen og faaet  
 $1\frac{1}{2}$  Td. —  
 Møget [Frugttræerne og <sup>2)</sup> Qvartererne i Frugthaven.  
 Optaget Purre, Sellerie og Rødbeder.

**A<sup>o</sup>. 1768.**

- April 5. tilsaaed Mistbencken med  $\frac{1}{2}$  Lod Hoved Kaal  $\frac{1}{2}$  Lod  
 Safoi do. 1 qvint. blaae do. 1 qvintin Purre — 1 qvt.  
 Sellerie.

*Majus*

- 2 planted 2de Alme Træer og 1 Rønne Træe i Alleen til Bryg-  
 gen item Pile Qvister langs med Stranden forbi Bryggen  
 til Becken.

<sup>1)</sup> o: Borsdorffer æbler. — <sup>2)</sup> Fra [ igjen overstreget.

Lagt 130 Stk. Potetes i Frugthaven og Haven ved Stranden. —

Saaed i Haven ved Stranden gule Rødder 3 Lod i  $3\frac{1}{2}$  Seng, Petersille Rødder 1 Lod i 2 Senge Hollansk Rødløg 1 Lod i  $\frac{2}{2}$  Senge, Salvie  $\frac{1}{2}$  Seng, Spinat  $\frac{1}{2}$  Seng Maji Næber 1 Seng, Pastinak  $\frac{1}{2}$  Seng, tilsammen 9 Senge, er saa tilbage 5 Senge, hvoraf de 2 bliver til Sellerie, 1 til Purre og 1 til Agurker 1 til Tyrkiske Bønner.

do. tillavet Asparres Sengerne og spadet Møgen ned om Frugttræerne. —

3 Lagt  $\frac{1}{2}$  # sorte kimedede og  $\frac{1}{2}$  # tidlige Sucker Erter i 2de Sænge i det sydvestre Qvarter i Frugthaven, saaed Grøn Kaal og Sallat i Rabatten.

optaget og omsadt Balsommen, nedlagt 4 Blaae Næber og 1 Gule Rod til Frøe i øvre Haven.

4 Lagt 150 Potetes i et Stk. af Ageren ved Steen Gierdet nest Sandum myhr 9 Fod bredt 48 fod l.

do. oppløjet Hampe Ageren til Hvede Sæd — og en anden Ager til Rug Sæd. —

do. plantet Lavendel i 2de Rabatter paa Frugthavens østre Side.

5te saaed 8 Notting Hvede i Hamp Ageren og 3 skiepper Rug i den anden Ager. —

7 optaget og omplantet Lavendelen i den Rabbat paa Sørsiiden af Frugthaven — og saaed Maji Næber derindenfor. —

2ode nedlagt 29 stk. Jord Ebler i øvre Haven.

21de saaed  $\frac{1}{2}$  Lod Timian i en Seng af 3 fod og 1 qvt. Merian i en Seng af 2 fods Breede i øvre Haven. —

NB. den 11 blev Gaasen lagt paa 14 Eg og den 7de Anden paa 13 Eg.

20 begyndt at skiære Asparges og faaet — 42 stk.

26 lagt Tyrkiske Bønner  $\frac{1}{2}$  # i  $1\frac{1}{2}$  Seng og  $\frac{1}{2}$  Lod Agurk Kierner i  $\frac{1}{2}$  Seng i Nedre Haven.

do. plantet 3 Frugttræer neml. 1 Røde Paradis Ebler i Hiørnet af det Nordre Qvarter 1 Canel Pærer i det Søndre Qvarter og et Honing Pærer i det Qvarter ved Asparres Sengerne.

*Junii*

- 8de plantet hvid Kaal i det Søndre Qvarter i Frugthaven.  
 9de og grøn Kaal i det Nordre Qvarter.  
 13de betalt Siri Giømle 1  $\text{R}$  for Rødningen paa Giømle.  
 13de opspadet et Stk. af 30 Fods Brede og 48 Fods Længde  
 til Næber oppe ved Steen Gierdet.  
 14de opspadet et stk. af 45 Fods Længde og 42 Fods Brede  
 til Næber paa Sørsiden af Frugthaven — og tilsaet  
 begge Støkker. Natten derpaa Regn.  
 20de planted Sellerie.

*Julii*

- 18de begyndt at slaae Høe paa Haave. —  
 19 slaet Jerrevold Myrene.  
 22 sendt 3 Mænd til Giømle at slaae — og den 25 [skal<sup>1</sup>]  
 er den 4de kommen efter.  
 26— begyndte Rebs at modnes. Roserne i fuld Flor. — Lavendel  
 ligesaa.  
 NB. fra 21 Julii til 2 Aug. inclusive haft bestandig Solskin og  
 godt Vejr. —

*Augusti*

- 3die bleven klar med Høstningen paa Giømle og faaet af
- |                      |                               |            |
|----------------------|-------------------------------|------------|
| Flaadn .             | 7                             | Vogn Læss. |
|                      | 4                             | trom Læss. |
| Triungen             | 5                             | Vogn Læss. |
|                      | 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> | trom Læss. |
| Hasmes Slotten . . . | 11                            | Vogn Læss. |
| Skivigen . . .       | 11                            | Vogn Læss. |
| Smaae Agerne         | 3                             | Vognlæss.  |
| Døllen . . .         | 2                             | Vognlæss.  |
| Øvre Jordet          | 3                             | Vogn Læss. |
| Aaspestk. . . . .    | 2                             | tromlæss.  |
| Heien . . . . .      | 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> | Vognlæss.  |

tilsammen 42<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Vogn og 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> trom Læss

er efter udregning 60<sup>1</sup>/<sub>2</sub> trom Læss — Omkostninger  
 derpaa Aasul, Tellev og Asgoud hver 11 Dage og Gunder  
 Salvesen 9 dage er

<sup>1</sup>) Fra [ igjen overstreget.

tilsammen 42 dage à 1 $\frac{1}{2}$ 8 3 er .	. 14 — » — »
Tienestepigen Ane Riise .	2 — » — 16
Niels Giømle kørt 7 læss	. » — » — 21
Dricke Penge .	. . » — 3 — »

tilsammen 17 — » — 13

Deraf sparet

Asgoud 11 dage à 1 $\frac{1}{2}$ 8 3	3 — 2 — 16
Ane Rise 13 dage à 16 3	2 — » — 16
	5 — 3 — 8
	11 — 1 — 3 <sup>1)</sup>

Strøed Aske paa den nedre Part af Skivigen og nederste Ager af Hasmesslaatten. —  
3de og 4de hugget 5 tylter Paaler à 15 t. og 35 Fod.  
Af Haave indhøstet nemlig af

Øvre Jordet . . . . .	23 Læss
Nedre do. . . . .	26 <sup>1/2</sup> —
Nye do. . . . .	3 —
Karudse Dammen . . . . .	1 Læss

tilsammen 53<sup>1/2</sup> Spile trom Læss.

Solgt af Giømle — 1 Jagt vegtig 17 sk $\frac{1}{2}$ . 7 L $\frac{1}{2}$ à 6 $\frac{1}{2}$	
er . . . . .	. 26 — 2 — »
afgaar Fragt og indb. . . . .	. . 4 — 2 — »
	22 [rdl.] » — »

Aug. 11 indbierget Høet af

Jerrevold Kieret faaet . . . . .	4 <sup>1/2</sup> læss.
af Myrene . . . . .	6

tilsammen 10<sup>1/2</sup> Spile trom Læss.

Fra 4de til 13de Aug. maa Stickelsbær afhentes ellers falder de af.

- 15 Agurker og Tyrske Bønner viiser sig.  
do. faaet den 2den Jagt Høe fra Giømle.  
do. begyndt med at optage endel af Rødløgen.  
18 faaet den 3die Jagtladning Høe fra Giømle.

<sup>1)</sup> Rigtig subtraheret bliver det 11 rdl. 1  $\frac{1}{2}$  5 3.

- do. [18] haft første gang tyrkske Bønner.  
 22de begyndt at skiære Rugen.  
 25 faaet opskaaren Rugen og faaet 17 Træver 16 Baand. —  
 26 optaget den ene  $\frac{1}{2}$  Seng hol. Løeg.  
 27 opskaaren Hveden og faaet 1 Tej =  $4\frac{1}{2}$  træve og 11 baand.  
 den 25de udstrøet 3 tønder Aske paa øvre Jordet.  
 27 optaget Rødløgen og faaet 350 stk. selgelige Løg og 200  
 stk. ganske smaae Do. —

*September.*

- 5 Sprang Tyskrei.  
 6te begyndt at terske Hveden. Faaet  $2\frac{1}{8}$  Td god Hvede  $\frac{1}{2}$   
 Td læt do. —  
 30— aftersket Rugen og faaet  $1\frac{5}{8}$  td god Rug og  $2\frac{1}{2}$  Skieppe  
 Læt Rug — 61 Kierver Lang Halm.

*October.*

- 6te oppløjet Hampe Ageren og tilsaaet den med 2 Skiepper  
 Larsmøsse Rug 3 aar gammel. Soelskins Vejr og Vesten  
 Vind — og 1 Haand fuld Vinter Hvede.  
 10 optaget Gulle Rødderne og faaet 2200 stk. — item Salvie. —  
 11 optaget Næberne af Stk. ved Frugt Haven og faaet 11  
 Skieper. Afplukket Resten af Frugten og faaet 200 stk.  
 Ebler.  
 taget Faarene hjem fra Tromlingen — oppløjet en liden  
 Ager ved Vejen til Sandum til Haveurter for neste aar.  
 12— optaget Potetes i Frugt og nedre Haven og faaet 1 Tønde  
 og  $\frac{1}{2}$  Skieppe.  
 do. optaget Potetes i øvre Jordet og faaet  $7\frac{1}{2}$  Skiepper item  
 Næberne og faaet 6 Skiepper.  
 13de optaget Sellerie 233 stk., Purre 52 stk. Hovedkaal 80 stk.  
 og Blomkaal 3 stk. videre  $2\frac{1}{2}$  Seng Petersille.  
 14de optaget Peber Roden i Nedre Haven og møget [Haven  
 samt <sup>1)</sup> Frugttræerne og Asparres Sengerne. —  
 Videre optaget Jord Erteskokkerne og faaet 280 stk.  
 spiseligen og 80 stk. til at udplante neste Aar.  
 15de møget nedre Haven og kiørt Møg paa den oppløjede

<sup>1)</sup> Fra [ igjen overstreget.

Ager som skal være Kaal Have neste Aar item lagt nye Rende paa Nordre Siden af Huset samt giort en nye Port til østre Siden af Frugthaven, lagt nyt pløjet Tag paa Badstuen. —

*November.*

- 11 Ladet kiøre Møg paa Frugt og øvre Haven item overmøget den opplojede Ager, som skal være til Have neste Aar.

**A°. 1769.**

- Mart 22 tilsaet Mistbencken med Purre, Sellerie Hoved, Savoi og Blomkaal.  
24 Ladet beskiære Frugtræerne.

*Maji*

- 1 Saaed i Nedre Haven 5<sup>1/2</sup> Seng gule Rødder, 2 Senge Maji Næber, 1 Seng Petersille Røder og 1 Seng Rød Løg — item Lagt 14 Norske Næber til Frøe — nok plantet 5 store Pile træer ved Diget i Sandum Bytte. —  
2den saaed 1 Seng Petersille Rødder i Nedre Haven og lagt 300 stk. Potetes i Haven op ved Steen Gierdet. — samt 20 stk. Jord Erteskocker. —  
3die Lagt 400 Stk: Potetes i Stk. uden for Frugthaven og 19 Stk. Erteskocker. —  
2<sup>1/2</sup> Senge Petersille Rødder i Nedre Haven sammesteds er saa 4re Sænge henliggende til Sellerie. —  
do. lagt 20 Stk. Jord Erteskocker, saaed 3 lod Salvie i 2 Senge 1<sup>1/2</sup> lod Kruset Petersille i 2 Senge.  
1 Seng med hol: Rød Løg og 1 Seng med 1/2  $\text{R}$  tidlige Sucker Erter — alt i øvre Haven.  
5 — saaed en Seng Grøn Kaal Frøe i Frøghaven — 1 Seng Peetersille Rødder 1 Seng Maji Næber 1/2 Seng Hiertens Fryd 1/2 Seng Spinat 1 Sucker Erter af 4 Fods Brede hvori gick omtrent 3/4  $\text{R}$ . —  
alt i det Nordre Qvarter i Frugthaven. — NB Sucker Erterne vare af de sort kimedede. —



- 27 plantet 740 Stk. Hoved, Safoi og Blomkaal i den til Have indrettede Ager — Lagt 1  $\text{R}$  tyrkiske Stang Bønner i 2 Senge i Frugthaven, Saaed en Seng Timian, 1 Seng Merian og 1 Seng med Agurk kierner i øvre Haven. —
- 29 efter 2 Dages goed Regn plantet endnu 54 stk. hvid Kaal i dito til Have indrettede Ager.
- 31 plantet 37 stk. hvid Kaal.

### *Junii*

- 2den plantet endnu 140 stk. hvid Kaal er saa tilsammen 971 stk.
- 3die betalt Kari Giømler for den halve Rødning — 1  $\text{R}$  ved Siri Giømler.
- 12te plantet 80 stk. Sellerie i Frugthaven og 276 stk. Purre — 384 stk. Sellerie i Nedre Haven.
- 13de plantet 160 stk. Sellerie i Frugthaven og 50 Purre i øvre Haven — item Saaed Blaae Næber i stk. op ved Steen Gierdet som var Potetes udj afvigte Aar samt i den nye halvdel af Stk. uden for Frugthaven og plantet 355 stk. Grøn Kaal.
- 26de plantet 169 stk. Sellerie Rødder i Frugthaven og 15 stk. Grøn Kaal, samt forbedret hvad var uddød af Sellerie og Kaal.
- 27de saaed  $1\frac{1}{2}$  Seng Spinat i den nye øvre Have. —
- 28de tilsaaed 2 smaae Senge med Norsk Næbe Frøe i den til Have indrettede Ager.

### *Julii*

- 3de Ført til Haave 1 pram Møg.
- 5 — til Giømler  $10\frac{1}{2}$  Tønde Aske i 11 Secke.
- 17 — til denne Tiid indberiget 8 Læss Høe af Haave som var slaaget paa vester Volden og skie Backerne om Huserne, og i Dag begyndt den rette Høeslet med 2 Mand.
- 18 continueret med 4 Mand. —
- 19 slaaget paa Jerrevold med 5 Mand.
- 20de paa Haave med 4re Mand.
- 21de paa Haave med 4 Mand.
- 22 paa Do. med 3 Mand.
- 24de bleven klar med Høstningen paa Haave og Jerrevold,

og faaet paa Haave af	
Nedre Jordet	22 Læss
øvre ditto . . .	22 —
Karudse Dammen.	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —
Nye Jordet .	3 —

tilsammen 48<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Læss.

med Spile Trommen, og af Jerrevold 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub> do.

[den 12 Julii lagt paa en Kalv efter Qvien Garfru kaldet Jabrejij <sup>1)</sup>.  
den 25 reist til Giømlø og den 26 begyndt Høeslaatten sam-  
mesteds med 4re Mand.

### Augusti

2den afplucket Rebsene for det meste og faaet <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Ancker  
god Rebs Vin og <sup>1</sup>/<sub>4</sub> Ancker ringere do.

4de bleven klar med Høstningen paa Giømlø og faaet af

Flaadn	5 Vogn og 5 Trom Læss
Triungen . .	2 Vogn og 4 Trom Læss
Hasmesslotten . .	10 Vogn og 2 Trom Læss
Skievigen . . .	6 Vogn og 3 Trom Læss
Smaae Agerne .	3 Vogn Læss.
Daelen .	2 do. —
Aaspestk. .	2 do. —
øvre Jordet . . .	2 do. —
Heien og Haverne	1 do. —

tilsammen 33 vogn og 14 Trom læss  
gør 55<sup>1</sup>/<sub>4</sub> trom Læss.

Bestrøed med 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> tønde Aske følgende: Aaspestks Ager,  
øvre og nedre parten af Skivigen, det østre Stk. af Hasmes  
Slotten som har været pløjet.

Omkostningerne paa denne Høstning ere følgende:

4re Mænd for hver

9 dage er 36 dage à 1 # 8 3	. 12 [rdl.] » [#] » [3]
Høste Pigen 9 Dage à 16 3 . . . . .	1 — 2 — » —
Lejet til 14 Trom Læss at kiøre à 3 3 er	» — 1 — 18 —
2 Piger à 12 3 er. . . . .	» — 1 — » —

Transp. 14 — » — 18 —

<sup>1)</sup> Fra [ igjen overstreget.

	Transp. 14 [rdl.] » [℔] 18 [3]
Drickepenge . . . . .	» — 3 — » —
min Hest og Dreng 6 dage à 1 ℔ 8 3/4 .	2 — » — » —
	<hr/>
	tilsammen 16 — 3 — 18 —
deraf sparet Høstepigens	
9 dage . . . . .	1 — 2 — »
Hest og Drengen	2 — » — »
	<hr/>
	3 — 2 — » —
	<hr/>
	reen udgift 13 — 1 — 18 —

solgt 16 sk℔ Høe til Gregersen à 6<sup>1</sup>/<sub>2</sub> ort er 26 rd.

14de afplukket Resten af Stickelsbær og Rebs — faaet i alt 4re Halvanckre Stickelsbær vin <sup>1</sup>/<sub>2</sub> ancker og 1 slump Rebs do.

24 begyndt at skiære Rugen og

25 faaet opskaaren og faaet 10 Træver 11 baand og 3 band hvede.

### *September.*

8de tilsaaet en Liden Ager i øvre Jordet med 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Pegel Vinter hvede. —

16 Aftersket Rugen og faaet 2 td. goed Rug —

do. andlagt Lyst Qvarteret i Frugthaven og nedlagt deri 12 stk. Tulipaner endeel Narcisser 4 stk. Keiserkroner — Plandtet 2 busker Nellicker og aflagt 12 stk. skud deraf, 2 Rude træer 11 stk. Jsop Busker i Rabbatterne.

19de do. plantet 16 stk. hvide Lillie Svibler — deraf de 8 Stk. i Lyst qvarteret og de andre 8 Stk. i Rabatten om Havegierdet. —

20 afplukket Keiserinde Pærerne. —

28 — Ligeledes Rie Pærerne og de Franske Renct Ebler. —

do. optaget endel Safoi Kaal som var moden.

30te afplukket 2 Apricos Plommer som det ene Træe bar.

Udstrøed paa Haave 9 tønnder Aske paa en Ager i øvre Jordet ved Rekke Jerdet, østre Søndingen fra østre Enden af Ageren til Sandum Bytte, Halbacken i Vestre Søndingen og den vestre Dug, item Agerne oven for Brønden paa Volden og 3 td. Aske paa den vestre Ager paa Jerrevold.

NB. været paa Haave fra 5te Sept. til 2 Oct.

## October.

- 14 optaget Potetes i øvre Stk. og faaet — 2 Tønder. —  
 18 optaget Sellerie og faaet 713 stk. item Petersille Rødder og  
 faaet 3de Casse fuld. —  
 do. afplucket Løg og Renet Eblerne som nu vare modne.  
 19 optaget Resten af Hoved Kaal smaa og store 236 stk.  
 20de optaged Næberne og faaet omtrennt — 1½ tønne — saa  
 og Resten af Potetes i nedre Stk. og faaet der tilsammen  
 3 Tønder, videre optaget Jord Erteskocker og faaet 1  
 Fierding fuld. —

## A°. 1770.

- Janv 20 — var hugget og opsadt paa Volden  
 Furreved . . . . . 113 Fv.  
 Laant Cancellie Raad Brønsdorff<sup>1)</sup> . . . . . 11 —  
 Forbrugt paa Haave om Høsten 1769 . . . . . 7 —  
 solgt Gieruld Skomager . . . . . 1 —  
 Tergie Kamperhou . . . . . 1 —  
 Feb. 13 hugget videre . . . . . 31 —  
 Martii 14 anlagt Mistbencken i Arendal hvortil medgick 40 Baa-  
 rer Hestemøg —  
 22 tilsaaed Mistbencken med 1 Lod Hovedkaal ½ Lod Safoi  
 do. 1 qvt. Blom do. Sellerie, Purre og Grøn Kaal.  
 24 Beskaaren Frugt Træerne paa Haave.  
 April 25de Saaet i det 2det kvarter af Frugthaven 2 Senge  
 Gule Rødder,  
 2 Senge Petersille do.  
 Grøn Kaal i østre Rabatten.  
 28 plantet ganske ud med Pile Træer Byttet imellem Haave og  
 Sandum — item lagt 8te Maji Næber og 8 Gule Rødder  
 til Frøe i Nedre Haven — og plantet 3 Pære og 2 Per-  
 gamuttræer.

<sup>1)</sup> *Peter Buch Brønsdorff*, døbt 10 juni 1738 i Christiania, var efter expectansebevilling af 28 marts 1760 sorenskriver i Nedenes fra 1762 til sin død 1774; skifte 4 jan. 1775. Blev cancelliraad 29 octbr. 1762 og eiede gaarden Sandum paa Tromøen fra 1762 til sin død. Hans far *Peter Petersen Brønsdorff* blev 22 novbr. 1726 procurator og var sorenskriver i Nedenes fra 10 aug. 1742 til sin død 12 april 1762 i Arendal; eiede Sandum, se side 15.

Maji 1. plantet 3 Pære træer og 3 Pergamut træer i den østre Linie fra Nor til Sør.

Lagt 537 stk. Potetes i den østre nye deel af Frugthaven lang 169 Fod og breed 12 Fod som dette Aar er tillagt ved Havens om og opbyggelse.

2den tilsaaet 5 Senge i det andet Qvarter i Frugthaven med Petersille Rødder, for 2 3 hvid Kaal i øvre Rabbatten den Søndre — Grøn Kaal og Maji Næber i Rabbatterne af samme kvarter item Mai Næber i Gangen. Videre Maji Næber i de 3de smaae kvarterer paa vestre side af Haven — fra Aspaes Bencken til det nye eller 3die store Qvarter. —

saaet 4 Senge à 42 Fod i Haven oppe ved Stengierdet med gule Rødder, og lagt sammesteds 108 Potetes i 2de Senge samt 58 stk. Jord Erteskocker i 2 halve Senge.

3de lagt en Seng af 4 Fods Brede med Sucker Erter. —

saaet 1 Seng med Spinat [1 Lod<sup>1</sup>) <sup>3</sup>/<sub>4</sub> Seng med Salvie, <sup>1</sup>/<sub>4</sub> do. Rødbeder og Sallat i Rabatten udi det 1ste Qvarter i Frugthaven — nock 1 Seng med Sucker Erter i øvre Haven forbrugt 1<sup>1</sup>/<sub>4</sub> ₤ dertil. —

4de Saaet 2 Senge Petersille Rødder 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Seng Gule Rødder og <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Seng Pastenaker i 1ste kvarter i Frugthaven. — 2de Senge Gule Røder 1 Seng Petersille Rødder og 2 Senge Rød Løg i Nedre Haven — 2de Senge Salvie og 1 Seng kruset Persille i øvre Haven —

5te Anlagt det nye og tredie store Qvarter i Frugthaven og omplantet det med Rosentræer og plantet Lavendeler langsmed det østre Side kvarter og Gangen i Havens Søndre Ende, samt Forflyttet de 2de Berberis Træer op til det Sydoste og Sydveste Hjørne i samme Have. —

7de saaet 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Notting Havre i Hampe Ageren. —

25de saaet Agurker, 3 qvt Merian og 3 quintin Timian i 3de Senge i øvre Haven — nock 1 Seng Tyrske Bønner Nedre Haven — plantet 163 Blomkaal 126 Safoi Kaal den til Have indrettede Ager, samt 180 grøn Kaal i det Søndre Qvarter af Frugthaven.

26de Lagt 2 Senge Bønner i Nedre Haven og 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Seng do. i øvre Haven.

1) Fra [ igjen overstreget.

26de plantet 129 Safoi Kaal i Ager Haven og 264 grøn Kaal i det Søndre kvarter af Frugthaven.

11 Engelske Kaal Planter i Ager Haven.

### *Junii*

1ste plantet 38 Blomkaal 314 Stk. Hoved Kaal og 79 Safoi Kaal i Ager Haven.

2 saaed blaae Næber i 3de Gange i Frugthaven og i den nye Have uden for Stalden paa Volden.

8de plantet 49 Blomkaal 247 stk. Hoved Kaal og 32 Safoi Kaal i Ager Haven og 234 Grøn Kaal i Frugthaven.

NB. tilsammen som er udplantet i Ager Haven

Blomkaal	.	250
Safoi	— .	366
Hoved Kaal	. . .	561

ialt 1177 stk.

af Grøn Kaal 678 stk.

11 plantet 80 stk. Sellerie i øvre Haven.

14de plantet 300 stk. Sellerie Rødder i øvre Haven og 1 Seng i Frugthaven.

18 plantet 374 stk. Sellerie Rødder i Nedre Haven.

25 plantet 409 stk. Sellerie i Nedre Haven — tilsammen 9 Senge i Nedre Haven.

29 og 30te Forbedret de udgaaede Sellerie Rødder og derpaa faaet et velsignet Regn begge Dage.

do. plantet 58 stk. Purre i Nedre Haven — af Sellerie plantet i alt 1163 stk. —

30te saaed for 6 3 Spinat Frø i den optagne Rosen Hecks Sted neml. den Nordre —

### *Julii*

3die Forbedret endel udgaaede Sellerie og plantet Grøn Kaal isteden for endeel visnet Hovedkaal.

12 saaed blaae Næber i Spinat Sengen i Frugt Haven.

14 Haft nogle faa spiselige Sucker Erter —

16de saaed Blaae Næber i 3 Senge af Frugthavens 2det kvarter hvor ingen Persille viiste sig.

17de saaed Blaae Næber i de 2de Løg Senge i Nedre Haven.

20 begyndt Høe Slaatten paa Haave --

23 observeret 930 stk. Sellerie Rødder at komme sig —  
31te endet Høstningen paa Haave og faaet ialt 40 Læss

af Jerrevold Myrene 5 Læss  
og Kiæret . . . . 4 —

NB. er Spiile Trom Læss bemeent.

30 reist til Giømlø for at høste med 4 Mand og 1 pige foruden  
Asgoud.

### Augusti

2den begyndte Blomkaal at florere — Maji Næbe Frøe at  
modnes — Ligatedan Ribs. —

7de Faaet den første Jagte Ladning Høe hiem fra Giømlø.

8de Ladet Oculere 3de af de unge Eble træer hver med 4  
øyne af Pinson<sup>1)</sup> Træet.

9de bleven klar med Høstningen paa Giømlø og faaet af

Flaaden	7	Vogn og 4 Trom Læss
Triungen . . .	5	Vogn
Hasmes Slaatten	3	Vogn og 10 Trom
Skivigen . . . .	10	Vogn
Trettehullet . -	1	Vogn
Døllen . . . .	1½	Vogn
Smaa Agerne	3½	Vogn
Øvre Jordet . .	2½	Vogn
Espe Stycket . .	2	Vogn
Heyen og Haven . .	1	Vogn Læss
er tilsammen 36½ Vogn og 14 Trom Læss		
gjør 59½ Trom Læss.		

Bestrøed med 8 store 5 fj. Secker Aske Flaaden og paa  
Skivigen oven fra Ageren sammesteds og ned efter.

Deraf solgt 8 sk<sup>⊘</sup> eller 8 Vogn Læss til Svoger Sørensen<sup>2)</sup>  
à 6  $\text{fl}$  — 12 rd. Resten optaget til eget Brug —

<sup>1)</sup>  $\text{c}$ : Pigeon æble; Pigeon rouge, en skattet bordfrugt.

<sup>2)</sup> *Thomas Sørensen*, døbt 10 novbr. 1740 i Arendal, var her skibsfører, derpaa gaardbruger paa Tangeval i Bamle og tilsidst kjøbmand i Tønsberg, hvor han blev begravet 21 mai 1807. Han blev gift 1ste gang 10 aug. 1767 i Christianssand med *Margarethe Suhm*, født 1732 s.steds og begravet 16 jan. 1769 i Arendal, datter af veier og maaler i Christianssand *Michael Jonassen Suhm* og *Margarethe Pedersdatter Scheen*; 2den gang blev han gift den 2 novbr. 1769 i Arendal med Niels Aalholms næst ældste datter *Birgitte Dorothea Antholm*, der

Til Høstningen brugt følgende neml:

Aasul Nielsen, Aalve Salvesen, Ole Olsen Neersten og Lille Tellev paa Haave i 10 dage à 1 $\text{R} 8 \text{S}$	13	—	1	—	8
min egen Pige 10 dage à 16 $\text{S}$			1	—	2 — 16
min Hest og Dreng 6 dage à 1 $\text{R} 8 \text{S}$			2	—	» — »
Lejet til 9 Læss at køre kostet			»	—	1 — 2
Høste Folck aparte Lejet og bet.			»	—	2 — 2
Logement			»	—	3 — »
			18	—	2 — 4
deraf sparet			3	—	2 — 16
reen udgift			14	—	3 — 12
Betalt i Fragt af Høet for 2de Rejser à 4 rd. 3 $\text{R}$			9	—	2 — »
For at indbære det 1ste gang med fremede Leje Folck			»	—	2 — 22
2den gang			»	—	1 — »
			25	—	1 — 10
men for samme Bekostning faaet 20 fv.					
Bierckevad à 12 $\text{S}$			2	—	2 — »
All omkostning paa høet			22	—	3 — 10
derimod solgt for			12	—	» — »
er saa igien udgift			10 rd. 3 $\text{R}$		10 $\text{S}$

1ode Faadet den anden Jagteladning Høe hjem, begge i godt Vejr.

var født 2 aug. 1746 i Arendal og døde 1809 i Tønsberg, hvor proklama blev udstedt 1 febr. s. a. [Christiania Intelligentsedler for  $\frac{21}{8}$  1809; Univ. Bibl.]

Om slegten kan forøvrig meddeles:

*Erik Sorensen*, der døde  $\frac{21}{4}$  1724 som snedker paa Tyholmen i Arendal; efterlod ved skiftet  $\frac{1}{8}$  1724 enken *Karen Larsdatter* og et eneste barn:

*Søren Eriksen*, døbt  $\frac{21}{4}$  1704, blev skibsfører i Arendal og senere gaardbruger paa Tangeval i Bamle og havde i ægteskab med *Karen Thomasdatter* følgende børn:

1. *Helene Sørensdatter*, døbt  $\frac{5}{8}$  1735 i Arendal, hvor død  $\frac{1}{10}$  1771, blev gift  $\frac{22}{11}$  1770 i Bamle med skibsfører, senere kjøbmand i Arendal *Torres Christen Mølbach*, der var døbt  $\frac{15}{8}$  1726 i Arendal og døde her  $\frac{15}{8}$  1798. Se Finne-Grønn: Risør-Slegter I s. 56.

2. *Karen Sørensdatter*, døbt  $\frac{20}{11}$  1736 i Arendal og død  $\frac{5}{2}$  1778 i Mesinge paa Fyen, blev gift  $\frac{25}{6}$  1770 i Bamle med *hr. Andreas von Cappelen*, født  $\frac{18}{11}$  1731 paa Kongsvinger og død  $\frac{17}{5}$  1786 som sogneprest i Mesinge.

3. *Erik Sorensen*, døbt  $\frac{20}{11}$  1738 i Arendal, skibsfører i Bamle, hvor gift  $\frac{8}{10}$  1770 med sogneprestens datter *Else Dorothea Wulff*.

4. *Thomas Sorensen*, døbt  $\frac{10}{11}$  1740; om ham se ovenfor.

5. *Bodil Cathrine Sørensdatter*, døbt  $\frac{20}{6}$  1743 i Arendal, gift  $\frac{10}{8}$  1769 i Bamle med *Albert Blehr* i Brevik.



- 11te bestrøed med Aske paa Haave den 1ste dug vesten for Nødre Haven og noget af den anden.
- 15de Afhented Resten af Mai Næbe Frøet som da var modent.
- do. indbierget i Læss Halm af den Hvede og Havre Ager som Creaturene havde opædt.
- 17 Løvet 80 Kierver Oreløv i Søndingen.
- 18 Ladet Toppe Espe Træerne ved Carusse Dammen og deraf faaet 68 Kierve Løv til Hesten.
- 20 nedlagt endel Lønne Træetz Frøe eller Frøe uden for Kyckenvinduerne i Frugthaven nest oven Skiulet.
- 22 Bygget Steen Broe over Diget ved Brønden og Vejen til Bryggen og lagt Rosen<sup>1)</sup> for Dige Vandet som passerer forbi Brønden at det icke skal indtrente i den som hidtil, til Vandets Fordervelse.
- do. Ladet Male Huserne og Stackit Vercket om Haven —
- 24 haft Tyrkiske Bønner første gang 100 stk. og tidlige Hoved-Kaal 6 stk.
- 29 vare Stickelsbær best moedne.
- 31te udtaget Jorden af Vinter Fiøset og lagt nye Jord ind igien.
- do. haft de første Safoi Kaal --  
været paa Haavè ved Husernes Maling og Have Urters optagelse fra 17 Augusti til 4de Sept.

*September.*

- 4de indrettet en nye Blomkaals Have paa Hamp Ageren af 48 Fods Lengde og 42 Fods Brede.
- 26de begyndt at optage Gule Rødder Frøe -- hvoraf endel var moden.

*October.*

- 4de opskaaren Salvie, Timian og endel Petersille samt optagede de 2de først saaede Senge Petersille Rødder. —
- 5 Ladet opspade den nye Blom Kaals Have. —  
Observation: Ved denne Tiid er følgende best afsetlig neml:  
Timian, Merian, Salvie, opskaaren Petersille.
- 8de optaget Gule Rødderne som icke taalede at staa længere og faaet i Haven ved Steengierdet
- |               |           |
|---------------|-----------|
|               | 1000 stk. |
| Frugthaven .  | 400 —     |
| Nedre Haven . | 200 —     |

<sup>1)</sup> ∅: Raasen. Raas betyder rende, bækkeleie.

10 [Octbr.] optaget Potetes i Haven ved Steengierdet og faact  
3 Fierding.

Avlet i alt Tyrsk Bønner	13000de	
Sucker Erter .	9700de	
Gule Rødder .	2500de	
Blom Kaal . . . .	112 stk.	
Hoved og Safoi Kaal	648 —	
Sellerie Rødder .	906 stk.	
Persille do.	1020 stk.	
Peber Rod	5 $\text{R}$	
Potetes . . . .	5 $\frac{1}{4}$ Td.	deraf smaa 4 $\dot{\text{S}}$ kiepr.
Blaae Næber . . . .		Resten store

14de afhentet Faarene paa Tromlingen.

15 optaget Resten af Persille Rødder og de beste Hoved og  
Safoi Kaal. —

19 ladet møge den  $\frac{1}{2}$ part af den store Kaalhave og ført  
Furre Bar og Myretuer deriblandt til Jordens Forfriskelse.

23de kiørt Møg paa Frugthaven og optaget Purre, blaae Næber  
og Resten af Maj Næberne.

24 optaget den endelige Rest af Hoved Kaalen som var 216 stk.  
Continueret Møgkiørsel paa Frugthaven og medgaaet til det

1ste Qvarter . . . . .	10 Læss
2 do. . . . .	11
det lange Qvarter paa østre Siden . . .	19
de 3 smaa Qvartere paa Vestre Siden	5

Alt Malm Slæde Læss.

25 Fuldført Møgningen af den store Kaalhave og dertil medgaaen

Faare Møg .	8 Læss.
Arendals Møg . . .	7 —
Sommer Fiøs Møg	12 —
alt Kiærre Læss.	

do. plantet 2 Lønne og 4 Aske Træer i Alleen paa vestre Volden<sup>1)</sup>.

26de plantet 3 Lønne og 3 Aske Træer i Alleen paa vestre  
Volden<sup>1)</sup> og optaget Resten af Blaee Næber.

27 tilsaaed med 1 Lod af det i Aar avlede Gule Rødder Frøe  
1 $\frac{1}{8}$  Seng i Nedre Haven — og da reist hiem efter at  
have været her paa Haave siden 26 Sept.

<sup>1)</sup> De af Aalholm plantede allèer staa fremdeles paa Haave; jfr. s. 63, 80 og 91.

*November.*

- 12te hiemhented endel Grøn Kaal.  
 13 indplantet Grøn Kaal i Kaalhuset paa Haave saa meget at det blev fuldt.  
 15de hiemhented Resten af den grønne Kaal.  
 17. ladet landsette den røde Baad paa odden.

*Decembr.*

- 18 ladet nedslaae i Frugthaven 6 stk. fra London bekomne Pære Træer.

**A<sup>o</sup>. 1771.**

- Martii 18 ladet fylde Mistbenkene i Arendal med 26 Bære baarer Hæste Møg Laant hos Sr. Bek. <sup>1)</sup>.  
 do. 30 tilsaaet den med  $1\frac{1}{4}$  Lod hvid Kaal  $1\frac{1}{2}$  qvt. Safoi 1 qvt. Blom Kaal 1 qvint. Purre,  $\frac{1}{2}$  Lod Sellerie og  $\frac{1}{2}$  Lod grøn Kaal.

*Maji*

- 2den reist til Haave men formedelst Snee og Telle i Haverne intet kunde udrette uden at lægge an den nye Have paa Nordre Siden af Huserne og begyndt med at grøfte samme, hvor og Sneen var borte og Jorden optøet — samme Have bliver 92 Fod lang og 55 Fod bred — og deri kand lægges 1000de Potetes.  
 3de lagt en Seng med Sucker Erter i det 1ste kvarter i Frugthaven og tilsaaet i det østre Side Qvarter 3de Senge med Gule Rødder, 3 Senge med Petersille Rødder og 2 Senge med Mai Næber.  
 4de plantet 3 Persille og 2 Gule Rødde til at bære Frøe i Frugthaven, nedlagt Potetes i 8te Senge af den nye Have à 47 stk. er 376 stkr.  
 5te nedlagt 5 Blaae Næber og 8 Gule Rødder i den øverste Seng, og 8te Maji Næber og 11 Persille Rødder i neste Seng neden eller vesten for i øvre Haven til at bære Frøe.

<sup>1)</sup> Kjøbmand *Johan Etters Beck*, døbt 21 decbr. 1714 i Kallundborg og begravet 30 decbr. 1775 i Arendal. Se: Arendals Geistlighed s. 33.

- 6te lagt 3 Senge med Sucker Erter i Frugthavens 1ste kvarter, 4 Senge Mai Næber, 4 Senge Gule Rødder og 3 Senge Petersille Rødder i det østre Side kvarter, er saa 19 Senge fra Kaalhuset tilsaaet. — Videre Saaed Spinat ved Gangen hvor Rosenhecken stod, udplantet 7 Blaae Kaal til Frøe, sadt 6 engelske Pære træer i det nye el: 3die kvarter og 1 Alme træe i Alleen til Bryggen. —
- 7de færdig grøftet og møget den nye Have paa Tuna hvortil medgick 20 Kærre Læss Møg.
- do. nedlagt 737 stk. Potetes i Haven paa Tuna er saa tilsammen 1113 stk. Potetes nedlagt i 21 Senge à 3 Fod og Rabatterne rundt om af 3 Fods Brede.
- do. nedlagt 9 Senge à 48 stk. er 432 stk. Potetes paa Hampe Ager Haven — og tilsaaed 10 smaa senge med omtrent 1 Lod Gule Rødder. — Videre i det store østre Side kvarter af Frugthaven tilsaaed 5 Senge med Persille Rødder 4 Senge Gule Rødder og 5 Senge med Mai Næber. NB. hidtil forbrugt 3 Lod Gule Rødder, 2 Lod Maji Næber 2 Lod Persille Frøe. —
- 8de saaed 2 Lod Salvie i 2 Senge og  $\frac{1}{2}$  Lod Pastinak i en Seng og 1 Seng Mai Næber alt i østre Side kvarteret af Frugthaven, i samme er nu 12 Senge Mai Næber
- 11 Senge Petersille Rødder  
11 Senge Gule Rødder  
2 Senge Salvie og  
1 Seng Pastinak tils: 37 Senge
- dertil medgaaen 2 Lod Petersille 2 Lod gule Rødder 2 Lod Mai Næber, 2 Lod Salvie og  $\frac{1}{2}$  Lod Pastinak;
- do. i det 3die store Qvarter i Frugthaven saadet 3 Senge Petersille Rødder 1 Lod.
- 1 Seng og et stk. i Rabatten med 2 Lod Rød Løeg i Rabatten saaed videre 1 qvintin Blomkaal, 1 qvt hvid Kaal,  $\frac{1}{2}$  do. Safoi, 1 qvintin Vinter Purre og  $\frac{1}{2}$  Lod Gron Kaal —
- 3 Senge Gule Rødder og den halve deel af Rabatten med 2 Lod Gule Rødder — 2 Senge Maji Næber med 1 Lod. saaed nock 1 Seng af 4 Fods Brede med Sucker Erter i Frugthavens 1ste kvarter der er da tilsammen saaed 2 ⌘ Sucker Erter. --

- 10de udplantet 2 Piletræer ved byttet imellem Sandum og Haave og tillreedet Asparres Sengerne.
- 11te anlagt en Seng af 4 Fods brede til Peberrod i Ager haven øverste Ende og deri nedlagt 102 stk. Peberrod stennger fra Nor og til Sør. —  
 Videre omplantet Krusemyndten i Frugthaven, og sadt den paa Vestre Siden af Aspaes Sengene i Rabatten ved Stakit Gierdet.
- 18de plantet 32 stk. Jord Erteskocker i Nedre Haven. —  
 saaed en Seng med for 4 3 Salvie i øvre Havee og 2 Senge med 1/2  $\text{R}$  Tyrkiske Bønner i Nedre Haven samt stenged Sukker Erterne. —
- 21 plantet 14 stk. Frugt Træer i Haven paa Tuna neml: 1 Valnød, 1 sorte Morbær, 1 tidlige Moreller, 2 Spanske Sommer Muchatell Pærer, 1 dobbelt Keiserinde Pærer, 1 Dantsiger Vant Ebler<sup>1)</sup>, 1 Gule Franske Renet Ebler, 1 Franske Sommer Canel Pærer, 1 blanke Rabouw<sup>2)</sup> Sommer Ebler, 1 Pere de hin joer Høst Frugt, 2 dobbelte Pergamutter, 1 Sommer Kalvil Ebler.
- 27 uds. 1 Rundveder 5 Souer og 2 Lam paa Ærøen under Løvold til Græssgang for Sommeren. —  
 do. plantet 324 stk. Hovedkaal i Agerhaven.
- 29de videre plantet Hovedkaal . . . . . 218 stk.  
 Safoi Kaal . . . . . 62  
 Blom Kaal . . . . . 140  
 i do. Have, og grøn Kaal . . . . . 148 stk.  
 i Frugthavens 3die Vestre Side kvarter —
- 30te lagt 1/2  $\text{R}$  Tyrsk Bønner i 2de Senge i Nedre Haven —  
 og saaed 3 quintin Agurk Kiærner i en Seng i Øvre Haven; plantet i det 2det Qvarter af Frugthaven  
 Grøn Kaal . . . . . 135 stk.
- 31 plantet sammesteds do. Kaal . . . . . 204 —  
 og i Nedre Haven do. Kaal . . . . . 290 —  
 tilforn i Side qv. [i Frugthaven<sup>3)</sup>]. . . . . 148 —
- tilsammen 777 stk.

<sup>1)</sup>  $\text{D}$ : Dantsiger Kant-æble. — <sup>2)</sup>  $\text{D}$ : Rambour æble. — <sup>3)</sup> Fra [ igjen overstreget.

do. [31] plantet — 129 stk. Blomkaal, 11 stk. Safoi og 37 stk. Hovedkaal i Ager haven. —

Saaledes er der i alt udplantet af

Blom Kaal .	269
Safoi Kaal .	73
Hovedkaal . . .	579

————— 921 stk.

do. lagt nock  $\frac{1}{2}$  ƒ Tyrse Bønner i Nedre Haven, er saa tils.  $1\frac{1}{2}$  ƒ.

Saaet Blomster Frøet i Lystqvarteret alle de fra Geblin bekomne Sorter 13 i Tallet. —

do. Saaed 4 Lod Blaae Næbe Frøe i Dige Mulden i øvre Jordet.

### Junii

1ste Saaet 3 Quintin Merian og 3 quintin Timian i 2de Senge i øvre Haven.

17 plantet 299 stk Sellerie og 196 Purre.

1ste i Frugthaven er for nærværende

18 stk. Eble Træer
20 » Pære Træer
7 » Pergamut Træer
4 » Kirsebær Træer
2 » Apricos Plomme Træer
1 » Svedske Plomme Træer
2 » Berberis Træer —

—————  
tilsammen 54 stk. —

25 plantet 200 Sellerie og 200 Purre i Agerhaven og 100 Grøn Kaal i øvre Haven samt forbedret Hoved Kaalen.

### Julii

5te Plantet 8 Eble og 8 Pære Træer i Nedre Haven til 8 ƒ: stk. og 6 Ebler og 6 Pære Træer i øvre Haven som og kostet 8 ƒ stk., kjøbt af nogle Tyske Gartnere. —

7de haft spiselige Sucker Erter. —

do. plantet 2 Eble Træer i øvre Haven 3 pære Træer i Nedre Haven og 1 Eble Træe i Frugthaven til 8 ƒ stk.

8de Saaet  $\frac{1}{2}$  Seng Spinat i Frugthaven og plantet 30 stk.  
 Purre samt forbedret all den hvide og grønne Kaal, som var  
 uddød i alle Haverne, under et Velsignet Regn. —  
 26de begyndt at slaae paa Haawe med 4re Mand. —

*Augusti*

8de sendt 5 Mand neml: Aasul, Aalve, Lille Gunder, Asgouds  
 Broder Ole og drengen Asgoud til Giømle for at slaae.  
 12te Bleven klar med Høstningen paa Haave og faaet i alt 28  
 Spile Trom Læss Høe og af Jerrevold 6 dito Læss. —  
 17de Faaet den 1ste Jagte Ladning Høe fra Giømle. —  
 20de Bleven klar med Høstningen paa Giømle dertil brugt

Aasul i 11 dage à 20 $\beta$ er	. 2 — 1 — 4
Ole Olsen 11 dage à 16 $\beta$ .	1 — 3 — 8
Aalve Salvesen 6 dage .	1 — » — »
Gunder Bratteklew 2 dage . . . . .	» — 1 — 8
Lejet Folck og Heste paa Giømle for .	» — 3 — 17
Logement . . . . .	» — 2 — 16
indbæring i Jagten 2 gange à 3 $\#$ . .	1 — 2 — »
reen pengeudgiftt	8 — 2 — 5.

Detzuden

Min Dreng Asgoud	11 Dage
Min pige Ellen .	11 Dage
Hesten .	11 Dage
Kosten. ---	

Faaet følgende Høe neml: af

Flaaden . .	8 Vogn Læss
Triungen. . .	4 $\frac{1}{2}$
Hasmesslaatten	. 12
Skivigen . .	. 10
Trettehullet	1 $\frac{1}{2}$
Dahlen . . . . .	1 tromlæss
Smaa Agerne . . . . .	. 1 Vogn og 2 trom læss
øvre Jordet . . . . .	. 2 $\frac{1}{2}$ Vogn
Aaspestk. . . . .	. 2 $\frac{1}{2}$ do.

tilsammen 42 Vogn og 3 trom Læss.

Bliver Reduceret til Trom Læss i alt — 55 $\frac{1}{2}$  Trom Læss.

Bestrøet med 10 Td. Aske den nederste deel og den aller-  
 øverste deel af Skivigen samt de 2 Agre paa Aaspe Støkket.

22de tillavet 3 Halve Ankere med Rebs Viin og 1 Ancker halv med Stickelsbær og halv med Rebs Viin om hinanden. —

*September.*

- 1ste Var Pærerne paa det engelske Træ som staar i det Sydoste hiøre af 1ste qvarter, Sucker Pærerne paa Nordre Side af do. qvarter og Canel Pærerne paa Vestre Siden af 2det qvarter [samt Renet Eblerne paa det gl. Træe i det Sydveste Hiørne ved Asparres Bencken modne <sup>1)</sup>].
- 19 afplukket Keiserinne Pærerne og faaet 500 stk. — samt de store æble paa Træet ved Syveste hiørne og faaet — 380 Stk.
- 25de optaget Stikkelsbær Hekken og udplantet disse Træer langs med Gierdet om Frugthaven item forflyttet Lavedelen til Rekke Haven paa Tunen eller Nordre Siden af Huserne item opspadet og rensket alle Gangene i Frugthaven for Qvege og møget Frugt Træerne.

*October.*

- 3 Optaget Have urter, og af alle Sorter avlet dette Aar følgende
- |                   |                                     |
|-------------------|-------------------------------------|
| Tyrkske Bønner    | 6400                                |
| Sukker Erter      | . 13200                             |
| Gule Rødder . .   | 3000 stk.                           |
| Petersille Rødder | 700de stk.                          |
| Blaae Næber       | 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> td. — |
| Maji Næber . .    | 2000 Stk.                           |
| og Skiepper .     | 3de                                 |
| Smaae 3 skjeper   |                                     |
| Resten store      | Potetes . 7 td:                     |
|                   | Sellerie Rødder . 280               |
|                   | Peber Rod                           |
|                   | Purre . . . . . 150.                |
- 28 afplukket Steen Pærene og faaet 850 stk. el: <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Tønde.
- |                            |                                       |
|----------------------------|---------------------------------------|
| Løg æblerne efter anseelse | <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Td 1000de |
| de engelske Gule Reneter   | 80 stk.                               |
| de Grøne Røde Krysæbler .  | 200                                   |
| andre Sorter . . . . .     | 150                                   |
- saa og hiemført Resten af Grøn Kaal til at sette i Mistbenckene.

<sup>1)</sup> Fra [ igjen overstreget.



*November.*

- 14 planted 5 stk. fra London bekomne Frugttræer nemlig 1 hvide Kirsebær 2 Moreller og 2 dobbelte Pergamotter samt 10 stk. fra Amsterdam bekomne Frugttræer sc: 1 Hvide 1 sort Morbær, dobbelte Keiserinde Pærer 3 stk. Canel 1 Honing Pærer 1 stk. Muschatel Pærer 1 stk. Pere de hin Jour 1 stk. hvide Kirsebær i Frugt og Recke Haven paa Tuna. —
- 19 Ladet opløje en Ager paa en halv Tøndes udsæd paa Vestre Volden oven for Brønden, som er destineret til Potetes neste aar.

**A<sup>o</sup>. 1772.**

Martii 31 tillavet Mistbenken i Arendal og faet Møg dertil hos Sr. Borthig <sup>1)</sup> — 10 Læss.

*April.*

- 3 ladet beskiære det gl: Renet Eble Træe og de smaae fra Xtiania bekomne Pære og Pergamot Træer. —
- 7 tilsaaet Mistbenken i Arendal med 1 Lod Hoved Kaal, 1/2 Lod Safoi og 1 qvintin Blom Kaal — samt 1/2 Lod Grøn Kaal — 1/2 Lod Sellerie og 1/2 Lod Purre. —

*Maji*

- 3 som var en Søndag reist til Haave for at begynde Vaar Vindingen. Forefunden en mengde Sneer i den nye deel af Frugthaven noget i Nedre og øvre Haven, men Tuna fri.
- 4 Lagt 8 Senge med Potetes à 39 stk.

tilsammen 312 —

i Ageren No. 2 vesten for Brønhuset paa Volden plandted — 11 Petersille og 16 Gule Rødder i Frugthaven til at bære Frøe.

<sup>1)</sup> *Niels Borthig*, døbt 24 juni 1730 i Kallundborg, var kjøbmand i Arendal, indtil han omkr. 1785 bosatte sig i Christiania, hvor han blev begravet 13 febr. 1792. Se: Arendals Geistlighed s. 32 flg.

5 lagt 10 Senge à 39 stk. Pot: .	390
6 lagt 10 Senge à 39 stk. do. . . .	390
NB. idag gick Tromøesund op.	
7 Lagt 13 Senge à 38 stk. do. .	484

tilsammen — 41 Senge og — 1576 stk.

Potetes som ere nedlagde i ov.te 2den Ager Vesten for Brønden.

- do. nedlagt til at bære Frøe — 10 Maji Næber 10 Gule Rødder og 10 Blaae Næber og det fra østre Port til Kaalhuset inden Stickelsbær Hecken i Frugthaven, og i den orden som de her ere anførte, saa at Maji Næberne ere nest ved Porten.
- 8 Opspudet den Røde Recke Have paa Tuna og deri saet en Seng af 4re Fods brede med Sucker Erter, 2 Senge med brune Bønner og 5 Senge med Potetes — 239 stk.
- 9 saaed Videre: 4 Senge Maji Næber, 4 Senge Petersille og 4re Senge Gule Rødder i do. Have er saa i alt — 20 Senge.
- do. Opspudet det 1ste Qvarter med begge Side Qvartererne i Frugthaven og nedlagt derudi 506 stk. Potetes item saaed Grøn, Hoved og Blom Kaal til at udplandt. —  
plantet Balsam i Recke Haven. —
- 11 nedlagt 120 stk. Peber Rod i en Seng af 4 Fods Brede i den store Recke Have. Nedlagt Støckerne fra Sør til Nor.
- do. 1 Seng med 81 stk. Jord Erteskoker i do. Have og saaed alle de skakke Senge med Gule Rødder 3 lange Senge med Petersille og 2 do. mindre — 11 Næber, alt i do. Recke Have.
- do. lagt i Haven paa Hampe Ageren Potetes 480 stk.
- 12 nedlagt til at bære Frøe i Nedre Haven — 6 Gule Rødder. — 8 Blaae Næber og 2 Maji Næber, disse sidste ved Nordre Enden. —
- do. Lagt en Seng med Sucher Erter i det andet Qvarter i Frugthaven — og tilsaaed  $1\frac{1}{3}$  Seng med 1 Lod lange Gule Rødder  $1\frac{2}{3}$  Seng Petersille Rødder,  $\frac{1}{2}$  Seng Spinat  $\frac{1}{2}$  Seng Maji Næber 1 Seng Salvie og 1 Seng Pastinak — i do. qvarter.

- 13 opløyet Agerne nest ved Frugthaven paa vestre  
 Volden, og nedpløyet 12 Kiære Læss Hav Tang  
 i samme, tilsaaet den derefter  
 den 14 med 5 Noting Rug. —
- do. i 8te Senge af den store Recke Have nedlagt 296 stk.  
 Potetes, er saa lagt i alt — 3097 stk: Potetes.  
 NB. [Laant Gieruld Sandums Kone i Notting Sæde Rug,  
 som til Høsten betales med 2 Notting <sup>1)</sup>].
- do. saaet 1 Lod Salvie i Nedre Haven — og nogle faae af  
 de brune Bønner, som vare tilovers; i alt er da Saaed:  
 $1\frac{3}{4}$  # Sucker Erter,  $\frac{8}{4}$  # brune eller Blomster Bønner,  
 $5\frac{1}{2}$  Lod Gule Rødder,  $4\frac{1}{2}$  Lod Petersille, 3 Lod Maji  
 Næber 3 Lod Salvie, 1 Lod Spinat, 1 Lod Pastinak. —
- 16 pløjet op Ageren nedenfor Fæhuserne ved Stranden, og  
 deri saaet: 3 skiepper Byg, nock en deel af en Ager i øvre  
 Jordet hvori blev saaet 1 skieppe Byg.
- 19 Hacket op afvigte Aars Næbe trøe <sup>2)</sup>) og deri saaet Havre  
 — 1 Skieppe.
- 28 plantet 213 stk. Hoved og 86 stk. Safoi Kaal i Haven  
 oppe ved Sten Gierdet, saaet i øvre Haven 3 qt. Merian  
 3 qvt. Timian og 3 qvt: Agurker samt plantet 124 Stk. Purre.
- 29 Tilsaaet 2 Senge med Rødløg og 3 Senge med Stang  
 Bønner samt 2 Senge med 50 Hoved Kaal i Nedre Haven,  
 er saa 9 Senge igien til Sellerie —  
 plantet 40 stk. Safoi og 13 Hoved Kaal i det 3die  
 store kvarter udi Frugthaven — og stenget Sucker  
 Erterne. —

### *Funii*

- 3 saaet for 4 3 Blom Kaal Frøe i Mistbencken i Arendal. —  
 4 Observeret de brune Bønner at opkomme.
- do. Ladet grøfte 1 Stk. af Ageren Sønden for Frugthaven af  
 28 Fods Længde og 18 Fods Brede og deri plantet 149  
 Stk. Hovedkaal — tilsaaet den nedre deel af den store  
 Recke Have med 1 Lod Blaae Næbe Frøe. —
- 5 plantet 246 stk. Purre i Frugthaven.
- do. viste allerførst Asparres sig. —
- 11 plantet 215 stk. Blom Kaal i Haven oppe ved Steen Gierdet. —

<sup>1)</sup> Fra [ igien overstreget. — <sup>2)</sup> o: trøde == en liden ager.

- 12 planted 211 stk. Purre i Frugthaven og forbedret Hovedkaalen. —  
 13 planted 48 stk. Grøn Kaal i Frugthaven.  
 25 plantet 130 stk. Grøn Kaal i do. Have og forbedret Hoved Kaalen — og 60 stk. Sellerier i Nedre Haven.  
 27 40 stk. Do. —

*Julii*

- 4 Pantet i Frugthavens 3de kvarter 228 stk. Grøn Kaal. —  
 i Nedre Haven 40 stk. Sellerie 40 stk. Hovedkaal og  
 177 stk. Grøn Kaal. —  
 14— 104 stk. do. i øvre Haven 114 stk. Sellerie i do.  
 15— 133 stk. Grøn Kaal i Frugthavens 3de kvarter.  
 18 plantet 179 stk. Grøn Kaal i 2det Hoved og Side kvarter  
 i Frugthaven — er saa tilsammen udplantet af  
 Grøn Kaal . . . . . 999 stk.  
 Hoved og Safoi Kaal . . . . . 591 »  
 Blomkaal . . . . . 215 »  
 Sellerie . . . . . 254 »  
 Purre . . . . . 582 »  
 29 begyndt Hoeslaatten paa Haave med 2 Mand. —

*Augusti*

- 9 sendt Aasul Nielsen Tellev Knudsen til Giømlø for atslaae Høe.  
 10 sendt nock en Mand og Drengen Asgoud did.  
 14 Faaet alt Høet paa Haave i Huus og faaet i alt af Haave  
 29<sup>1/2</sup> Spile trom Læss — Jerrevold 8 Ditto. —  
 18 Faaet den 1ste Jagte Ladning Høe fra Giømlø. —  
 25 Bleven klar med Høstningen paa Giømlø og faaet af. —  
 Flaaden . . . . . 9 Læss  
 Triungen . . . . . 6 —  
 Hasmes Slotten . . . . . 12 —  
 Skivigen . . . . . 10 —  
 Trette hullet og Dølla . . . . . 2 —  
 Smaa Agerne . . . . . 3 —  
 Øvre Jordet . . . . . 2<sup>1/2</sup> —  
 Aapestøcket . . . . . 2<sup>1/2</sup> —  
 Heia og Haven . . . . . 1 —

48

Vogn Læss el: 60 Trom Læss.

Bestrøet med 10 Tønder Aske den middeste deel af Ski-  
vigen, østre Halve parten af Flaaden. —

Udgifter paa Høstningen og Bryggens Reparation

Aasul Nielsen Arbejdet 14 dage à 20 3	2 — 3 — 16
Tellef Knudsen 14 dage à 16 3	2 — 1 — 8
Gunder Olsen 8 dage . . . . .	1 — 1 — 8
Logement og Melck etc. . . . .	1 — 1 — 22
Jndbæring i Jagten 1ste gang 3 ½, anden gang 2 ½ 2 3 . . . . .	1 — 1 — 2
Fragt for 2de Reiser . . . . .	9 — » — »

reen penge udgift 18 — 1 — 8

NB. deraf er for Bryggen 3 Dage af Aasul Tellev og  
Drengens Arbeide. —

NB. med Høet faet hjem begge Reiser 17 fv. Furreved  
og 13 fv. Bierkeved. —

26 begyndt at Skiære Bygget paa Haave.

27 bleven klar dermed og faet 11 Traver og 11 baand. —

28 tillavet 2 Halvankere Rebs Vin.

### September

3 optaget Rødløgen og haft de første Blomkaal. —

4 kiørt til denne Tiid op fra Stranden 146 Slæde Læss Hav-  
tang.

12 opskaaret Rugen og faet 7 Traver 5 Baand samt Havren  
faet 3 Traver og 10 Baand.

14 opløyet en Ager af 344 Fods Længde og 38 Fods Brede  
langs med og nest hos Alleen paa Vester Volden — Sør-  
siden af samme. —

15 tilsaaed denne Ager med 3 skieper tørret Dantziger Rug. —  
do. opløyet en Ager nest ved denne af 325 Fods Længde og  
34 Fods Brede og deri saaet 3 skiepper do. Videre op-  
pløyet 1 Ager til Potetes paa Volden oven for Brønden  
af 160 Fods Længde og 40 Fods brede. —

No. 4 fra Brønden at regne.

28 optaget Potetes paa Hampe Ageren og faet 2 Td. foruden  
1 Skieppe smaae. —

29 continueret i at optage Potetes — og Resten af de Tyrske  
Bønner.

- NB. den 25de i en forfærdelig Storm nedblæste Keiserinde Pærerne og faaet deraf . . . 820 stk.  
 Steen Pærerne . . . . . 100 stk.  
 adskillige Sorter Ebler . . . . . 1000 stk.  
 30 optaget de 8 Senge Potetes i Recke Haven og faaet  $2\frac{1}{8}$  td.  
 NB. den øvre Recke Have.

*October*

- 2 optaget de brune Bønner og faaet i Notting. —  
 3 møget Frugttræerne i Reckehaven og 30 stk. i Frugthaven samt optaget Gule Rødderne i Reckehaven og faaet 1100 stk. — item hentet Faarene fra Nedenes, optaget Salvie Frøe og begyndt at afhente Gule Rod do.  
 5 optaget Resten af Gule Rødder — faaet i alt:
- |                         |                         |
|-------------------------|-------------------------|
| Gule Rødder             | 4920 stk.               |
| Petersille do.          | 500 —                   |
| Maji Næber .            | 2900                    |
| og . . .                | $\frac{1}{2}$ tønde.    |
| Tyrse Bønner .          | 6250 stk.               |
| Sucker Erter            | 8800 —                  |
| Sellerie                | 200 —                   |
| Purre .                 | 300 —                   |
| Potetes .               | $12\frac{3}{4}$ td.     |
| Blomkaal .              | 70 stk.                 |
| Hovedkaal .             | 150 —                   |
| Safoi Kaal . . . . .    | 10 —                    |
| Brune Bønner . . . . .  | 1 Notting.              |
| Keiserinde Pærer        | 883 Stk.                |
| Ebler alle slags        | 3500                    |
| Kirsebær . . . . .      | 4900 stk.               |
| Rebs til 2 Halvankere — |                         |
| Blaae Næber             | 1 skieppe.              |
| Rug                     | $7\frac{1}{2}$ skieper. |
| Byg                     | $1\frac{3}{4}$ Tønde.   |
| Havre .                 | 5 skieper.              |
| Roser . . . . .         | $24\frac{3}{4}$ ₤       |
| Apricos Plommer .       | 78 stk.                 |
| Pergamotter .           | 80 —                    |
| Müsepærer [?]           | 100 stk.                |

Agurker for .	16 3
Løg for	16 3
Salvie .	1 #
Timian	16 3
Merian . . . .	16 3
Jord Erteskocker . . . . .	500 stk.

- 6 møget Resten af Frugtræerne i Frugt og Recke Haven.  
 10 optaget Petersille Rødder i den røde Recke Have. —  
 28 omplanted Rebs Træerne til Heck omkring de 2de første  
 kvarterer i Frugthaven og alle Side kvartererne.  
 optaget Hoved Kaalen og afplukket Kalvil Eblerne. —  
 29 continueret plandning af Rebs.  
 30 planted Stickelsbær og Rebs Træer paa Nordre og østre  
 Siden af den Røde Recke Have. —  
 do. planted 44 stk. Bøgetræer langs de yderste 2de Sider af  
 Frugthaven neml: den Søndre og Vestre Side, 5 Føed vidt  
 fra hinanden.  
 do. afplukket Resten af Renet Eblerne paa det engelske Træe  
 saa og de Blanke Kalvil Ebler. —  
 31 optaget Purre og Sellerie og afplukket Resten af Frugten  
 saa nær som de Rothe Kveger<sup>1)</sup> og Renet Eblerne paa det  
 engelske Træe nest ved Pæretræet i det 1ste quarters  
 Sydoste Hjørne. —

*November.*

- 14 indplantet Grøn Kaal i Kaalhuset og ført Resten hiem til Arendal.  
 16 møget den Røde Rekkehave og Frugthaven saa nær som  
 det 1ste Qvarter og afplukket de Rothe Kveger og sildige  
 Renet Ebler, som dog icke nu vare bedre moedne end  
 sidst i October. —

**A°. 1773.**

- Jan. 9 til den Tiid faaet opkiørt fra Stranden — 194 Læss Hav Tang.  
 30 nock kiørt 91 Læss. —

*Martii*

- 4 Ladet fylde Mistbenken i Arendal med Heste Møg, faaet hos  
 Sr. Bek 35 Bære Baarer. —

<sup>1)</sup> ∴ Kvæder [*Cydonia vulgaris*], simpelt æble.

- 15 tilsaaet den med Hoved, Safoi og Blom Kaal, Sellerie, Purre og Grøn Kaal. —  
 25 Ladet beskære Frugt Træerne paa Haave. —

*April.*

- 23 saaed om i Mistbencken Blom og Safoi Kaal, hvis første Saaning icke lykkedes.  
 26 saaed en Fierding Vaar Ruug i Strand Ageren og et stk. af en Ager i øvre Jordet som var Byg i afvigte Aar. —  
 27 tilsaaed i Recke Haven paa Tuna 4 Senge med Petersille 3 Senge med Gule Rødder og 2 Senge med Mai Næber. —  
 do. udplantet 19 Maji Næber uden for Stue og Kiøkken Vinduerne 10 Stk. do. paa Sørsiden af østre Port og 20 Stk. blaae Næber paa Nord Siden af do. Port, til at bære Frøe, 8 stk. Grøn Kaal var i Høst udplantet, alt i Frugthaven — lagt 1 Seng med Sucker Erter i Haven paa Tuna.  
 27 saaed 3 Senge i det middelste Side Qvarter med Maji Næber i Frugt Haven, og forbedret 8 stk. i begge Haver udgangne Frugtræer, som blev taget i Nedre Haven. —  
 28 tilsaaet 3 Senge i 2det qvarter i Frugthaven med Petersille Rødder, 2 do. med brune Bønner, 1 do. med Sukker Erter og Rabatterne med Maji Næber — Lagt en Seng med brune Bønner i Haven oppe ved Steen Gierdet — Lagt 25 Gule Rødder til Frøe. —  
 29 tilsaaet 1 Seng med Salvie og 1 Seng med Rødløg i Frugthaven samt 1 Seng med Rødløg i Haven oppe ved Steengierdet. —  
 do. lagt 882 stk. Potetes i Ageren paa vestre Volden nest Frugthaven og 4re do. Senge til Schrøder<sup>1)</sup> og Jens<sup>2)</sup> à 28 stk.  
 30 Saaet 10 Senge Gule Rødder og 2 Senge Mai Næber i Haven oppe ved Steen Gierdet. —

<sup>1)</sup> Schrøder  $\circ$ : *Mathias Schrøder Aalholm*, toldskriver Niels Aalholms søn, født 16 jan. 1764 i Arendal, hvor han var skibsfører og senere trælasthandler og døde 25 octbr. 1836. Se forøvr. side 19.

Han var opkaldt efter sin mors morfar sorenskriver i Vestre Robygdelaaget Mathias Christensen Schrøder og kaldtes ved fornavn: Schrøder til adskillelse fra en ældre og en yngre broder, der begge efter hinanden bar sin farfars fornavn Mathias og med hvilke han levede samtidig.

<sup>2)</sup> Jens  $\circ$ : *Jens Aalholm*, toldskriver Niels Aalholms næst yngste søn, født 28 aug. 1765 i Arendal, hvor han var skibsfører og senere kjøbmand i Sperre-



i alt er nu saæt 6 Lod Mai Næber 9 Lod Gule Rødder  $3\frac{1}{2}$  Lod Petersille Rødder — 2 Lod Salvie 4 Lod Rødløg,  $1\frac{1}{4}$  Ⓔ Sucker Erter.

do. Lagt 39 Senge à 38 stk. tilsammen 1382 stk. Potetes i Ageren No. 2 vesten for Brønden.

1 Seng for Schrøder<sup>1)</sup> med 38 stk. i og en Rad med 8 stk. for Jens<sup>1)</sup>. Giødet dem med 13 Læss Tang.

### Maji

1te Lagt 745 stk. Potetes i den store Recke Have og 90 stk. Peber Rod i en Seng af 3 Fods brede fra S. til N. i ditto Have. —

do. i Nedre Haven lagt 28 stk. Jord Erteskocke, 110 stk. Røde langagtige Potetes, 360 stk. ordinaire do. og  $\frac{1}{2}$  Seng med Sucker Erter.

3 opbierget af Søen 21 Læss Hav Tang, tilforn 10 — tilsam: 31 Læss.

do. begyndt med at spade Ageren No. 4 som blev pløyet den 14 Sept. afvigte Aar og faaet nedlagt Potetes — 600 stk.

do. saæt 1 liden Seng Pastenak og 1 do. Spinat i det 3die østre Side Qvarter i Frugthaven. —

4 nedlagt i oven.te Ager . 624 stk.

5 nedlagt i do. Ager . 312 —

---

tilsammen 1536 —

er saa tilsammen paa alle 5 Steder bleven lagt 5015 stk., som efter 700 stk. til en Skieppe er i Maal 1 Tønde  $\frac{1}{3}$  Skieppe — deriblandt er 250 stk. af de Røde, thi der er lagt 140 stk. i  $3\frac{1}{2}$  Seng paa øvre Enden af oven.te Ager No. 4. Giødet denne Ager med 6 store Kiære Læss Møg

do. tilsaaet Haven paa Hampe Ageren med grønne Erter —  $1\frac{1}{6}$  Notting. —

6. opspadet det nederste Stk. i den lange Reckehave og deri saaet Erter, neml. 1 Skaal Graae og 1 do. grønne. —

---

vigen. Han døde i 1813; i dette aar drog han med sin jagt til Danmark efter korn, blev en kveld kapret i Skagerak af en engelsk orlogsmand, men valgte at forblive i sin jagt, da denne blev lagt paa slæb. Den følgende morgen var han borte. Se forøvr. side 19.

<sup>1</sup> Se noterne foreg. side.

- 11 tilsaaet en Ager i øvre Jordet nest Reckegierdet med  $\frac{1}{2}$  Tønde Byg. —
- 25 tilsaaet  $\frac{1}{2}$  Seng Timian  $1\frac{1}{2}$  Seng Merian og  $1\frac{1}{2}$  Seng Agurker i øvre Haven item lagt 1  $\text{R}$  Tyrsk Bønner i 2 Senge i det 3die Siide kvarter mod Vester i Frugthaven —
- do. Ført de engelske Faar til Tromlingen.

### Junii

- 1 plantet 233 stk. Grøn Kaal i 2de østre Side Qvarterer i Frugthaven. —
- 2 plantet i det 3de kvarter af do. Have 185 stk. Do. — 2de smaae Agerstøkker paa vestre Volden uden for do. Have sadt 286 stk. Hoved Kaal og 65 stk. Purre plandter. —
- 3 opspadet paa Volden oven fore Brønden mod Skoven 1 stk. Jord 36 Fod langt og 18 Fod bredt. —
- Møget samme med Faare Møg og Digemuld, og derefter besaaet det med Blaae Næbe Frøe  $1\frac{1}{2}$  lod.
- 3 Lagt Steengulv i Sommer Fæhuuset. —
- 4 plantet 109 Stk. Purre i Frugthaven.
- 5 plantet 210 stk. Grøn Kaal i det 3de kvarter af Frugthaven. —
- 12 plantet 560 stk. Sellerie i øvre Haven 41 stk. Purre i Frugthavens første kvarter — 19 Stk. blom Kaal 34 Stk. Safoi Kaal og 400 Stk. Hovedkaal i den Røde Recke Have paa Tuna, samt 100 Stk. Grøn Kaal i do. Have, videre plantet 320 Stk. Grøn Kaal i det 1ste kvarter i Frugthaven. —
- 17 Plantet 41 Blomkaal og 155 Sellerie i den lange Recke Have og forbedret de udgaaede Sellerie i øvre Haven samt Hovedkaalen paa Volden.
- 19 plantet 168 stk. Sellerie imellem den grønne Kaal i 1ste kvarter af Frugthaven. —
- 24 plantet 190 stk. Sellerie i Frugthavens 3de kvarter blandt den der plantede grønne Kaal. —
- 26 plantet 175 stk. Sellerie i den Røde Rekke Have blandt den der plantede Hoved Kaal. —
- 28 plantet 100 stk. Sellerie i do. have og 100 stk. paa vestre Volden blandt Hovedkaalen. —

Saaledes er nu i alt udplantet

Hoved Kaal . . . . .	686 stk.
Safoi Kaal . . . . .	34 —
Blomkaal . . . . .	60 —
Grøn Kaal . . . . .	1048 —
Purre . . . . .	215 —
Sellerie . . . . .	1448 —

### Julii

- 2 opbierget af Havet 15 Læss Tang.  
 12 opbierget 12 Læss den 13de 8te Læss og den 14de 4re Læss  
 tilsammen . . . . . 24 Læss.  
 20 nock bierget . . . . . 11 —  
 16 begyndt Høeslaatten paa Haave.  
 29 begyndt Høstningen paa Gømle med 5 Mand neml: Aasul,  
 O. Nielsen, Tellef Knudsen, Gunder Giennestad, Tellef  
 Haave og Drengen Ole Olsen. —

### Augustii

- 2 bleven klar med Høe Høstningen paa Haave og Jerrevold  
 og faaet af Haave . . . . . 38<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Læss.  
 » Jerrevold . . . . . 9 —  
 alt Spile Trom Læss benevnt.  
 7 faaet den 1ste Jagt fra Gømle med Høe.  
 10 bleven klar med Høstningen paa Gømle og faaet i alt  
 af Flaaden 10 Vogn og 2 Trom Læss.  
 - Triungen . . . . . 4 — 2 —  
 - Hasmes Slotten . . . . . 10 — 5 —  
 - Skivigen . . . . . 12 —  
 - Dahlen . . . . . 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> —  
 - Smaa Agrene . . . . . 4 —  
 - Øvre Jordet . . . . . 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> —  
 - Aaspestøcket . . . . . 3 —  
 - Haven . . . . . 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> —

---

47 Vogn 9 Trom Læss,  
 er tilsammen 67<sup>3</sup>/<sub>4</sub> Trom Læss. —  
 bestrøet med Aske 10 td. Ageren paa Hasmes Slotten.

Udgifterne paa Høstningen ere følgende

Aasul Nielsen været med 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> dage à 20 3 er

	2 — » — 18
Tellef Tellefsen 10 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> d. à 16 3 .	1 — 3 — »
Tellef Knudsen 8 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> d. à 16 3	1 — 1 — 16
Gunder Olsen 8 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> d. à 16 3 .	1 — 1 — 16
Lejet for . . . . .	» — 3 — 16
For Jndbæring i Jagten 1ste Reise .	» — 3 — 12
anden Reise	» — 1 — 18
Fragt af Jagten 2 Reiser	9 — » — »
til Melck udgivet . . . . .	» — 1 — 22
for Hestens Transport . . . . .	» — » — 12
reen Penge Udgift . . . . .	18 -- 2 --- 10

NB. med Høet faaet hjem 15 Fv. Birkeved.

- 13 begyndt at skiære Byg, skaaren 9 Træver 6 Baand, og saa holdt inde dermed til den
- 16 og da begyndt paa Vinter Rugen.
- 21 bleven klar med Vinter Rugen og faaet — 16<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Trave.
- 24 bleven klar med Bygget og faaet 1 Tei og 4 Traver (i alt<sup>1</sup>).
- do. begyndt at skjære Vaar Rugen, samme Dag bleven klar og faaet 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Trave. —
- 25 opløyet en Ager No. 3 fra Alleens søndre Kandt paa Vestre Volden, af 270 Fods Længde og 42 Fods brede, giødet den med 37 Vogn og Kiære Læss Tang og derefter tilsaaet den med Dantziger Ruug — 3 Skiepper.
- 25 Løvet 20 Kierver orelov til Faarene. Var Salvie og Grøn Kaal Frøet modent — afplukket Pærerne paa det lille Engelske Træe er 1ste Qvarters Sydoste Hiorne —
- NB. avlet 28 Lod blaae Næbefrøe og 20 Lod Maji Næbe do.
- 28 opbierget af Søn 44 Læss Tang.
- 30 faaet Bygget og Vaar Rugen i Huus og
- 31 Resten af Vinter Rugen.

### September.

- 2 opløyet Ageren No. 1 ovenfor Brønden, som er 50 Fod Breed og 164 Fod lang, item Ageren No. 3 paa do. Sted som er 25 Fod bred og 160 lang til Potetes neste Aar —

<sup>1</sup> Fra [ igjen overstreget.

- 11 opbierget af Havet . . . . . 50 Læss Tang  
 13 opbierget . . . . . 150 Læss Do.  
 21 opbierget . . . . . 38 Læss Do.  
 aftersket Vinter Rugen og faaet 2 tønders  $\frac{1}{2}$  Skieppe god  
 og  $2\frac{1}{2}$  Skieppe let. Vinter Ruug 3 fl. Vaar Rug.  
 do. afplukket Keiserinde Pærerne som nu vare moedne og faaet  
 i alt 1370 stk. —  
 22 opbierget af Søen . . . . . 14 Læss Tang  
 23 opbierget . . . . . 30 Læss do.  
 24 opbierget . . . . . , . . 27 Læss do.  
 27 oppløyet en ager No. 4 paa vestre Volden uden for Frugt-  
 haven af 270 Fods lengde og 42 Fods brede, giødet den  
 med 30 Vogn Læss Tang, og tilsaaet den med 2 Skiepper  
 Dantsiger Ruug og 5 Notting hjemme Ruug.

*October.*

- 6 opbierget af Havet 80 Læss Tang ved Marikow.  
 7 opbierget 40 Læss Tang. —  
 8 Møget Frugtræerne i Frugthaven. —  
 12 ligeledes 7 Træer i den Røde Recke Have. —  
 16 opbierget 28 Læss Tang. —  
 22 møget den øverste Halve deel af den Røde Recke Have  
 med Arendals Møg og dertil brugt 15 Slæde Læss.  
 Aftersket Bygget og faaet  $2\frac{1}{4}$  tønders foruden Lette. —  
 23 giødet Nedre Haven, Resten af Frugtræerne i den røde Recke  
 Have — Peber Roden i den Lange Recke Have og en Ager  
 paa Vestre Volden som er destineret til Hoved Kaal neste aar.  
 NB. den 20de hentet Faarene fra Tromlingen.  
 Forbrugt til til Nedre Haven 10 Kiære Læss Møg —  
 24 afpukket Steen Pærerne og faaet ialt 1450 stk.  
 25 indplantet 290 stk. store Grøne Kaal i Kaalhuset.
- |                            |    |   |   |    |    |                                                                                          |   |    |     |            |        |
|----------------------------|----|---|---|----|----|------------------------------------------------------------------------------------------|---|----|-----|------------|--------|
| 2                          | -- | 1 | — | 20 |    | Avlet 1                                                                                  | ⊗ | 27 | Lod | Gulerod    | Frøe   |
|                            |    |   |   | 3  | —  |                                                                                          |   | 22 | Lod | Blaae      | Kaal » |
|                            |    |   |   | 1  | —  |                                                                                          |   | 8  | Lod | Salvie     | »      |
|                            |    |   |   | 3  | —  |                                                                                          |   | 14 | Lod | Petersille | »      |
|                            |    | 1 | — | »  | -- |                                                                                          |   | 28 | Lod | Blaae      | Næber  |
|                            |    |   |   | 3  | —  |                                                                                          |   | 20 | Lod | Maji       | Næber  |
| <hr style="width: 100%;"/> |    |   |   |    |    |                                                                                          |   |    |     |            |        |
| 6                          | —  | 2 | — | 8  |    | beregnet til 4 s. Loddet over hovedet<br>gør den Summa 6 rd. 2 $\frac{1}{2}$ 8 $\beta$ . |   |    |     |            |        |
- ved Salg udgiørt dette Frøe  
 i 9 rd. foruden hvad selv  
 Saaet deraf.

Videre avlet dette Aar —

2 <sup>1</sup> / <sub>4</sub> Tønde Byg à 2 rd. er . . . . .	4 — 2 — » —
2 <sup>1</sup> / <sub>16</sub> tønde Vinter Rug à 3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> rd. . . . .	7 — » — 21 —
6 Skiepper Vaar Rug à 3 rd. . . . .	2 — 1 — » —
27 Tønder 7 Skiepper store Poteter	
à 1 rd. 2 $\text{M}\text{ø}$ er . . . . .	41 — 3 — 6 —
4 Tønder 7 Skieper smaa à 2 $\text{M}\text{ø}$ er . . . . .	2 — 1 — 18 —
Have Urter . . . . .	43 — » — » —

— 101 — 1 — 21 — <sup>1)</sup>

4 [rdl.] » [ $\text{M}\text{ø}$ ] » [3] Maji Næber 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Tønde og	2900 stk.
6 — » — » — Gule Rødder . . . . .	6600 stk.
3 — » — » — Sucker Erter . . . . .	7400 —
2 — 2 — » — Tyrsk Bønner . . . . .	6000de
6 — » — » — Petersille Rødder . . . . .	2300 stk.
3 — » — » — Sellerie . . . . .	600 —
7 — 2 — » — Hovedkaal . . . . .	280 stk.
1 — » — » — Purre . . . . .	150 stk.
1 — » — » — Peber Rod . . . . .	22 $\text{R}$
» — 2 — » — Blaae Næber . . . . .	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Tønde
2 — » — » — Keiserinde Pærer . . . . .	1370 stk.
2 — » — » — Steen Pærer . . . . .	1450 —
» — 2 — » — Pergamotter . . . . .	350 —
» — 2 — » — Musepærer . . . . .	400 —
» — 2 — » — brune Bønner . . . . .	1 Notting
3 — » — » — Grøn Gaal . . . . .	600 stk.
23de — Klippet Faarene og faet Uld som følger —	

	god.	ringere.
Af Væderen . . . . .	5 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> $\text{M}\text{ø}$	3 $\text{M}\text{ø}$ .
det gl. Faar . . . . .	4 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —	2 —
do. . . . .	4 —	2 —
fiorgl: Lam . . . . .	4 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —	3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —
Do. . . . .	4 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —	3 —
Af dette Aars 1ste Lam . . . . .	2 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> $\text{M}\text{ø}$	2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —
2det do. . . . .	2 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> —	2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> —

tilsammen 28<sup>1</sup>/<sub>2</sub>  $\text{M}\text{ø}$  god — 18<sup>1</sup>/<sub>2</sub>  $\text{M}\text{ø}$  ringere.

<sup>1)</sup> Rigtig summeret bliver det: 101 rd. 21  $\beta$ .

*November.*

11	opbierget Tang	44	Læss
19	. . . . .	20	—
23,	24, 26de	100	—

*December*

den	15, 16 og 17de opbierget .	90	—
	27, 28 . . . . .	60	—
Tilsammen dette Aar opbierget 1181 Læss.			

**A<sup>o</sup>. 1774.***Martii*

- 21 Ladet beskiære Frugt Træerne i begge Haverne —
- 22 Anlagt Mistbenken i Arendal med 16 Bære baarer Møg fra Mr. Bek og Bære baarer af egen.
- 30 opbierget af Havet Tang 36 Læss, som blev kiørt paa Agerne. —
- do. Ladet møget Strand Ageren med 25 Læss Tang, og Ageren No. 1 paa vestre Volden med 21 Læss do. som blev tagen af Tang Samlingen.

*April.*

5. tilsaaed Mistbænken i Arendal med  $\frac{1}{2}$  Lod Sellerie i qvintin Purre og 1 qvintin Blomkaal. —
- 14 saaed  $1\frac{1}{2}$  qvt. Hovedkaal og 1 qvt: Blomkaal i Mistbencken. —
- 21 Reist til Haave for at begynde Have og Ager Arbeidet da Jorden var bar overalt og optøet.
- do. udplanted til Frøe 25 Maji Næber, 13 Blaae Næber, 38 Gule Rødder og 8 stk. Petersille Rødder  $\frac{1}{2}$  Seng af dette sidste slags stod i Haven Vinteren over og havde begroet sig der. 1 Blaae Kaal havde og begroet sig men siden visnede den. —
22. Lagt 216 stk. Asparres Rødder i 2 Senge i Frugthaven, udglantet 5 af de smaa Tydske Frugtræer i Frugthaven og 3 stk. do. i den Røde Reckehave item

Blaa Næberne  
nest Kaalhuset  
til MF i Rec-  
kerne, Resten  
Mai Næber. —

saaed  $3\frac{1}{2}$  Skiepper Rug i Ageren No. 2 paa Vester Volden og Sørsiden af Alleen, giødet denne Ager med Tang 2 Læss og neste Ager No. 1 med 8 Læss som blev taget af Tangsamlingen. —

- do. Forflyttet 5 Frugttræer fra Nedre til øvre Haven, forbedret med 9 Pile Træer Bytte Linien imel: Sandum og Haave. —
- 23 Tilsaaed Ageren No. 1 paa Sørsiden af Alleen med  $3\frac{1}{2}$  skieppe Vaar Rug. Lagt 1 Seng af 4 Fods Brede med  $1\frac{1}{4}$   $\text{R}$  Sucker Erter i den Røde Reckehave — saaed Grøn, hvid, Safoi og Blaae Kaal i en Rabbat i Frugthaven. —  
udplanted 10 Pile Qvister i Nedre Haven.
- 25 saaed 2 Senge Mai Næber 2 Senge Gule Rødder og 2 Sænge Petersille Rødder samt en Seng med Rød Løg i den røde Recke Have. —

7 Sænge Gule Rødder og 1 smaalere Seng Petersille Rødder i den øvre Ende af Ageren paa Volden vesten for Frugthaven. —

Saaet 2 Notting Caps Erter i den lange Recke Have paa Vejen til Sandum. —

- 26 Lagt  $\frac{1}{2}$   $\text{R}$  sortkimede Sucker Erter og saaed  $1\frac{1}{2}$  Lod Spinat i Frugt haven. —

Planted 34 stk. Jord Erteskoker i 2 smaa Senge nest ved Indgangen i Nedre Haven — Lagt 72 stk. Peber Rod i den øverste Seng i den lange Recke Have. Lagt dem fra Nor til Sør. —

- 27 Lagt 2 Sænge brune Bønner i det 2det Side Qvarter paa Vestersiden i Frugthaven neml. 2  $\text{R}$  —
- do. opløyet Ageren No. 2 paa Vestre Volden og Nordre Siden af Alleen, giødet den med 15 Vogn Læss af udbrændt Hav Tang og lagt deri Potetes 1420 Stk. —
- 28 Saaet 3 Sænge Petersille Rødder 2 Sænge Mai Næber og 1 Sæng Salvie i den Røde Reckehave i Rabatten til det 2det Side qvarter i Frugthaven, saaet 1 st $\text{R}$  Salvie 2de st $\text{R}$  Pastinaker — i det østre Stk. af Ageren paa Sørsiden af Frugthaven saaed 6 Senge Gule Rødder og 1 Seng Petersille — er saa tilsammen udsaaet:

Petersille Rødder . . .	3de Lod
Gule Rødder . . .	7 Lod



Maji Næber . . . . .	3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Lod
Salvie . . . . .	5 Lod
Rødløg . . . . .	2 Lod
Pastinakker . . . . .	<sup>1</sup> / <sub>2</sub> Lod
Brune Bønner . . . . .	2 ₤
Sucker Erter . . . . .	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> ₤
Spinat . . . . .	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Lod
Grønkaal . . . . .	2 Lod
Hvid Kaal . . . . .	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Lod
Safoi . . . . .	2 qt.
Blomkaal . . . . .	2 qt.

- 28 begyndt at opspade Ageren No. 1 paa Vestre Volden oven for Brønden og faaet 6 Sænge færdig hvori blev lagt 276 stk. Potetes. —

### *Maji*

- 3 saaed <sup>1</sup>/<sub>4</sub> ₤ brune Bønner og Maj Næber i den Vestre Rabbat af det 2det Hoved Qvarter i Frugthaven item opløyet Strand Agerne. —
- 4 saaet lidt Blom Kaal i en Rabat af det 1ste qvarter — i Frugthaven. —
- do. Lagt 405 stk. Potetes i 9 Senge af Ageren No. 1.
- 4 Lagt i Ageren No. 4 paa Volden vesten for Brønden som bestaar af 39 Senge Potetes 1480 Stk.
- do. i det Støcke Jord hvori var blaa Næber afvigte Aar lagt Potetes 153 stk.
- 6 Lagt 16 Senge i Ageren No. 1 oven Brønden med
- |                     |          |
|---------------------|----------|
| Potetes . . . . .   | 651 stk. |
| nock 6 Senge ditto. | 246 —    |
- 7 endnu 4 Senge do. . . . . 164 —
- tilsammen 1742 stk. Potetes i Ageren No. 1. —
- Møget de 3 store og de 2de østre Side samt det 3die Vestre Side Qvarterer i Frugthaven. —
- 9 giødet Ageren nest Reckegierdet paa Sørsiden af Hampageren med 26 Vogn Læss Tang. —
- Saaet 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Notting Byg i Strand Ageren, 1 Notting Rug og 1 Notting Byg i Ageren No. 3 paa Volden oven for Brønden.

- 10 saæt Blomster Frøe i Rabatten paa østre Side af Aspares Sengen til Pære Træet. —
- 11 Lagt Potetes i Reckehaven oppe ved Stengierdet 540 stk. tilsaaet øvrestøcket af Hampe Ageren som har været til Have i nogle Aar med Vaar Hvede. —  
 iligemaade det Stk. Ager i øvre Jorden, som bar Vaar Rug afvigte Aar med Vaar Hvede og Ageren nest Reckerne, som blev giødet med de 26 Vogn Læss Tang, med Hvede 7 Noting.  
 Er saa tilsammen udsaaet af
- |                      |                               |          |
|----------------------|-------------------------------|----------|
| Potetes . . . . .    | 5335                          | stk.     |
| Hvede . . . . .      | 7                             | Notting. |
| Vaar Rug . . . . .   | 7 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> | Skiepe.  |
| Byg . . . . .        | 8 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> | Noting.  |
| Vinter Rug . . . . . | 6 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> | Skiepe.  |
- 18 Først 1 Væder 5 Souer og 3 Soue Lam til Tromlingen til Sommergang.
- 19 Lagt 1  $\text{R}$  Tyrkske Bønner i 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Seng i Nedre Haven vester Ende og 32 af de Røde Potetes i en <sup>1</sup>/<sub>2</sub> Seng i do. Have. —  
 saaed 1 Seng Agurker, 1 Seng Timian og 1 Seng Merian i øvre Haven. —
- |                                      |    |       |
|--------------------------------------|----|-------|
| 28 opbierget af Havet Tang . . . . . | 24 | Læss. |
| 30 ligeledes . . . . .               | 11 | —     |

### *Junii*

- 13 Plandtet 200 Kaal Rabi.
- 14 nock 204 stk. Blom Safoi og Hoved Kaal — 120 stk. Selleri 120 stk. Purre og 140 stk. Grøn Kaal, item saaed 1 Lod Mai Næber i 2 Senge paa Ageren og 1 Seng i det første Qvarter af Frugthaven. —
- |                         |    |            |
|-------------------------|----|------------|
| do. opbierget . . . . . | 40 | Læss Tang. |
| 15 opbierget . . . . .  | 74 | Læss do.   |
| 16 ligeledes . . . . .  | 86 | Læss do.   |
- 15 planted — 31 Hoved og Blomkaal nock 400 Kaal Rabbi og 110 stk. Purre paa Ageren uden for Frugt Haven. —
- 16 planted 214 stk. Grøn Kaal i 6 Senge af det 3de Qvarter i Frugt Haven. —
- 17 nock 133 stk. do. paa do. Sted i 4 Senge.

18	nok 130 stk. do. i Nedre Haven og 124 stk. Sellerie i do. samt 117 stk. Hoved, Safoi og Blomkaal i 4re Senge paa Ageren 40 stk. Grøn Kaal paa do. Sted — og saaet $1\frac{1}{2}$ Lod Blaa Næbe Frøe i 6 Senge af den Røde Reckehave.	
20	planted 103 stk. Grøn Kaal i det 3de Side Quarter og saaet $\frac{1}{2}$ Lod Blaae Næber i øvre Haven — er saa ialt planted	
	Grøn Kaal . . . . .	760 Stk.
	Hoved, Safoi og Blomkaal .	352 —
	Kaal Rabbi . . . . .	600 —
	Purre . . . . .	230 —
	Sellerie . . . . .	244 —
22	Ditto . . . . .	80 —

*Julii*

1	Planted Ditto . . . . .	54 —
	og Salvie Plandter . . . . .	50 —
2	nock Do. . . . .	69 —
	i en Seng i Frugthaven, og Ditto . . . . .	98 —
	i en Seng af Nedre Haven.	
	nock Petersille Rødder . . . . .	50 —
	i en Seng i øvre Haven, som tilligemed Salvie er destineret at staae til Frøe næste Aar. —	
do.	opbierget af Havet 16 Læss Tang.	
20	begyndt Hoeslaatten paa Haave med 4re Mænd. — endet samme den 28de, men icke faaet Høet indbierget førend den 1ste og 2den Augusti, og faaet i alt	
	af Haave nedre Jordet . . . . .	23 [Læss]
	øvre do. . . . .	18 --
	nye Jordet . . . . .	3 —

---

tilsammen 44 Spile Trom Læss.

et hvert vegtig 26 lb er ialt = 57 sk 4 lb.

af Jerrevold — 9 Læss.

2den sendt 4 Mænd neml. Aasul og Thoer Nielsen Giene stad, Tellev Knudsen og Tellef Haave og min egen Dreng Ole Olsson samt Pige Tonje til Giømlø for at høste. —

9 Faadet den 1ste Jagt Høe hiem, deraf solgt til Niels Kiøstelsen 8 sk à  $1\frac{1}{2}$  rd. er for 12 rd. —

13	Bleven klar med Høstningen paa Giømle og faaet ialt af			
	Flaaden	9	Vogn	2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Trom Læss.
	Triungen . . .	5	—	1 — —
	Hasmes Slotten . . .	9 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	—	7 — —
	Skivigen . . .	11	—	
	Dølla . . . . .	3	—	
	Smaa Agrene	3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	—	
	Aaspe Stk.	2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	—	
	Øvre Jordet . . .	2	—	
	Haverne . . . . .	1	—	

tilsammen 46<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Vogn og 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Trom Læss,

som gjør — 68<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Trom Læss, for hvilken Høstningen følgende i contant er udgivet, til

Solgt til Tjæstelsen å 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> rd. 8 sk@ Høe	Aasul Nielsen for 10 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> dage à 20 ß er . . .	2	—	» — 18
	Tellef Knudsen 10 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> dage à 16 ß er . . .	1	— 3	— »
	Tellef Tellefsen 10 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> dage . . . . .	1	— 3	— »
	Thore Nielsen 7 dage . . . . .	1	—	» — 16
	For Høets indbæring bet.			
	for den 1ste Jagt . . . . .		» — 3	— 8
	2den Jagt . . . . .	1	—	» — 4
	Fragt for begge Reiser . . . . .	9	—	» — »
	Lejet Folck paa Giømle for. . . . .		» — 1	— 8

detzuden min egen Dreng Ole været med i

10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> dage . . . . . 1 — 3 — »

min egen Pige 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> d. à 8 ß » — 3 — 12

for Kosten kand anføres . . . . . 7 — 1 — 6

8<sup>1</sup>/<sub>2</sub> potte br: à 16 ß . . . . . 1 — 1 — 16

for at opbære Høet i Arendal . . . . . 2 — 3 — 12

for Logement og Rødning er Lejen af min

Anpart i Pladsen Liene, som Claus Giømle

har i Feste, til Liquidation, og saaledes

intet derfor at anføre. For fri Melck til

Folkene er Claus Giømle ligeledes over-

ladt Hejen til Sommerbeede —

Consumption . . . . . » — 1 — 16

Skat . . . . . 5 — 3 — 2

Tiende . . . . . » — 2 — 2

Summa 39 — » — »

Bestrøet med 8 td. Aske — Aaspestk., Smaa Agerne og den nederste deel af Skivigen.

Efter her foranførte Annotationer har jeg fra A<sup>o</sup>. 1764 faaet af Giømler som følger

pro 1764 .	62	Læss Høe
1765 .	53	
1766 .	63 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	
1767 .	74	
1768 .	53 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	
1769 .	55 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	
1770 .	59 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	
1771 .	55 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	
1772 .	60	
1773 .	67 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	
1774 . . . .	68 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	

14de Faaet den anden Jagt Høe hiem.

16 begyndt at skiære Bygget. —

23 kiørt ind af Bygget — 16 Traver 10 Baand som Strand Agerens Product.

24 2 Traver 10 Baand do. af den liden Ager paa Volden. —  
do. Blevet klar med Rugskuren og faaet i alt Vaar Rug  
1 Tei 18 Træver 10 Baand og af Vinter Rug 15 Traver  
4 Baand.

27 giort nye Indredning i Vinter Fiøset af Gulv, Baaser etc.  
— item opgravet Hoved Diget. —

### September.

2 opløyet Ageren No. 1 paa vestre Volden og Sørsiden af Alleen item et nyelig Røddet Stk. paa do. Vold og Nor Siden af Alleen, som vil komme til at føre Navn af Ageren No. 6 paa denne Nordre Siden af Alleen, samme Stk. er langt 160 Fod og Brede 78 Foed. —

3 tilsaaed den i gaar opløuede Ager No. 1 neml: 135 Fods længde med 1 Skieppe Vinter Hvede og Resten neml: Vestre Enden med 2 gode Skiepper Vinter Byg. —

5 Møget Hveden med den af Fiøset udtagne Jord og Bygget med Tang, som blev udbred oven paa Sæden men var udbrændt Tang — 11 Læss.

- 8 opskaaret Hveden og faaet 17 Traver og 5 Baand. —  
 9 og 10— opbierget af Havet 75 Læss Tang.  
 10 indbierget Hveden og ogskaaren Ager Erterne. —  
     NB. af alle Sorter — 89½ Traver.  
 17 indbierget Erterne og opbierget af Havet — 50 Læss Tang  
 21 opbierget af Havet 13 Læss do.  
 28           —»—           70 —»—  
 29           --»—           35 —»—  
 Oct 1       —»—           80 —»—

*October.*

- 3 pløyet op Ageren No. 2 paa Sørsiden af Alleen og Ageren  
 No. 4 paa Norsiden af Alleen — og  
 4 tilsaaet den 1ste Ager med 3½ notting Hvede og 1 Fl.  
 Byg og den anden Ager med 2 Notting Hvede og 1  
 Skieppe Byg. —  
 8 Optsersket Hveden og faaet 1 Tønde god og 1 Fl. let  
 Hvede. —  
 12 pløyet Ageren No. 5 paa Vestre Volden Sønden for Alleen  
 lang 230 Fod og bred 40 Fod. —  
 13 Ligeledes Ageren No. 6 paa do. Sted lang 180 Fod  
 Breed 30 Fod. —  
 do. Aftersket Vinter Rugen og faaet 5 skp. god og ½ td.  
 læt Rug.  
 do. oppløyet Ageren No. 1 i øvre Jordet nest Badstue backen  
 Sønden Hoved Diget lang 300 Fod Breed 42 Fod —  
 destineret til Vaar Sæd. —  
 13 tilsaaed de den 12te og 13 oppløuede 2de Agre No. 5  
 og 6, med 3de Skiepper Rug og ½ Notting Hvede. —  
 do. plantet 30 Stk. Gule Rødder i en Seng i øvre Haven —  
 20 Stk. blaae Næber og 19 Stk. Maji Næber i 2de Senge  
 samesteds til at bære Frøe neste Aar  
     tilsammen udsaaet — 3 Skiepper Hvede 5 Skieper Byg  
     og 3 Skieper Rug. —  
 14de Møget Frugt Træerne i Frugt og den Røde Recke Have. —  
 17 Afplukket Eblerne i Frugthaven, og optaget Blaae Næ-  
 berne. —  
 18 indført 4re Malke Kiør til Arendal.

- 19 Møget den Røde Recke Have med 34 Slædelæss af  
 Forbrugt 8 less Haave Møg til Røde Reckehave  
 Arendals Møg — 16 do. Læss blev forbrugt til  
 Asparres Sengene og 16 Kiære Læss til  
 Frugttræerne i Frugt Haven af do. Møg. —  
 ladet staa 4re Kaal Rabi og planted 4re blaae Kaal til  
 Frøe at bære neste Aar og dækket dem med Grane bar. —

*November.*

- 7 sendt Folk ud at afterske Vaar Rugen.  
 11 udført 2 Baade Møg, som blev lagt paa Nedre Haven.  
 12 Bleven klar med Vaaer Rugen, og faaet  $9\frac{1}{2}$  skieppe god  
 Rug og  $1\frac{1}{2}$  skieppe lætt. —  
 16 begyndt at Terske Bygget og faaet  $2\frac{1}{2}$  Tønde og 1 skieppe  
 Lætt. Af alle Sorter er i dette Aar avlet som følger —
- |                                                          |          |                   |                   |
|----------------------------------------------------------|----------|-------------------|-------------------|
| $2\frac{1}{2}$ Tønde Byg à 6 $\text{fl}$ er . . . . .    | 3 [rdl.] | 3 [ $\text{fl}$ ] | » [3]             |
| $9\frac{1}{2}$ Skiepe Vaar Rug à 6 $\text{fl}$ Tønden    | 1 —      | 3 —               | » — <sup>1)</sup> |
| 5 skiepper Vinter Rug à $2\frac{1}{2}$ rd.               | 1 —      | 2 —               | 6 —               |
| 1 Tønde Hvede . . . . .                                  | 4 —      | » —               | » —               |
| $20\frac{1}{2}$ Tønde store Potetes à $1\frac{1}{2}$ rd. | 30 —     | 3 —               | » —               |
| 4 Tønder smaae à 2 $\text{fl}$ . . . . .                 | 2 —      | » —               | » —               |
| Maji Næber 2243 stk. og $\frac{1}{2}$ td.                | 4 —      | » —               | » —               |
| Gule Rødder 6642 stk. . . . .                            | 6 —      | » —               | » —               |
| og smaa do. 1250 stk.                                    |          |                   |                   |
| Sucker Erter 4450 Stk. . . . .                           | 2 —      | » —               | » —               |
| Tyrse Bønner 4200 Stk. . . . .                           | 2 —      | » —               | » —               |
| Petersille Rødder 2200 Stk.                              | 5 —      | 2 —               | 2 —               |
| Sellerie 300 Stk. . . . .                                | 1 —      | 2 —               | » —               |
| Kaal Rabie 372 Stk. . . . .                              | 3 —      | 3 —               | 12 —              |
| Blaae Næber 3 Tønder . . . . .                           | 3 —      | » —               | » —               |
| Purre 200 stk. . . . .                                   | 1 —      | » —               | » —               |
| Peber Rod 18 $\text{fl}$ . . . . .                       | » —      | 3 —               | » —               |
| Brune Bønner 7 $\text{fl}$ . . . . .                     | » —      | 2 —               | » —               |
| Ebler — 3 Fierding . . . . .                             | 1 —      | 2 —               | » —               |
| Hovedkaal 50 stk. à 4 $\text{fl}$ . . . . .              | 2 —      | » —               | » —               |

77 — 1 — 18 —<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Rigtig udregnet bliver det 1 rd. 3  $\text{fl}$  3  $\text{fl}$ , hvorved hovedsummen bliver 77 rd. 1  $\text{fl}$  21  $\text{fl}$ .

derforuden avlet Frøe neml:

Gule Rødder 2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> Ⓔ à 2 rd.	5	—	»	—	»	—
Petersille 1 Ⓔ 6 lod .	2	—	1	—	12	—
Salvie 20 lod à 4 ß . .	»	—	3	—	8	—
Maji Næber 1 Ⓔ 15 lod .	1	—	3	—	20	—
Blaae do. 14 lod .	»	—	2	—	8	—
Pastinak 10 lod . .	»	—	1	—	16	—
Grøn Kaal 24 lod .	1	—	»	—	»	—
	<hr/>					
	12	—	»	—	16	—

Paa Vestre Volden inden Reckegierdet er følgende Agre neml:

Sørsiden af Alleen —

No. 1 breed .	38 Fod, lang .	344 Fod.
2 »	34 » »	325 »
3 »	42 » »	270 »
4 »	42 » »	270 »
5 »	40 » »	230 »
6 »	30 » »	180 »

Norsiden af Alleen.

1 »	50 » »	164 »
2 »	40 » »	160 »
3 »	40 » »	160 »
4 »	40 » »	160 »
5 »	.	.
6 » . . . .	78 » » . . . .	160 »

Opbierget af Havet dette Aar 557 Læss Tang.

[NB. pro 1774 solgt Kaal Rabi for 4 rd.

Potetes - 6 —<sup>1)</sup>

## 1775.

Febr. 17 opbierget af Havet Tang 40 Læss.

18 videre opbierget . . . . . 20 »

<sup>1)</sup> Fra [ er indskudt ved aaret 1760 paa en ledig side i notisebogen; jfr. noten paa side 47.



*Martii*

- 15 anlagt Mistbencken i Arendal. —  
 21 tilsaet den med  $\frac{1}{2}$  Lod Hoved Kaal  $\frac{1}{2}$  Lod Blomkaal  
 1 qvt Safoi do.  $1\frac{1}{2}$  qvt: Sellerie,  $1\frac{1}{2}$  qvt: Vinter Purre  
 og  $\frac{1}{2}$  Lod Kaal Rabi. —  
 30 opkiørt fra Stranden Tang 20 Læss.

*April.*

- 7 Saaet — 1 qvintin Blom, 1 qvintin Hoved og  $1\frac{1}{2}$  qvintin  
 Grøn Kaal i en af Bænkerne i Arendals Haven. —

[Den 2 mai 1775 afgang Niels Aalholm ved døden.]

IV.

YNGRE SKJØDER; GRAVSKRIFTER M. V.

## Skrivelse

fra toldskriver Niels Aalholms enke til byfoged Berg  
om indsamling af tang paa Haave gaard.

Høyædle og Velbyrdige

*Hr. Cancelliraad Berg<sup>1)</sup>.*

Til behagelig giensvar paa meget Ærede Skrivelse hvad de anbelangende den tang begiærer, som ved søens Op Kastelse paa min gaard Haave paa Tromøen — Der maaskee paa sine Stæder findes i mængder Og for mig alt for besværlig at frembringe —

nemlig Paa Odden all den Westre og Nordre Part af gaarden som grændser til Giæsøen, Og i saa fald meget i Nærheden af den gaard, hvor deres Høyædelhed haver sin Eyendeel

Skulde forbemelte tang paa det Stæd, som for hen er melt, være til nogen tjeneste og fordeel for deres gaard, Skal samme blive tilladt af mig at optage og anvist et Stæd, hvor de for betryggelse af søens Udspyllelse Kand op Kiøre den, til beleylig tiid gives at bortføre den, hvor de behager. —

Dog maa jeg uden fortrydelse udbede mig af deres Høyædelhed at om de finder behag i at Op kiøre foranmelte paa det Stæd af min Eyendeel som før er melt, de da vil udvisse mig den Godhed at sende saadanne folk, saa Jeg ey baade for

---

<sup>1)</sup> Cancelliraad *Niels Berg*, født <sup>24</sup>/<sub>11</sub> 1744 og død <sup>2</sup>/<sub>4</sub> 1818 i Arendal, var her byfoged fra 1787 til 1816. Gjennem sin hustru *Dorothea Elisabeth Witte Femmer*, en datter af byfoged i Arendal *Nicolai Femmer*, der som side 15 bemærket eiede Storeng paa Tromøen, kom Berg i besiddelse af denne gaard.

Ogsaa den følgende byfoged, 1816—46, *Nicolaj Henrik Fæger*, kom paa samme maade i besiddelse af Storeng ved ægteskab med Bergs datter *Elisabeth Marie Berg*.

den og Eftertiden maatte frygte Skulde benytte sig af at tage Leylighed til at giøre min Skov nogen skade — Hvad sig den Søndre og Østre side af min gaard angaar nemlig Udsiden, som bær mod Havet, da er det i saa fald den deel, som Jeg betiener mig af til min gaards opdyrkelse — formedelst at det er i nærheden af de Sompige Stæder, som behøver saadan gjødsel — Ikke destomindre meget ubequem og Ufremkommelig for andre langt fra ligende, som maatte finde behag i at bruuge saadan sæde. —

Arendal den 3 Junij 1793. — Jeg er med al Estime  
Høyædle og Velbyrdige Hr. Canceliraads  
Underdanigste Tienerinde **U. F. sl. Aalholms.**

**Skjøde 1807 paa Haave gaard fra toldskriver Niels Aalholms  
enke til sønnen Mathias Schrøder Aalholm.**

Jeg underskrevne *Ulricha Fridericha* afgangne Kiøbmand *Niels Mathiassen Aalholms* Efterleverske tilstaaer og hermed for alle vitterligt giør at have solgt og afhændet ligesom ieg her ved til min ældste Søn *Mathias Schrøder Aalholm* sælger, skiøder og overdrager Gaarden Haave beliggende i Tromø Sogn under Matricul No. 579 af Skyld i Huud med paastaaende Huusebygninger og tilliggende Herligheder, som min salig Mand ved Skiøder af 20de September 1735 og 6te Julii 1737 var hiemlet og ved Skiftet efter Ham den 21de November 1778 er igien bleven udlodnet til saavel min salig Mands Børn af første Egteskab som hans og mine fælles Børn, men som igien er af mig indfriet efter i Hænde Havende Afkald ligesom den paa Gaarden hæftende Giæld efter min salig Mands Pante Obligation for af Hans Sørensen Tyschs Legatum erholdte Laan 900de rd. — dateret 5 November 1765 tinglyst 11 ditto — har siden Hans Død været mig mod Renters Svarelse betroet og hvorved ieg saaledes eene er eiende samme Jordegods. Og da Kiøberen min Søn *Mathias Schrøder Aalholm* haver indfriet bemeldte min salig Mands til Hans Sørensen Tyschs Legatum udgivne Pante Obligation med 900 Rd. samt betalt mig 2100 Rd., som tilsammen udgjør den imellem os mindelig omforenede Kiøbe Summa 3000 Rd., siger Tre Tusinde Rigsdaler Dansk Courant, saa skal fornævnte Gaard Haave

af Skyld i Hud med Huuser og Herligheder herefter og i Kraft af dette Skiøde følge og tilhøre min Søn *Mathias Schrøder Aalholm* og Arvinger som en sand Eiendom, hvorføre ieg er Hiemmel og kiender mig eller øvrige Arvinger ingen videre Ret dertil i nogen Maade at have, hvorhos det bevidnes og kan eedfæstes at ingen Contract, skriftlige Conditioner eller andet Documente, som paa stemplet Papir burde skrives, er oprettet eller foregaaet om denne indbemeldte Handel imellem Kiøberen og mig eller nogen paa vores Vegne. Til Bekræftelse under min og antagne Laugværgeres Hænder samt 2de Vitterligheds Vidners Underskrift.

Arendal 27 April 1807. **Ulriche Friederiche Sl. Aalholms.  
M. S. Aalholm.**

Som antagen Laugværge underskriver  
*Christopher Først.*

[Thinglyst 15 juni 1807 paa thinget i Tvedestrand.]

### **Skjøde 1807 paa Gjervold fra toldskriver Niels Aalholms enke til sønnen Mathias Schrøder Aalholm.**

Jeg underskrevne *Ulricha Fridericha* afgangne Kiøbmand *Niels Mathiassen Aalholms* Efterleverske boende i Arendal tilstaar og hermed for alle vitterligt gjør at have solgt og afhændet ligesom jeg herved til min ældste Søn *Mathias Schrøder Aalholm* sælger, skiøder og overdrager 3 Kalvskinds Jordegods udi Gaarden Giervold beliggende i Tromøe Sogn med sine til og underliggende Herligheder, som ved Skiftet efter min salig Mand den 21 november 1778 er udlodnet til saavel min salig Mands Børn af første Egteskab som hans og mine fælles Børn, men som igien af mig er indfriet efter i Hændehavende Afkald, hvorved jeg saaledes eene er eiende samme Jordegods. Og da Kiøberen min Søn *Mathias Schrøder Aalholm* rigtig haver betalt mig den imellem os omaccorderede Kiøbe Summa 300 Rd., siger Tre Hundrede Rigsdaler Dansk Courant, saa skal bemeldte 3 Kalvskinds Jordegods udi Gaarden Giervold med sine til og underliggende Herligheder herefter og i Kraft af dette Skiøde følge og tilhøre min Søn *Mathias Schrøder Aalholm* og Arvinger

som en sand Eiendom, hvorfor ieg er Hiemmel og kiender mig eller mine Arvinger ingen videre Ret dertil at have, hvorhos det bevidnes og kan eedfæstes at ingen Contract, skriftlige Conditioner eller andet Documente om denne indbemeldte Handel er oprettet eller foregaaet imellem Kjøberen og mig eller nogen paa vores Vegne. Til Bekræftelse under min og Laugværges Hænder samt 2de Vitterligheds Vidners Underskrift.

Arendal den 27 april 1807.

Som Laugværge underskriver **Ulrice Fridericha Sl. Aalholms.**  
*Christopher Fürst.* **M. S. Aalholm.**

[Thinglyst 15 juni 1807 paa thinget i Tvedestrand.]

\*

## Grav Skrift

over **Min bæste Moder**<sup>1)</sup>.

Paa det meneskelige Livs Morgen følger middag og aften | Den høye alderdom levner ingen smag udi hvad Tilforne behagede, | støtter rykkes bort, svagheders Hær forøges, haabets Tryllerier | miste mange skjøne udsigter fra enhver høyde i livet — men Naturen | forstærkede sit Krav og blændværket forsvant — Alderdommen afknaper | Lykken, bortræner vener, sløver enhver Kraft, gjør uskikket Til enhver | Livets forretning — saaledes Moden for Evigheden bort gik fordums |

### **Ulriche Frideriche Sal: Aalholm fød Malling.**

En Datter af Ole Malling og Methe Cathrine Schrøder forevigeede. Arendal blev hendes fødested d: 6te Sept. 1735, samedsteds aabnedes hendes grav d: 6te Aug: 1814<sup>2)</sup> Efter at have levet i Ægteskab med Borger og Handelsmand **Niels Mathias Aalholm** fra 1759 Til

<sup>1)</sup> Gjengives her bogstavret efter en samtidig vistnok meget skjødesløs afskrift, nu tilhørende bogens udgiver. Forfatteren er maaske afdødes sønnesøn Thomas Sørensen Aalholm [?].

<sup>2)</sup> Hun var den første af slekten, der blev begravet paa Arendals nye kirkegaard paa Thorbjørnsbo; i samme begravelse jordfæstedes i 1826 hendes datter *Ellen Taur Aalholm*, der var gift med *Martin Axelsen Ullern*, i 1836 hendes søn *Mathias Schrøder Aalholm* og i 1837 sidstnævntes svigermor *Johanne Marie Kiar* født *Ullern*.

1775, frugterne af dette Ægteskab vare 4 Sønner og 1 datter, hvor af kun en Søn og en datter overlevede hende — i 39 Aar

Prøvede hun Enkestandens ublide medfør — dog en sorg frie alderdom blev hendes lykkelige lod under sønens værge.

Dødelige, din Dom over hendes værd som hustru som Moder som stimoder er aldeles overflødig, I det hun nu staar for din og alles dommere, forlængst havde hun Trukket sig Tilbage fra verden, omgivet dens larmende glæder, stræbte i stille huslig kræds at være sin efterslægt saa nyttig som mueligt og forberede sig paa Evigheden, længe vandrede hun i stille andacht ved bredden af det Ocean, hvor paa hun omsider indskibedes, med Taalmod bar hun alderdoms byrderne, materien Til Tilfredshed og uTilfredshed bar hun udi egen barm, giftige Tungers braad Naae hende ikke mere! søde strube blidne [?] hende ikke mere, Gud hendes hiertes klippe.

### Bryllupsdigt<sup>1)</sup>.

Sorrig Til Glæde Forandret  
Og u-Lyst til Lyst Forvandlet  
Da

#### Brudgommen

Den ædle og Høyfornemme Seigneur  
**Seignr. Olle Malling**  
Hans Høy Grevelig Excellence  
Hr. Ferdinand Anthon Danneskolds  
Velbetrode Leverandeur til Jern Malmgrubernes brug  
Indlod sig udj Ægteskab med

#### Bruden

Dydædle og Gudfrygtige Matrone  
**Madame Mette Cathrina Schrøder**  
Fordum Sal. Byefoged Sønderburgs Efferleverske

<sup>1)</sup> Forfattet af klokker i Holt prestegjeld *Jens Willumsen Torup*, der var en meget benyttet leilighedspoet. Digtet er pyntelig skrevet paa et folioark med de fremhævede ord og navne i rødt blæk, er nu indbundet i sort bind og eies af bogens udgiver.

Betragted da  
 Deris Bryllups Høy-Tiid ved een Høyandseelig  
 Præsentsz blev holden herudj Ahrendahl d. 3 Martij  
 ANNO 1735.  
 Ærbødigst offererit  
 af  
 Brude-Parrets  
 Pligtskyldige  
 Tiener  
 J. W. S. Torup.

Mon Himlen icke veed at skicke Folk til Sæde  
 Alt det gaar rigtig til, som mand j Verden seer  
 Let kand det hende sig at Folck maa Sørge Græde  
 Let hender det sig og at Folck af Glæde leer  
 I ald slags Modgang som, Guds børn kand tilfalde  
 Naar det er allerverst, og det seer ildest ud,  
 Gud giver dog den Trøst, Vij maa ham Fader kalde  
 Størst er vor Trøst j det vor Fader er een Gud  
 Kand det ej sees deraf da Sorgens Vand ombragte  
 Ret paa sin Lovlig Vej een from oprigtig Wenn<sup>1)</sup>  
 Øm Hiertet Bruden blev, men Herren dog saa magte  
 Det ved sin forsyns Raad hans lige gav igien  
 Eens Død gav Hierte Vee, Een andens liv gir glæde  
 Ret saa det falder ud og alt sin aarsag har,

Først eenlig ænckestand og atter ægte Sæde  
 Een Application vij deraf billig tar  
 Hvad Sorgen kiølet har, skall Kierlighed opvarme  
 Det Sind som nedtrøckt er igien opløftes kand  
 Gud med sin Kierlighed Ier begge toe omarme  
 Og med Velsignelsse bæare Eders stand  
 Dyd-Pynted Brude-Par Gud give Eder lycke  
 Det volde kand hver Venn een overflødig Fryd  
 Jeg veed Gudfrygtighed er Eders beste Smyche

---

<sup>1)</sup> 3: Afdødes første ægtefælle byfoged U. F. Sønderborg døde paa en  
 embedsreise; se side 119 note 3.



Og glæder mig da veed Dyd bunden er til Dyd  
 Hr. Malling Mahl da saa med guds beskicket Farve  
 Slig Contrafait som Jer, I Dyd kand blive Liig  
 Og Lev j Frugtbarhed til I skal Himlen arve  
 Og Da til ære staae udj Guds Himmerig  
 VOTUM<sup>1)</sup>.

Lev Hyldig Ja Heldig Lyksalig og vel  
 Og stedse Velsignet Til Liv og til Siæl  
 Gud spare Jer fra ald u-Lykke  
 Intil I omsider for Lammet skal staa  
 Iklæd med Retferdigheds Kiortel oppaa  
 Besiired med Saligheds Smyke.

### Gravskrift<sup>2)</sup>.

Her Under Hviler  
 Fordum Kongl. May.s Byfoged Her udi Arendal  
**Sl. Ulrich Friderich Sønderborg**  
 Født her i Arendahl den 14 October Anno 1694  
 Død sammesteds<sup>3)</sup> den 12te August Anno 1733

<sup>1)</sup> Ordet er skrevet i rødt blæk og omgivet med en blomsterkrans, der holdes af to svævende engle med palmegrene. Mellem englene er da det sidste vers anbragt.

<sup>2)</sup> Gjengivet efter inskriptioner paa en malplade, der tidligere laa paa Arendals kirkegaard og nu tilhører bogens udgiver.

<sup>3)</sup> Ikke korrekt. Byfogden var paa embedsreise til Risør kommet med seilbaad  $\frac{1}{2}$  mil vestenfor Lyngørgabet, da han «bød en af folkene at entre op paa masten for at klare faldet til seilet». Da manden kom op, kandrede baaden og alle gik overbord. «Dog der var godt veir». En af folkene, *Jon Olsen*, svømmet hen til byfogden, der bad om at redde ham, tog ham paa sin ryg og svømmet hen til baaden. 3 gange satte han ham op paa baadkjølen, og da baaden omsider reiste sig og byfogden igjen gik under, fik John ham atter fat og op i baaden, der var fuld af vand. Byfogden sad da i vandet paa Jons knæ og døde derpaa efter 3 à 4 timers forløb. Jon og de øvrige, der var ilive — byfogdens tjener *Axel Lund* og *Jørgen Pedersen* — blev omsider bjerget af folk fra Sandøen og byfogdens lig bragtes derfra til Arendal. [Af retsprotokollen for 1733.]

Udi sit Alders 39 Aar —  
og  
Hans Eftermand udi Ægteschabet  
**Sl. Ole Andersen Malling**  
Fordum Fuldmegtig ved de  
Arendalsche Jernmalmgruber  
Fød i Randers i Jylland 17 Februar 1699  
Død her i Arendahl den 1 Marts Anno 1739  
Udi sit Alders 40 Aar.

---

## PERSONREGISTER

- |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Aalholm 11 fig., 28 fig.,<br/>31 fig., 36 fig., 53, 75,<br/>92 fig., 109, 113 fig.<br/>Aalvesen 34.<br/>Aanonsen 14, 33 fig., 60.<br/>Andersdtr., Andersen 11,<br/>28.<br/>Anker og Wærn 12.<br/>Asdal 13, 20.<br/>Atke 16.<br/><b>Balle</b> 22.<br/>Basse 20.<br/>Beck 14, 79, 91, 99.<br/>Berg 15, 113.<br/>Borthig 85.<br/>Blehr 76.<br/>Braastad 20.<br/>Breithaupt 53.<br/>Brinch 21.<br/>Brun, Bruun 22, 26, 27,<br/>29, 30 fig.<br/>Bryntesdtr. 26.<br/>Brøndorph 15, 72.<br/>v. Cappelen 76.<br/>Christensen 20, 22, 35.<br/>Christophersen 19, 27, 28,<br/>32.<br/>Clausdtr. 13.<br/>Cramer 12.<br/><b>Dahl</b> 20.<br/>Dedekam 15.</p> | <p>Drucken 27.<br/>Dvergsnes 20.<br/><b>Ebbell</b> 15.<br/>Ellefsdtr. 12.<br/>Ellingsdtr. 20.<br/>Eriksen 76.<br/>Evensen 12.<br/><b>Falck</b> 26, 30.<br/>Femmer 15, 113.<br/>Flood 19, 27, 28, 32.<br/>Fosland 22.<br/>Frantzen 34.<br/>Fridzlev 14.<br/>Fusmann 21.<br/><b>Glad</b> 19.<br/>Gjømle 66, 69, 104<br/>Grebstad 14.<br/>Gregersen 62.<br/>Groos 15.<br/>Groth 13, 28, 31 fl.<br/>Gundersen 62.<br/><b>Haave</b> 11, 13, 19, 25 fig.,<br/>27 fig., 31, 33.<br/>Hagerup 21.<br/>Hansen 20, 22.<br/>Havsøen 12.<br/>Henriksdtr., Henriksen 13,<br/>26, 27.<br/>Herbjørnsen 14, 34.<br/>Herlofsen 26.<br/>Hertzberg 16.</p> | <p>Hillings 11, 12.<br/>Hiis 20.<br/>Hjorth 14.<br/>Hoff 20.<br/>Iversdtr. 21.<br/><b>Jensdtr.</b>, Jensen 13, 20.<br/>Johnsen 14.<br/>Juell 12.<br/>Jæger 113.<br/><b>Kamperhaug</b> 60, 72.<br/>Kierulf 19.<br/>Kiær 29, 116.<br/>Knudsen 55, 62, 88, 89,<br/>96, 103, 104.<br/>Kønig 53.<br/><b>Larsdtr.</b>, Larsen 21, 76.<br/>Leon 22.<br/>Lerche 27.<br/>Lofstad 14, 34.<br/>Lund 14, 119.<br/>Lunøe 15.<br/>Løvfold 12.<br/><b>Malling</b> 13, 17, 19, 21,<br/>28, 116, 117, 120.<br/>Matsen 22.<br/>Michelsen 13, 20, 22.<br/>Mortensdtr. 21, 22.<br/>Mæsel 20, 27.<br/>Mølbach 76.<br/>Møller 19.<br/>Møllerup 21.</p> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

- Mørch 22.  
**Nielsdr.** 11, 13, 19, 20,  
 22, 28, 31, 32.  
**Nielsen** 21, 27, 28, 32, 62,  
 76, 89, 96, 103, 104.  
**Nersteen** 76.  
**Olafsdtr.** 20.  
**Olsen** 36, 89, 96, 103,  
 119.  
**Pedersdr., Pedersen** 22,  
 26, 119.  
**Petersen** 22.  
**Peterson** 29.  
**Riedemann** 11, 12, 15.  
**Riis** 20.  
**Rise** 66.  
**Rolfsen** 22.  
**Rør** 15.  
**Salvesen** 37, 62, 76.
- Sandum** 15, 35, 72, 87.  
**Schaaning** 22.  
**Scheen** 22, 75.  
**Schröder** 13, 21, 22, 53,  
 92, 117.  
**Sesterfleth** 12.  
**Simonsen** 33 fig.  
**Skare** 26, 27.  
**Smith** 19, 33, 37.  
**Spinch** 19, 37.  
**Spydeberg** 26.  
**Stockman** 27.  
**Storch** 21.  
**Stoud** 21.  
**Suhm** 20, 75.  
**Søfrensen** 12.  
**Sønderborg** 21, 118, 119.  
**Sørensdtr., Sørensen** 21,  
 75 fig.
- Taur** 13, 19, 20.  
**Tellefsen** 96, 104.  
**Thaulow** 12.  
**Thomasdr., Thomassen** 15,  
 20, 22, 76.  
**Thomesen** 34.  
**Thorbjørnsen** 12.  
**Thorsen** 60.  
**Tjøstelsen** 103, 104.  
**Toldorph** 15.  
**Torjussen** 35.  
**Torup** 117, 118.  
**Ullern** 29, 116.  
**Undal** 22.  
**Vatne** 60.  
**Weidemann** 15.  
**Wendelboe** 21.  
**Wulff** 76.



